

# Perzijska imena u Herodota i Ksenofonta

---

Lulić, Lovro

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:077656>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**



**Sveučilište u Zadru**  
Universitas Studiorum  
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)



zir.nsk.hr



DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru  
Odjel za klasičnu filologiju  
Sveučilišni diplomski studij  
Grčki jezik i književnost; smjer: nastavnički



Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru  
Odjel za klasičnu filologiju  
Sveučilišni diplomski studij  
Grčki jezik i književnost; smjer: nastavnički

Perzijska imena u Herodota i Ksenofonta

Diplomski rad

Student/ica:  
Lovro Lulić

Mentor/ica:  
Izv. prof. dr. sc. Anita Bartulović

Komentor/ica:  
Doc. dr. sc. Maria Mariola Glavan

Zadar, 2023.



## Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Lovro Lulić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Perzijska imena u Herodota i Ksenofonta** rezultat mogea vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogea rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogea rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 20. listopada 2023.

# SAŽETAK

## Perzijska imena u Herodota i Ksenofonta

### Sažetak

U ovom se diplomskom radu obrađuje korpus od 268 antroponima, toponima i etnonima iranskog podrijetla izdvojenih iz Herodotovih Ἱστορίαι te iz Ksenofontove Ἀνάβασις s obzirom na fonološke prilagodbe koje su se dogodile prilikom njihova preuzimanja u grčki leksički korpus. Cilj je ovog rada na temelju toga prikupljenog korpusa imena opisati fonološke promjene kako bi se ustanovilo na koji su način Grci prilagođavali strana imena iranskog podrijetla. Analiza se bazira na teorijama o jezicima u kontaktu koje su razradili Weinreich, Haugen i Filipović. U obradi se naglasak stavlja na etimologiju imena koja su prikazana u obliku rječničkih lema. Leme su poredane prema glasovima koji su se fonološki prilagodili grčkom jeziku, a temeljna je podjela na konsonantske odnosno vokalske promjene. Analizom je utvrđeno da se unatoč tome što se neki perzijski glasovi javljaju u grčkome fonološkom sustavu, njihov odraz u grčkom jeziku ne odgovara očekivanome, odnosno da nije jednak staroperzijskome izvornom obliku. Na kraju se rada nalazi prilog koji uključuje katalog svih imena koja su obrađena u radu.

**Ključne riječi:** Herodot, Ksenofont, perzijski, jezici u kontaktu, antroponimi, toponimi, etnonimi

## Persian Names in the Works of Herodotus and Xenophon

### Abstract

In this paper the author analyzes Persian onomastic material found in Herodotus' Ἱστορίαι and in Xenophon's Ἀνάβασις according to phonological changes made to the borrowing upon entering the Greek lexical corpus. The aim of this paper is to examine the collected corpus of Persian names found in the works of the two aforementioned authors, and to describe, based on this corpus, the phonological changes that took place during the adaptation of these names in Greek, with the help of etymologies given in the paper, in order to establish how the Greeks adapted names of Iranian origin into their language. The analysis is based on language in contact theories proposed by Weinreich, Haugen and Filipović. With this aim, the author has compiled a corpus of 268 anthroponyms, toponyms and ethnics derived from Iranian languages and found

in the aforementioned Greek works. He then researched the etymology of these borrowings, which are presented as dictionary lemma in the paper. The lemmata are arranged according to phonological changes, which are divided into consonantal and vocalic changes. These phonological adaptations are summarized in the concluding part of the paper, an analysis of which establishes that, despite the fact that some Persian phonemes appear in the Greek phonological system, their reflex in Greek does not correspond to what was expected, that is, it is not equal to the original Old Persian form. At the end of the paper, an appendix has been included containing a catalogue of all names analyzed in this work.

**Key words:** Herodotus, Xenophon, Persian, languages in contact, anthroponyms, toponyms, ethnonyms

# Sadržaj

|  |    |
|--|----|
| 1. UVOD .....  | 1  |
| <b>1.1. Teorijski okvir</b> .....  | 2  |
| <b>1.2. Metodologija i opis korpusa</b> .....                                    | 2  |
| 2. KRATAK PREGLED GRČKE I STAROPERZIJSKE FONOLOGIJE .....                        | 3  |
| <b>2.1. Grčki fonološki sustav</b> .....   | 3  |
| 2.1.1. <i>Grčki konsonanti</i> .....   | 3  |
| 2.1.2. <i>Grčki vokali</i> .....   | 4  |
| <b>2.2. Staroperzijski fonološki sustav</b> .....                                | 4  |
| 2.2.1. <i>Perzijski konsonantski sustav</i> .....                                | 4  |
| 2.2.2. <i>Staroperzijski vokalski sustav</i> .....                               | 5  |
| 3. FONOLOŠKE PRILAGODBE: KONSONANTI .....  | 6  |
| <b>3.1. Alveolari <i>d</i> i <i>t</i></b> .....                                  | 6  |
| <b>3.2. Labijal <i>p</i></b> .....   | 7  |
| <b>3.3. Labijal <i>b</i></b> .....   | 9  |
| <b>3.4. Labijal <i>f</i></b> .....   | 12 |
| <b>3.5. Palatali <i>č</i> i <i>j</i></b> .....                                   | 13 |
| <b>3.6. Bezvučni dental <i>θ</i> ili medijsko <i>s</i></b> .....                 | 14 |
| <b>3.7. Zubno <i>θr/ç</i></b> .....  | 19 |
| <b>3.8. Zvučni zubnik <i>δ</i></b> .....   | 22 |
| <b>3.9. Lambdacizam</b> .....  | 24 |
| <b>3.10. Medijski sibilant <i>z</i></b> .....                                    | 25 |
| <b>3.11. Perzijsko <i>zd</i></b> .....   | 26 |
| <b>3.12. Perzijsko <i>xš</i></b> .....   | 27 |
| <b>3.13. Sačuvanje/slabljenje guturala <i>k</i> i <i>x</i></b> .....             | 28 |
| <b>3.14. Forticije <i>g, x, h</i> u <i>k</i> (ili <i>x</i> u <i>g</i>)</b> ..... | 30 |
| <b>3.15. Gubljenje glotidnog ploziva <i>h</i></b> .....                          | 33 |
| <b>3.16. Ponašanje poluvokala <i>y</i></b> .....                                 | 37 |

|   |    |
|---|----|
| <b>3.17. Ponašanje poluvokala v</b> .....                   | 39 |
| <b>3.17.1. Jačanje poluvokala v</b> .....                   | 39 |
| <b>3.17.2. Poluvokal v koji se javlja kao vokal o</b> ..... | 39 |
| <b>3.17.3. Gubljenje poluvokala v</b> .....                 | 40 |
| <b>3.18. Slogotvorno r</b> .....                            | 45 |
| <b>4. FONOLOŠKA PRILAGODBA: VOKALI I DIFTONZI</b> .....     | 47 |
| <b>4.1. Ponašanje vokala a/ā</b> .....                      | 47 |
| 4.1.1. <i>Vokal a/ā koji je oslabio u ε ili η</i> .....     | 47 |
| 4.1.2. <i>Vokal a koji je oslabio u vokal ι</i> .....       | 50 |
| 4.1.3. <i>Vokal a koji se odražava kao o ili v</i> .....    | 51 |
| 4.1.4. <i>Gubljenje vokala a</i> .....                      | 53 |
| 4.1.5. <i>Dugi vokal ā (u (ante)penultimi)</i> .....        | 54 |
| <b>4.2. Vokal u (koji se odražava kao o, ω ili η)</b> ..... | 57 |
| <b>4.3. Diftong au</b> .....                                | 60 |
| <b>5. REZIME GLASOVNIH PODUDARNOSTI</b> .....               | 62 |
| <b>6. ZAKLJUČAK</b> .....                                   | 64 |
| <b>PRILOG</b> .....   | 67 |
| <b>LITERATURA</b> .....                                     | 75 |



## 1. UVOD

Grci su se od 6. st. pr. Kr. susretali s Perzijancima, sve većom silom na Istoku. Nepobitna je činjenica da su Grci stvarali ekonomsku i društvenu mrežu u Maloj Aziji gdje su im se interesi preklapali s perzijskim. Ti su dodiri ostavili traga i u njihovim jezicima, što se odražava u posuđenicama. Posebno je zanimljiv fond vlastitih perzijskih imena (antroponimi, toponimi i etnonimi), zabilježenih ponajviše u grčkog povjesničara Herodota, kod kojeg se može zamijetiti poneka nedosljednost i fonološka neočekivanost u grčkom ekvivalentu (npr. nije zabilježena početna aspiracija).

U ovom će se radu u okvirima teorijâ o jezicima u kontaktu (Filipović, Haugen, Weinreich i dr.) razmatrati fonološka prilagodba perzijskih imena izdvojenih iz Herodotove *Povijesti* (Ἱστορίαι, odnosno Ἱστορίας ἀπόδεξις) i Ksenofontove *Anabaze* (Ἀνάβασις). Također će se uzeti u obzir uloga različitih grčkih dijalekata u njihovu prenošenju i prilagodbi te obraditi fonološka povezanost više poznatih imena s perzijskim izvornikom ili rekonstruiranim oblikom. Cilj je ovog rada na temelju korpusa perzijskih imena izdvojenih iz spomenutih dvaju djela opisati glasovne promjene pomoću etimologija koje su razrađene u radu kako bi se ustanovilo na koji su način Grci prilagođavali strana imena iranskog podrijetla.<sup>1</sup> Vodeći se hipotezom da kod staroperzijskih glasova koja se nalaze u grčkome fonološkom inventaru neće biti potrebno prilagoditi glasove, očekujemo da će biti malen ili neznatan broj primjera kod kojih se takvi glasovi mijenjaju.

Ovaj je rad podijeljen u šest većih poglavlja. U prvom poglavlju opisuje se teorijski okvir te metodologija rada i opis korpusa. U drugom poglavlju uspoređuju se grčki i staroperzijski fonološki sustavi. Treće poglavlje posvećeno je razmatranju i objašnjavanju fonoloških prilagodbi perzijskih imena na konsonantskoj razini,<sup>2</sup> a četvrto promjenama na vokalskoj razini. Peto poglavlje donosi rezime promjena koje su uočene u obrađenom korpusu, a šesto zaključak. Na kraju rada nalazi se *Prilog*, u kojemu su katalogizirana i abecedno poredana sva imena iz analiziranog korpusa.

---

<sup>1</sup> Dok je etimologija nekih imena već poznata u znanstvenoj literaturi, onima koji nisu (npr. Νάπαρις, Ὑπάκυρις itd.) predložili smo etimologije na temelju već poznate segmente koje se nalaze kod složenica, staroperzijskih općih imenica i sl.

<sup>2</sup> Pod *perzijska imena* podrazumijevamo imena ljudi (antroponimi), naroda (etnonimi) i mjesta (toponimi) iranskog podrijetla koja se nalaze u gore spomenutim grčkim djelima. To nužno uključuje i ostala imena iranskog podrijetla jer je u nekim slučajevima teško odrediti porijeklo i izvorni oblik.

## 1.1. Teorijski okvir

Ovaj se rad prvenstveno oslanja na teorije o jezicima u kontaktu. Glavni su predstavnici Weinreich i Haugen, a među hrvatskim znanstvenicima Filipović.<sup>3</sup> Weinreich i Haugen smatraju se začetnicima lingvističkih struja koja se bave jezicima u kontaktu, te su obojica naglasili potrebu za diglosijom da bi se jezični kontakti uopće mogli uspostaviti.<sup>4</sup> Weinreich smatra da je jezična interferencija glavni preduvjet promjena pri usvajanju tuđica u vlastiti jezik.<sup>5</sup> Haugen, pak, kroz primjer norveške bilingvalne zajednice u SAD-u opisuje način na koji se posuđenice prilagođavaju u jeziku primaocu kroz supstituciju glasova jezika davaoca koji nisu prisutni u jeziku primaocu.<sup>6</sup> Teorije o jezicima u kontaktu pretpostavljaju određeni stupanj bilingvalnosti da bi se omogućio jezični kontakt. Filipović u svojoj knjizi *Teorija jezika u kontaktu: Uvod u lingvistiku jezičnih dodira* opisuje kako se posuđenice prilagođavaju jeziku primatelja na fonološkoj razini, prvenstveno zbog razlika u fonološkim sustavima dvaju jezika koja su u pitanju, pri čemu je potrebno da glasovi koji nisu prisutni u jeziku primatelja, a javljaju se kod jezika davatelja, budu zamijenjeni drugim, najčešće fonetski sličnim glasovima; taj proces, zvan fonemizacija, može biti slobodan, djelomičan ili potpun.<sup>7</sup> Stoga ćemo u sljedećoj glavnoj cjelini razmatrati fonološke sustave jezika koji se analiziraju u ovom radu.

U određivanju etimologija koristili smo se različitim etimološkim rječnicima. Ako nismo pronašli ponuđeno etimološko rješenje u znanstvenim radovima drugih autora, ponudili smo vlastito rješenje na temelju dostupnog materijala u vidu imenskih i glagolskih korijena koji se rekonstruiraju za već protumačene onime. Od etimoloških rječnika koje smo koristili, od najveće su koristi bili *Altiranisches Sprachgut der Nebenüberlieferungen* (Walther Hinz), *Iranica in the Achaemenid Period (ca. 550–330 B.C.): Lexicon of Old Iranian Proper Names and Loanwords, Attested in Non-Iranian Texts* (Jan Tavernier), *Medisches und persisches Sprachgut bei Herodot* i *Die skythischen Personennamen bei Herodot* (Rüdiger Schmitt) te *Колаксай и его братья (античная традиция о происхождении царской власти у Скифов)* (Mihail Dmitrijevič Buharin).

## 1.2. Metodologija i opis korpusa

Radi analize perzijskih imena sastavili smo katalog svih perzijskih imena koja se nalaze kod Herodota, odnosno u Ksenofontovoj *Anabazi* (vidi *Tablicu 7* u *Prilogu*). Prikupljeni se

---

<sup>3</sup> Vidi: Weinreich 1968.; Haugen 1953.; Filipović 1986.

<sup>4</sup> Vidi: Weinreich 1968.; Haugen 1953.

<sup>5</sup> Weinreich, 1968: 14–68.

<sup>6</sup> Haugen, 1953: 423–438.

<sup>7</sup> Filipović, 1986: 72.

korpus sastoji od ukupno 268<sup>8</sup> imena perzijskog podrijetla (toponimi, antroponimi, etnonimi), te uključuje i imena medijskog i skitskog podrijetla,<sup>9</sup> iz razloga što se često takva imena nalaze u korpusu iranskog podrijetla, ali je teško ili nemoguće sa sigurnošću odrediti o kojem se pak iranskom jeziku radi. U stare iranske jezike ubrajaju se još avestički (staroavestički i novoavestički), kimerijski, partski, srednjoperzijski i mnogi drugi neposvjedočeni jezici.

U katalogu se nalazi etimologija posvjedočenih imena ako je poznata, odnosno ako se može rekonstruirati. Na temelju tog kataloga razvrstili smo glasovne promjene koje su se dogodile uslijed prilagodbe perzijskih imena u grčkome u skupine prema promjenama kod konsonanata te vokala i diftonga te objasnili te promjene primjerima iz korpusa.

## 2. KRATAK PREGLED GRČKE I STAROPERZIJSKE FONOLOGIJE

Da bismo bolje razumijeli promjene koje će se dogoditi uslijed fonološke adaptacije perzijskih imena u grčki jezik, u ovom ćemo poglavlju kratko iznijeti pregled grčke i staroperzijske fonologije. Glasovi su označeni znakovima iz Međunarodne fonetske abecede (eng. International Phonetic Alphabet, odnosno IPA).

### 2.1. Grčki fonološki sustav

U nastavku slijedi prikaz grčkoga fonološkog sustava prikazan u tablicama, podijeljen na konsonante i na vokale. Pod *grčki* ovdje podrazumijevamo govor Atike iz 5. i 4. st. pr. Kr.

#### 2.1.1. Grčki konsonanti

Grčki jezik ima devet okluziva, koja se dijele u tri reda prema mjestu tvorbe (labijali, dentali i velari) te u tri serije (bezvučni, zvučni i aspirirani koji su ujedno i bezvučni).<sup>10</sup> Vidi *Tablicu 1.*

**Tablica 1.** Podjela grčkih konsonanata.

| Okluzivi        | Bezvučni | Zvučni | Aspirirani          |
|-----------------|----------|--------|---------------------|
| <b>Labijali</b> | π [p]    | β [b]  | φ [p <sup>h</sup> ] |
| <b>Dentali</b>  | τ [t]    | δ [d]  | θ [t <sup>h</sup> ] |
| <b>Velari</b>   | κ [k]    | γ [g]  | χ [k <sup>h</sup> ] |

<sup>8</sup> Od tih 268 imena, 32 su pronađena kod Ksenofonta i 236 kod Herodota.

<sup>9</sup> Medijci su bili prvi iranski narod koji je imao kralja, kojeg su naposljetku svrgnuli Perzijanci, a Skiti amalgamat raznih nomadskih iranskih plemena u današnjoj Ukrajini, Rusiji i Kazahstanu.

<sup>10</sup> Boas et al., 2019: 12.

Grčki je jezik imao samo dva frikativa, σ [s] i ρ [h];<sup>11</sup> ovaj se potonji javlja samo na početku riječi, ispred samoglasnika. Grčki se sonanti dijele na nazale i likvide. Postoje tri nazala: labijal μ [m], dental ν [n] i velar γ [ŋ]. Dvije su likvide, λ [l] i ρ [r], a posljednja je mogla biti i aspirirani alofon ρ̣. Neki od gore navedenih konsonanata mogli su se javljati u grčkome kao geminate.<sup>12</sup>

### 2.1.2. Grčki vokali

Grčki je vokalni sustav izgledao ovako kako slijedi u *Tablici 2*.<sup>13</sup>

**Tablica 2.** Podjela grčkih vokala.

|                       | Prednji        | Srednje-prednji | Centralni |        |        | Stražnji |
|-----------------------|----------------|-----------------|-----------|--------|--------|----------|
| <b>Visoki</b>         | ī [i:], ū [y:] |                 |           |        |        | ou [u:]  |
| <b>Srednje-visoki</b> |                | ι [i], υ [y]    |           |        |        |          |
| <b>Srednji</b>        |                | ει [e:]         | ε [e:]    |        | ο [o]  |          |
| <b>Srednje-niski</b>  |                |                 | η [ɛ:]    | α [a]  | ω [ɔ:] |          |
| <b>Niski</b>          |                |                 |           | ᾶ [a:] |        |          |

Kratki su diftonzi: αι [ai], ει [ei > e:], οι [oi], υι [yj], αυ [au], ευ [eu], ου [ou > u:]. Dugi su diftonzi: αῖ [a:i], ηῖ [ɛ:i], ωῖ [ɔ:i], αυῖ [a:u], ηυῖ [ɛ:u], ουῖ [ɔ:u].<sup>14</sup>

## 2.2. Staroperzijski fonološki sustav

U ovom ćemo poglavlju razmatrati staroperzijski fonološki sustav. Posebno ćemo se osvrnuti na konsonantsli, a zatim na vokalski sustav.

### 2.2.1. Perzijski konsonantski sustav

Staroperzijski ima sljedeće okluzive (vidi *Tablicu 3*).<sup>15</sup>

**Tablica 3.** Podjela perzijskih okluziva.

| Okluzivi        | Bezvučni | Zvučni |
|-----------------|----------|--------|
| <b>Labijali</b> | p        | b      |
| <b>Dentali</b>  | t        | d      |
| <b>Velari</b>   | k        | g      |

<sup>11</sup> Boas et al., 2019: 12.

<sup>12</sup> Usp. Boas et al., 2019: 13.

<sup>13</sup> Boas et al., 2019: 7–9.

<sup>14</sup> Boas et al., 2019: 9–10.

<sup>15</sup> Testen, 1997: 574.

Kao što se vidi iz gore navedene tablice, staroperzijski je izgubio aspirate.<sup>16</sup> Međutim, razvio je, kao što se vidi iz *Tablice 4*, afrikate (č, j), a i nekoliko sibilanata (š, ç) i frikativa (θ, δ, f) kojih nema u grčkom jeziku. Ostali su konsonanti kako slijedi u *Tablici 4*.<sup>17</sup>

**Tablica 4.** Ostali perzijski konsonanti i poluvokali.

|                   | Labijali | Dentoalveolari | Palatali       | Velari |
|-------------------|----------|----------------|----------------|--------|
| <b>Frikativi</b>  | f        | θ, δ /ð/       |                | x      |
| <b>Afrikate</b>   |          |                | č /tʃ/, j /dʒ/ |        |
| <b>Sibilanti</b>  |          | s, ç /ʃ/       | š /ʃ/          |        |
| <b>Nazali</b>     | m        | n              |                |        |
| <b>Likvide</b>    |          | r, l           |                |        |
| <b>Poluvokali</b> |          |                | y /j/          | v /w/  |

Imao je još i glotidni ploziv /h/.

### 2.2.2. Staroperzijski vokalski sustav

Staroperzijski vokalski sustav dijeli se na vokale i diftonge. Za razliku od grčkoga fonološkog sustava, staroperzijski se vokali mogu dijeliti na samoglasnike i na vokalne konsonante, koji su, kao što je slučaj kod hrvatskog /r/, slogotvorni. Perzijski je vokalski sustav jako siromašan, kad se uspoređuje s grčkim vokalskim sustavom jer je u indoiranskim jezicima indoeuropsko /\*e/, /\*o/ > /a/, dok /\*ē/, /\*ō/ > /ā/.<sup>18</sup>

**Tablica 5.** Staroperzijski samoglasnici.<sup>19</sup>

|               | Prednji | Centralni | Stražnji |
|---------------|---------|-----------|----------|
| <b>Visoki</b> | i, i:   |           | u, u:    |
| <b>Niski</b>  |         | a a:      |          |

Kao što se vidi iz *Tablice 5.*, staroperzijski je samoglasnički sustav bitno osiromašen u odnosu na grčki, te se sastoji od samo tri samoglasnika koja imaju opreku dugo-kratko. Međutim, bogat je u odnosu na grčki sonantima koji mogu biti u vokalskoj funkciji, odnosno koji mogu služiti kao nositelj sloga. Od njih dvije su likvide (l, r) i dva poluvokala (j, w).<sup>20</sup>

<sup>16</sup> Matasović, 1997: 55. Indoeuropski prajezik, kao i protoindoiranski prajezik, imao je red zvučnih aspiriranih okluziva, a u perzijskome se taj red stopio s redom zvučnih okluziva (Kaye, 1997: 572).

<sup>17</sup> Testen, 1997: 580.

<sup>18</sup> Testen, 1997: 571.

<sup>19</sup> Testen 1997: 574.

<sup>20</sup> Testen 1997: 574–575.

### 3. FONOLOŠKE PRILAGODBE: KONSONANTI

Imena koja ilustriraju određenu promjenu nalaze se u dolje navedenim potpoglavljima, nakon kratkog objašnjenja same promjene koja se dogodila kod prilagodbe perzijskih imena u grčki jezik. Imena se tretiraju kao leme. Prvo se navodi pohrvaćeni oblik prema uputstvima pravopisa Matice Hrvatske o transliteraciji i transkripciji starogrčkih imena.<sup>21</sup> Potom se navodi grčki oblik zabilježen u Herodota i/ili Ksenofonta, završetak za genitiv jednine i rod, kao i latinski ako je zabilježen. Nakon toga slijedi staroperzijski izvorni oblik (također dan u ahemenskom klinopisu i njegov prijeslov) ili rekonstrukcija. Budući da su to samāse-složenice,<sup>22</sup> piše se od čega je složena i značenje sastavnica. Zatim se navode refleksi iz drugih indoeuropskih jezika, ako je moguće. Naposljetku se iznosi ukratko stvarni komentar.

#### 3.1. Alveolari *d* i *t*

Slijedi nekoliko primjera s alveolarom *d* i *t*.

**Mardi/Amardi. Μάρδοι, ὄν, οἱ.** Ime plemena javlja se u obliku Ἀμαρδοί kod Stefana Bizantinca. Možda dolazi od perzijskoga 𐎠𐎡𐎧𐎫𐎠𐎡𐎧𐎫 m<sup>a</sup>-r-t-i-a mārtiya ‘smrtnik/čovjek’<sup>23</sup> ili od \*br̥ḍa ‘uzvišen/visok’.<sup>24</sup> Bili su jedno od deset iranskih plemena nabrojanih u Herodota, transhumantni, skupa s Dahama, Dropicima i Sagartijcima nomadsko iransko pleme.<sup>25</sup>

**Dariti. Δαρῆται, ὄν, οἱ.** Etnonim koji valjda dolazi od \*dārayatā ‘držitelji’, skraćena od imena \*dārayafarna ‘držitelj slave’ ili \*dārayapāna ‘držitelj zaštite’, kombinirana sa sufiksom *-tā* za množinu.<sup>26</sup> Bili su skupa s Kaspjicima, Pausikajcima i Pantimatijcima u istom poreznom području pod Darijem Velikim, a budući da se Kaspjici uzimaju da su bili iransko pleme, valjda su to bili i Pausikajci<sup>27</sup>

**Pausikajci. Παυσίκαι, ὄν, οἱ.** Etnonim koji se može izvesti od \*pausikā ‘koji se malo odijevaju’ koje se sastoji od proto-iranskog \*paus ‘ogrćem se’<sup>28</sup>, koje se može usporediti s ṛgvedskim पवस्त pavásta i od deminutivnog sufiksa *-ika*.<sup>29</sup> Bili su skupa s Kaspjicima,

<sup>21</sup> Badurina et al., 2008: 291–295.

<sup>22</sup> To su složenice sastavljene od dva korijena koja mogu imati i tematske završetke, a tipična su tvorba indoeuropskih jezika (Ruppel, 2017: 137–144).

<sup>23</sup> Eadie, 1852: 276.

<sup>24</sup> Stonecipher, 1918: 17.

<sup>25</sup> Brunner, 2004: s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

<sup>26</sup> Tavernier, 2007: 4.2.493-494.

<sup>27</sup> Schmitt, 1990b: s. v. Caspians.

<sup>28</sup> Cheung, 2007: s. v. \*paus.

<sup>29</sup> Tavernier, 2007: 4.2.1016.

Pantimatijcima i Daritima u istom poreznom području pod Darijem Velikim, a budući da se Kaspijci uzimaju da su bili iransko pleme, valjda su to bili i Pausikajci.<sup>30</sup>

**Badro. Βάδρης, ου, ό.** Ime možda dolazi kao pokrata od perz. \*hubadra ‘sretan / koji ima sreću’ od \*hu ‘dobar’ i \*badra ‘sreća’ (usp. ṛgvedski भद्र bhadrá ‘sretno’) ili je umiljenica nekog imena s ovim korijenom kao prvim članom.<sup>31</sup> Badro je bio perzijski zapovjednik u ekspediciji protiv Kirene, spomenut u Herodotovoj 2. glavi, ili Histanov sin, časnik u Kserksovoj vojsci iz 7. glave.<sup>32</sup>

**Targitaj. Ταργίταος, ου, ό.** Rijetka ime o-deklinacije koje se možda može izvesti od \*dargatava ‘čija je snaga duga’, od \*darya ‘dug’ i \*tava ‘snažan’, a kod Grka se vokal *a* izmijenio u vokal *i* zbog analogije prema pridjevima ἀργυκέραινος ‘svijetlogromni’, ἀργίπους ‘brzonog’ ili prema imenu božice Ἀργίμπασα.<sup>33</sup> Targitaj je bio sin Paraja (Παπαῖος, ου, ό) i Api, kćeri Boristena, prvi čovjek stvoren od bogova u skitskoj mitologiji.<sup>34</sup>

**Tanais. Τάναϊς, ἴδος, ό.** Ovo je bilo antičko ime za grad (koloniju) koji su osnovali Grci na ušću istoimene rijeke,<sup>35</sup> današnjega Dona. Ime rijeke dolazi od \*dānaya ‘koji teče’,<sup>36</sup> čiji se korijen nalazi i u ukrajinskim rijekama Donu, Dnjepru, Donecu i Dnjestru te najvećoj europskoj rijeci Dunavu, lat. Dánubius.<sup>37</sup>

### 3.2. Labijal *p*

Perzijsko *p* ostaje isto u prvih pet lema, a u drugih pet lema odražava se kao *β*, odnosno ozvučuje se. Iznimno u lemi **Kefenci** prelazi u *φ*.

**Api. Ἀπί, indecl., ή.** Žena Parajeva, skitska božica zemlje, ali i kći riječnog boga Boristena, otud \*api, identično s av. 𐬀𐬎𐬎 api ‘voda’.<sup>38</sup>

**Paraj. Παπαῖος ili Παππαῖος, ου, ό.** Vjerojatno je hipokoristik \*papāyu ‘koji čuva’<sup>39</sup> od protoiranskoga \*pā, usp. grč. ποιμήν, ένος, ό, hrv. *pastir*, lat. *pastor*, *óris*, *m.* i *páscor*, *3.*

<sup>30</sup> Schmitt, 1990b: s. v. Caspians.

<sup>31</sup> Hinz, 1975: s. v. \*hubadra.

<sup>32</sup> Godley, 1925: 318-319.

<sup>33</sup> Pinault, 2008: 110.

<sup>34</sup> Ivantchik, 1999: 144.

<sup>35</sup> Strab. 11,2,2.

<sup>36</sup> Rekonstrukcija je korijena vlastita.

<sup>37</sup> Smith, 1854: s. v. Ta'nais.

<sup>38</sup> Ustinova, 1999: 67.

<sup>39</sup> Rekonstrukcija je korijena vlastita.





Velikoga i satrapa Artafrena, perzijski zapovjednik invazije na otok Naksos, na prijelazu iz 6. u 5. st. pr. Kr. Imao je sina Megabaza.<sup>51</sup>

**Artembar. Ἀρτεμβάρης, ου, ό.** Ime se rekonstruiralo od staroperzijskoga \*ṛtampara, a u likijskome je posvjedočen kao Arttuñpara, a znači ‘koji potiče red’ od \*ṛtam ‘red (ak.)’ i \*para ‘potiče’.<sup>52</sup> Bio je medijski plemić preko kojeg se saznalo da je Kir II. Veliki zapravo sin Mandane i Astijagov unuk, iako se to dotad krilo.<sup>53</sup>

**Kefenci. Κηφῆνες, ων, οι.** Može se povezati s asirskim ojkonomom <sup>KUR</sup>qi/ki-pa-a-ni ‘područje Qipāni’. Herodot kaže da su Perzijci sebe isprva zvali Kefenci i Artajci, a tako su ih zvali i drugi.<sup>54</sup>

### 3.3. Labijal b

Perzijsko *b* se u grčkom četverostruko održava: β, π, μ ili φ. Hiperant, Hipakir i Harpag su primjeri s π, Fedima s φ, a sve ostale leme prikazuju leniciju *b* u μ.

**Artabaz. Ἀρτάβαζος/Ἀρταβάζης, ου, ό.** Analogija na Μεγάβαζος, izvorno je \*ṛtamazda ‘kojem je u Arti bog Ahura Mazda’ od \*ṛta ‘sveti poredak’ i \*mazda ‘glavno božanstvo’, a ovo se tumačenje preferira zbog aramejskoga ʾrtmz[d].<sup>55</sup> Drugo tumačenje izvodi se od medijskoga \*ṛtabāzu ili perz. \*ṛtabādu ‘Artina ruka’, tj. od \*arta ‘smisao/red’ i \*bāzu ‘ruka’.<sup>56</sup> Bio je Farnakov sin i Kserkov zapovjednik u invaziju na Grčku 480. g. pr. Kr. te satrap Helespontinske Frigije.<sup>57</sup>

**Artobazan/Artabazan/Artibazan. Ἀρτοβαζάνης/Ἀρταβαζάνης/Ἀρτιβαζάνης, ου, ό.** Kako imenu nedostaje ρ u βαρζάνης, zbog načela parsimonije<sup>58</sup> uzima se da dolazi od med. \*ṛtabr̥zāna (usp. perz. \*ṛtabr̥dāna) ‘koji (po)diže sveti poredak’ od \*ṛta ‘Arta’ i izvedenice s patronimnim sufiksom *-āna* \*br̥zāna ‘onaj koji podiže’ od \*br̥zi ‘(po)diže’, a ne od \*ṛtavazdāna, patronimne izvedenice sa sufiksom *-āna* od \*ṛtavazda ‘kojemu je izdržljivost u Arti’. Artobazan je bio najstariji sin Darija I. i Gobrijine kćeri.<sup>59</sup>

<sup>51</sup> Schmitt, 2000: s. v. Megabates, <https://www.iranicaonline.org/articles/megabates> (03. 02. 2024.).

<sup>52</sup> Tavernier, 2007: 4.2.1485.

<sup>53</sup> Dandamayev, 1986b.

<sup>54</sup> Firouzi et al., 2022.

<sup>55</sup> Usp. Tavernier, 2007: 4.2.1484.

<sup>56</sup> Hinz, 1975: s. v. rtabāzu.

<sup>57</sup> Dandamayev, 1986: s. v. Artabazus.

<sup>58</sup> Parsimonija se objašnjava kao princip koji razrješava neki problem na što jednostavniji i lakši način. Vidi Arieu, 1976.

<sup>59</sup> Usp. Brunner, 1986: s. v. Artabazanes; Tavernier, 2007: 4.2.1456.

**Bubar.** Βουβάρης, ου, ό. Izgleda da dolazi od \*būbara ‘zemljoposjednik/vladar’, srodno s ṛgvedskima भूमि bhūmi ‘zemlja’ i भरति bhárati ‘nosi’.<sup>60</sup> Bio je Megabazov sin, Kserksov rođak iz drugog koljena i inženjer koji je skupa s Artaintom projektirao Kserksov kanal.<sup>61</sup>

**Hiperant.** Υπεράνθης, ους, ό. Rijetko ime treće (konsonantske) deklinacije, nastalo od \*hubāranta ‘koji dobro vozi’ od \*hu ‘dobro’ i \*bāranta ‘vozi’.<sup>62</sup> Bio je unuk sin Darija I. Velikoga od žene mu Fratagune i Kserksov brat i Abrokoma, sudjelovao u drugoj, Kserksovoj perzijskoj invaziji na Grčku 480. g. pr. Kr. i poginuo s Abrokomom i djedom Artanom u Bitci u Termopilskom klanu.<sup>63</sup>

**Hipakir.** Υπάκυρις, ιος, ό. Postoje još latinske inačice imena rijeke u Pomoponija Mele *Hypacyris* i *Hypacaris*, is, m., a grčki je oblik anaptiksom s *v* možda nastao od \*hubagra koje je samo bilo plod sinkope od izvornoga \*hubagara.<sup>64</sup> Ono je povezano s \*hu ‘dobro’ i \*baga ‘bog’. Hipakir je valjda današnja rijeka Južni Bug, druga najveća u Ukrajini,<sup>65</sup> ili Moločnaja.<sup>66</sup>

**Harpag.** Ἄρπαγος, ου, ό. Druge su inačice kod Ksenofonta Ἀρβάκης, ου, ό i Ἀρβάκας, ᾶ, ό. Ime se izvodi od \*arbaka ‘posrednik/srednji’, a slično je s ṛgvedskim अर्भक arbhaká ‘malen/mladić’, što su Grci prilagodili svom „podrugljivom” ἄρπαγος, ου, ό ‘udica/kuka’ ili ‘čovjek koji uspije dohvatiti što želi’.<sup>67</sup> Na natpisima Sargina II. Asirskoga iz 713. g. pr. Kr. doznaje se o Arbakuu (ar-ba-ku), vladaru Arnašije, kao jednom od četrdeset pet poglavara medijskih plemena koji je Sarginu plaćao danak. Drugi pak Harpag bio je medijski magnat i savjetnik posljednjega medijskog kralja Astijaga, a Ktesija ga je zamijenio s Astijagom i proglasio Arbaka prvim (sic!) medijskim kraljem.<sup>68</sup>

**Smerdis/Bardija.** Σμέρδης, ιος, ό. Ime je atestirano u klinopisu kao 𐎠𐎼𐎷𐎡𐎴 b-r-dī-i-y Bṛdiya; radi se o umiljenici s -ya derivacijom \*bṛdi (usp. med. \*bṛzi) ‘visok’ od imena Bəṛəziaršti/Bəṛəzišnu itd., elamski bir-ti-ia.<sup>69</sup> Zvan je i kao Ταννοξάρης kod Ksenofonta, Ταννοξάρκης, ου, ό kod Ktesije. To pak ime dolazi od \*tanūvazṛka ‘velikog tijela’ od \*tanū

<sup>60</sup> Hinz, 1975: s. v. \*būbara.

<sup>61</sup> Weiskopf, 1994: s. v. Dascylium.

<sup>62</sup> Hinz, 1975: s. v. \*hubāranta.

<sup>63</sup> Baron, 2021: s. v. Hyperanthes.

<sup>64</sup> Rekonstrukcija je korijena vlastita.

<sup>65</sup> Bunbury, 1879: 400.

<sup>66</sup> von Gutschmid, 1886: 575.

<sup>67</sup> Tavernier, 2007: 4.2.82.

<sup>68</sup> Usp. Dandamayev, 1986: s. v. Arbaces.

<sup>69</sup> Tavernier, 2007: 4.2.362.

‘tijelo’ i \*vazrka ‘velik’.<sup>70</sup> Bio je sin Kira II. Velikoga i mlađi brat Kambiza II. Bardija je ili vladao Ahemenidskim Carstvom nekoliko mjeseci 522. g. pr. Kr. kada je valjda umro ili mu je identitet preoteo Mag Gaumāta.<sup>71</sup>

**Smerdomen. Σμερδομένης, ου, ό.** Tumači se kao perz. \*brđimānah ‘visokog uma / osjećaja’ od \*brđi ‘visok’ (usp. hrv. *brijeg*) i \*manah ‘um/srce’. Otanov sin, jedan od zapovjednika koji je imao vrhovno zapovjedništvo nad snagama perzijskog kralja Kserksa I. u njegovoj invaziji na Grčku.<sup>72</sup>

**Megapan. Μεγάπανος, ου, ό.** Ime se izvodi od \*bagapāna ‘pod božjom zaštitom’ od \*baga ‘bog’ i \*pāna ‘zaštita’ (usp. hrv. *pastir*). Bio je zapovjednik Hirkanijaca u Kserksovoj invaziji na Grčku, kasnije valjda upravitelj Babilona.<sup>73</sup>

**Megaferno. Μεγαφέρνης, ους, ό.** Rijetka imenica treće (konsonantske) deklinacije. Temelji se na tumačenju \*bagafarna ‘božja slava’ od \*baga ‘bog’ i \*farna ‘slava’.<sup>74</sup> Bio je satrap Kapadokije za Kira Mlađeg koji je planirao urotu protiv njega.<sup>75</sup>

**Harmamitro. Ἀρμαμίθρης, ου, ό.** Ime vjerojatno potječe od med. \*arbamiθra ‘mlad i ljubak’ od \*arba ‘mlad’ i \*miθra ‘bog ljupkosti / ljubaznosti Mitra’<sup>76</sup> ili \*arəmamiθra ‘Mitrina ruka’ od \*arəma ‘ruka’.<sup>77</sup> Datijev sin, medijski časnik u Kserksovoj konjici.<sup>78</sup>

**Megabaz. Μεγάβαζος, ου, ό.** Za ovo rijetko ime o-deklinacije se zbog načela ekonomičnosti<sup>79</sup> uzima da dolazi od med \*bagabāzu (usp. perz. \*bagabādu) ‘božja ruka’ od \*bāzu ‘ruka’, a ne od stperz. \*bagavazdā ‘kojemu je izdržljivost u bogu’ od \*baga ‘bog’ i \*vazdah ‘izdržljivost’.<sup>80</sup> Megabatov sin, vrlo poštovan i cijenjen perzijski zapovjednik pod Kserksovom ekspedicijom u Grčku 480. pr. Kr.<sup>81</sup>

**Fedima. Φαιδύμη, ης, ή.** Interpretira se kao \*Hubanduš ‘u koje je dobra obitelj’ od \*hu ‘dobro’ i \*banduš ‘obitelj’. Grčki oblik nastao je metatezom i labijalizacijom *nd* u *dm* ὑφαδμυ

<sup>70</sup> Stonecipher, 1918: s. v. Ταναοζάρης.

<sup>71</sup> Dandamayev, 1988: s. v. Bardiya.

<sup>72</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*brđimānah.

<sup>73</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*bagapāna.

<sup>74</sup> Tavernier, 2007: 4.2.252.

<sup>75</sup> Weiskopf, 1990: s. v. Cappadocia.

<sup>76</sup> Hinz, 1975: s. v. \*arbamiča.

<sup>77</sup> Stonecipher, 1918: Ἀρμαμίθρης.

<sup>78</sup> Schmitt, 1994c: s. v. Datis.

<sup>79</sup> Campbell, 2013: 116–117.

<sup>80</sup> Usp. Tavernier, 2007: 4.2.240; Hinz. 1975: s. v. bagabāzu.

<sup>81</sup> Schmitt, 2000: s. v. Megabates, <https://www.iranicaonline.org/articles/megabates> (03. 02. 2024.).

→ φαίδυμα → φαιδύμη prema φαίδιμος, 3 ‘blještav’.<sup>82</sup> Kći Otanova, redom je bila udavana za Kambiza II, Gaumātu Maga koji je glumio da je Smerdis i za Darija I. Velikoga.<sup>83</sup>

### 3.4. Labijal f

Perzijsko *f* jednostavno se odražava kao grčko φ.

**Marafijci. Μαράφιοι, ων, οί.** Perzijski oblik imena naroda bio bi \*marafiya posvjedočen u elamskom kao ma-rap-pi-ia. S njim je povezan i Μάραφιος, ιος, ó spomenut u 778. stihu Eshilovih *Perzijanaca*, ali ne zna se značenje.<sup>84</sup> Skupa s Pasargadima i Maspjicima, glavno perzijsko pleme na koje se svih sedam ostalih naslanjaju.<sup>85</sup>

**Patiramfo. Πατιράμφης, ου, ό.** Tumači se da dolazi od \*patiramfa ‘protuudarač/podupirač’ od \*pati ‘sebe/naprotiv’ (usp. lit. *pats* ‘sam/sebe’ i sogdijski *rnβ* /ranva/ ‘udara/upire’). Patiramfo je bio kočijaš Kserksa I. koji je gonio nisajske konje.<sup>86</sup>

**Farnasp. Φαρνάσπης, εω, ό.** Ime se izvodi od med. \*farnāspa ‘komu su konji slava’ od \*farna ‘slava’ i \*aspa ‘konj’. Farnasp je bio otac Kasandane i zet Kira II. Velikoga.<sup>87</sup>

**Farnak. Φαρνάκης, ου, ό.** Hipokoristik \*farnaka ‘srećković’, umiljenica stvorena sufiksom -ka. Skraćuje imena kao \*farnabāzu, farnaspa, farnaxšaθra itd. Korijen u ovim imenima dolazi od med. \*farna ‘slava’.<sup>88</sup> Bio je Arsamov sin, mlađi Histaspov brat, Darijev ujak,<sup>89</sup> Artabazov otac<sup>90</sup> i osnivač Farnakida, dinastije satrapa Helespontinske Frigije.<sup>91</sup>

**Farandat/Ferendat. Φαρανδάτης/Φερενδάτης, ου, ό.** Ime se tumači kao \*farnadāta<sup>92</sup> ‘stvoren slavan / komu je dana slava’ što je srodno s mladoav.  $\mu \text{ } \lambda \text{ } \xi \text{ } \mu \text{ } \rho$  x<sup>var</sup>ənah ‘slava’ koje možda dokazi od \*h<sup>u</sup>ar ‘sunce’,<sup>93</sup> a posuđeno i u hrv. *hvala* i *hrana*<sup>94</sup> i od \*dāta ‘(pre)dano’.<sup>95</sup> Farandat je bio Teaspov sin, vođa kolhijskih i marskih vojnika u bitci kod

---

<sup>82</sup> Tuplin i Ma, 2020: 152.

<sup>83</sup> Henkelman, 2003: 147–148.

<sup>84</sup> Usp. Schmitt, 1967: 131.

<sup>85</sup> Herodot, 1.125.

<sup>86</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*patiramfa.

<sup>87</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*farnāspa.

<sup>88</sup> Usp. Tavernier, 2007: 4.2.567.

<sup>89</sup> Briant, 2002: 339.

<sup>90</sup> Dandamayev, 1986: s. v. Artabazus.

<sup>91</sup> Bang et al., 2020.

<sup>92</sup> Hinz, s. v. \*farnadāta.

<sup>93</sup> Gnoli, 1999: s. v. Farr(ah) <https://iranicaonline.org/articles/farrah> (05. 02. 2024.).

<sup>94</sup> Rejzek, 2008: 23.

<sup>95</sup> Tavernier, 2007: 177.

Plateje,<sup>96</sup> a Ferendat I. bio je sin Megabazov i vođa Sarangijaca, nećak Kserksa I. te zapovjednik u bitci kod Eurimedona.<sup>97</sup>

**Artafren.** Ἄρταφρένης, ου, ό, lat. Artaphrenés, is, m. Interpretira se kao ime Ἄρταφέρνης izmijenjeno u Ἄρταφρένης ili zbog riječi φρήν, φρενός, ή ‘duša’ ili zbog posvjedočenih brojnih pridjeva na -φρην, -φρεν ili na -φρων, -φρον kao όμόφρων, 2 ‘suglasnog uma’, σόφρων, 2 ‘razborita uma’ i λυκόφρων, 2 ‘vučjeg srca / hrabar’. Izvodi se iz med. \*r̥tafarnah ‘kojemu je Arta slava’ od \*r̥ta ‘sveti poredak’ i \*farnah ‘slava’.<sup>98</sup> Posvjedočeno također kao elam. Irdaparna ili Irdapirna, akad. Ar-ta-pir-na’ i aram. r̥trpn te vjerojatno kao posuđenica u najvećem indijskom epu Mahābhārata pod varijantama R̥taparna ili R̥tuparna. Artafren je živio oko 513.–492., bio je Histaspov sin, brat ahemenidskog kralja Darija I., satrap Lidije iz prijestolnice Sardisa i perzijski zapovjednik.<sup>99</sup>

### 3.5. Palatali č i j

Grčki jezik ne sadržava palatale pa se perzijsko č odražava kao τ, θ ili ζ, a j kao σ.

**Arijaz.** Ἀρίαζος, ου, ό. Umiljenica koja bi zvučala perz. \*aryača<sup>100</sup> ili pak samāsa-složnica \*aryāza ‘koji vodi Arijce’ od \*arya i od \*āza ‘vodi’.<sup>101</sup> Bio je Gergijev otac.<sup>102</sup>

**Alazonci/Halizonci.** Ἀλαζώνες/Ἄλιζώνες, ων, οι. Možda od izvedenice \*aryačāna koje temelji na prethodnoj lemi s patronimnim sufiksom -āna. Grčko-skitsko pleme kao i Kalipide na rijeci Bug.<sup>103</sup>

**Oariz.** Ὀαρίζος, ου, ό. Moguće je da ovo ime dolazi od perz. \*varaiča ‘koji čuva ovce’ umiljenica nekog imena koje sadrži \*vara ‘janje’, te da je pučkom etimologijom izmijenjena prema ὀαρίζω ‘razgovaram’.<sup>104</sup> ilid od \*arya i od \*azaiti ‘voditi’<sup>105</sup> Bio je Masagov otac.<sup>106</sup>

**Aspatin.** Ἀσπαθίνης, ου, ό. Ovo je perzijski medizam zbog prve riječi \*aspa ‘konj’ u klinopisnom 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩 a-s-p-č-n-a aspačanā ‘koji se raduje u konjima’ od \*čana ‘raduje se’ (usp. ṛgved. चनस् cānas ‘želja’, काम kāma (u kāmasutra) ‘požuda’, lat. cārus, 3 ‘drag’) ili

<sup>96</sup> Justi, 1895: s. v. Φαρανδάτης.

<sup>97</sup> Schmitt, 1995.

<sup>98</sup> Usp. Hinz, s.v. \*rtafarnah.

<sup>99</sup> Lecoq, 1986.

<sup>100</sup> Hinz, 1975: s. v. \*aryača.

<sup>101</sup> Stonecipher, 1918: s. v. Ἀρίαζος.

<sup>102</sup> Justi, 1895: s. v. Ἀρίαζος.

<sup>103</sup> von Gutschmid, 1886: 575.

<sup>104</sup> O antroponimima izvedenima od \*vara vidi Hinz, 1975: s. v. \*vara.

<sup>105</sup> Encyclopædia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Indo-Iranian-languages> (05. 03. 2024.).

<sup>106</sup> Baron, 2021: s. v. Oarizus.

od \*aspačinā ‘koji želi konje’ od \*činā ‘želi’ kao u av. 𐬀𐬎𐬌𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 māiri-cinah ‘koji želi žene’. Možda već posvjedočen u hetitskome kao aš-šu-uz-za-na, u elamskome kao aš-ba-za-na, babilonskome as-pa-ši-ni; napokon fars. اسپ چنا aspačanā. Aspatin je bio stariji službenik pod Darijem Velikim i Kserksom.<sup>107</sup>

**Teisp.** Τείσπησ/Τειῖσπησ, ου, ό. Posvjedočeno u staroperzijskom klinopisu kao 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩 č-i-š-p-i-š \*čišpiš od čit<sup>š</sup>-piš ‘kojemu buja um’ od \*cit ‘misao/pamet’ i \*piš ‘buja/nabrekne’, usp. elam. zi-iš-pi-iš, za-iš-pi-iš-ši-ya, še-iš-be-iš-na<sup>108</sup> te babil. Ši-iš-pi-iš. Vasilij Abajev predložio je da je srodno s ved. sú-śiśvi ‘koji dobro raste’. Nije povezano s imenom hurrijskog boga oluje Tešup niti s kimerijskim vladarem koji se zvao Teušpa (vidi lemu **Teasp**). Bio je Ahemenov sin te otac Kira I. i Arijaramna, a Kambizov djed, a rodio se oko 690. pr. Kr.<sup>109</sup>

**Kambiz.** Καμβύσης, ου, ό, lat. Cambýsés, is, m. U perzijskom klinopisu zapisano je kao 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩 k-b-u-j<sup>i</sup>-i-y ka<sup>b</sup>būjiya. H. W. Bailey tumači ime kao ‘kralj koji vlada po volji’, od \*kam (usp. av. 𐬀𐬎𐬌kan ‘željeti’, skt. काम kāma ‘želja’) i \*baug (usp. skt. भुज् bhuj) ‘koristiti/posjedovati/upravljati’. Usp. elam. ka-an-bu-u-ci-ya-a; akad. ka-am-bu-zi-ya. Bio je Arukkuov brat, mlađi sin Kira I., i otac Kira II. Velikoga. Rodio se oko 630., a bio kralj Anšāna od c. 580. do 559. Kambiz II. bio je njegov unuk.<sup>110</sup>

### 3.6. Bezvučni dental θ ili medijsko s

Protoindoeuropsko \*k<sup>j</sup> se u perzijskome razvija kao dental θ. Ono se pak u grčkom odražava kao θ, ali i kao τ. U medijskome, s druge strane se taj isti glas odražava kao σ.

**Parti.** Πάρθοι, ου, οί, lat. Parthí, órum, m. Smatramo da ako *pārsa* ‘Perzija(na)c’ uistinu dolazi od protoindoeuropskoga \*pérk<sup>j</sup>us ‘rebro/prsa’, onda je srodno i s etnonimom Parti. Naime, protoindoeuropsko \*k<sup>j</sup> u avestičkome i medijskome odražava se kao s, a u staroperzijskome kao θ.<sup>111</sup> Ipak, većinom se povezuje s ṛgvedskim पृथ्वी pṛθví ‘široko (područje)/Zemlja’, od protoindoeuropskoga \*p<sup>l</sup>th<sub>2</sub>wíh<sub>2</sub>, od \*pléth<sub>2</sub>-us ‘širok’, srodno s av. 𐬀𐬎𐬌𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 p-  
𐬀𐬎𐬌𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 pərəθβī ‘površina’.<sup>112</sup> Etnonim Parti pojavljuje se u staroperzijskome kao 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩 p-

<sup>107</sup> Usp. Shahbazi, 1987: s. v. Aspačanā.

<sup>108</sup> Usp. Garrison, 2011: 377.

<sup>109</sup> Schmitt, 1991: s. v. Čišpiš.

<sup>110</sup> Usp. Dandamayev, 1989: s. v. Cambyses.

<sup>111</sup> Kent, 1950: 196.

<sup>112</sup> Brandenstein i Mayrhofer, 1964: 138.

r-θ-v parθava; a u njihovu se vlastitu jeziku odražava kao 𐎠𐎡𐎢𐎣 p-r-θ-w /parθaw/; usp. srednjoperz. 𐎱𐎠𐎺𐎠 p-l-s-w-b-y /parsbīg/, manihejski 𐎱𐎠𐎺𐎠𐎺𐎠 phlw'nyg /pahlawīg/ te fars. پهلوی pahlavi.<sup>113</sup>

Staroperzijsko rθ pravilno se odražava u fars. kao *hl*: پهلو pahlu 'bok' i پهلوان pahlavân 'junak/akrobat/hrvač'. Ove riječi dolaze od \*parθ koje se izvodi iz već spomenutoga \*pérkūs 'rebro/prsa'. Slično je i *rt* iz protoie. \*pertus 'prijelaz', av. 𐬨𐬀𐬎𐬌 pərətu 'most', postalo *hl* u srednjoperz. 𐎱𐎠𐎺𐎠 p'hly /puhl/ 'id.', i napokon fars. 𐎱𐎠 pol 'id.'. Pahlaw, bivša Partija, grč. Παρθία, ἄς, ἦ, lat. Parthia, ae, f., bila je povijesna pokrajina u sjeveroistočnom Velikom Iranu. U aramejskome je zabilježeno kao prt̄w, u elamskome i babilonskome kao pa-ar-tu-ma-a-a i par-tu.<sup>114</sup>

**Satagidijci. Σαταγύδαι, ὄν, οἱ.** Ime satrapije atestirano u perzijskom klinopisu kao 𐎱𐎠𐎺𐎠𐎺𐎠 θ-t-g-u-š θataguš 'gdje ima stotine krava' od perz. \*θata (usp. med. \*sata) 'sto' i \*guš 'govedo'. Nije jasna geminata ττ jer perzijski nema geminate, ali možda su Grci prvo čuli medijski \*sataguš, pa perzijski oblik, potom od dva koronala (glas izgovoren vrhom jezika) geminirali drugi kako ne bi ispalo \*tataguš. Staroperzijsko θ i inače se odražava u Herodota kao *s* (a ne kao očekivana theta θ), kao Hutauθa u Ἰνδοθῆαι, Pāθragadā u Πασαργάδαι i Maθišta u Μαθίστης.<sup>115</sup> Satagidijci su možda bili Indijci, ali je satrapija bila perzijskog imena te prema jednima obuhvaćala današnji Panjab s glavnim gradom Taxilom,<sup>116</sup> a prema drugima zauzimala srednji dio rijeke Ind.<sup>117</sup> Skupa s Gandarijcima, Dadikama i Aparitima su tvorili sedmi porezni νομός.<sup>118</sup>

**Nisajske/nisejske poljane. Νησαία πεδιά, ὄν, τά,** lat. Nésaea vallis, is, f. Kao medijska riječ posvjedočena je u perzijskom klinopisu kao 𐎱𐎠𐎺𐎠𐎺𐎠 n<sup>a</sup>-i-s-a-y nisāya, a u staroperzijskome bi bila \*niθāya, 'mjesto počivanja / sjedište' od \*ni 'dolje/niz' i \*sāya/θāya 'leži/sjedi'. Usporedi ved. शये śāye 'leži', hrv. *siromah*,<sup>119</sup> babil. ni-is-sa-a-a, elam. nu-iš-šā-ia i proto-indo-europske kentum srodnike grč. κείται 'leži', i lat. *civis, is, m.* 'građanin' i

<sup>113</sup> Tolman, 1908: 109.

<sup>114</sup> Usp. Tavernier, 2007: 1.3.30. (29).

<sup>115</sup> Tavernier, 2007: 1.3.40.

<sup>116</sup> Jacobs, Bruno, 2011: Achaemenid Satrapies: <https://www.iranicaonline.org/articles/achaemenid-satrapies> (05. 03. 2024.).

<sup>117</sup> Baron, 2021: s. v. Sattagydae.

<sup>118</sup> Callieri, 2007. s. v. India III. Relations: Achaemenid Period.

<sup>119</sup> Skok, 1971: s. v. sirota.

*incúnábula, órum, n.* ‘platno u zipki’<sup>120</sup> te hrv. reg. *cimitar* ‘groblje’ koje opet dolazi od grčkog κοιμητήριον izvedenog iz κείται.<sup>121</sup> Izvorno je bilo Νίσαιον od iranskoga \*nisāya, a Schmitt kaže da su Grci promijenili Νίσαιον u Νησαῖον jer tada više nisu razlikovali ι i η, te su se povezli za riječju νησαῖος, 3 ‘otočni’ u smislu ‘izolirana udolina’.<sup>122</sup> Po nazivu poljane Nisajski konji vuku ime koji su bili najpoznatija pasmina konja u antici.<sup>123</sup>

**Pategija. Πατηγῦας, ᾶ, ὄ.** Kao i u prethodnoj lemi, ovdje se perzijsko i ostvaruje kao η. Tumači se kao \*patigaṽa ‘čuvar goveda’ od \*pati ‘čuvar’ i \*gāva ‘govedo’.<sup>124</sup> Bio je prijatelj Kira Mlađeg.<sup>125</sup>

**Pasargade/Pasargadi. Πασαργάδαι, ὤν, οἱ.** Možda se izvodi od med. \*pāθragadā ‘zaštitne toljage’ (\*pāθra ‘zaštitnik’ i \*gada ‘toljaga’), fars. پاسارگاد pāsārgād,<sup>126</sup> ili opet od medijskoga \*pārsagrđā ‘perzijska kuća’ (\*parsa ‘Perzija(na)c’ i \*grđa ‘kuća’).<sup>127</sup> Pasargade su bile prijestolnica i posljednje počivalište ahemenidskog kralja Kira II. Velikog.<sup>128</sup> Prema toponimu nastalo je ime perzijskog plemena Pasargadi od koje proizlaze Ahemenidi. Uz njih su vladali Marafijci i Maspjci nad ostalih sedam plemena. Prva tri su bila sjedilačka, sedentarna plemena: Karmanijci, Pantijalajci i Derusijejci, a druga četiri selilačka, stočarska Dahe, Mardi, Dropici i Sagartijci.<sup>129</sup>

**Kaspjci. Κάσπιοι, ὠν, οἱ.** Ako su Pausikajci nosili manje odjeće, možda su slično njima Kaspjci spavali na laganim slamnatim ležaljka pa ime valjda dolazi od med. \*kāspiya ‘koji drže/čuvaju slamu’ koje se rastavlja na med. \*kās ‘slama’, perz. \*kāθ ‘id.’ i \*pā ‘čuvati’.<sup>130</sup> Budući da mnogi Kaspjci nose iranska imena, uzima se da su bili iransko pleme.<sup>131</sup>

**Satasp. Σατάσπης, ὠν, ὄ.** Može se sa sigurnošću izvesti od perz. \*θatāspa, a medijski bi bilo \*satāspa, ‘koji ima stotine konja’ (\*sata/θata ‘sto’ i aspa ‘konj’), usp. asirski ša-ta-aš-pa, elam. šá-ad-da-áš/iš-ba, šá-da-áš-ba, sogd. st’sp /Satāsp/.<sup>132</sup> Satasp je bio Teaspov sin i Darijev

<sup>120</sup> de Vaan, 2008: s v. cūnae.

<sup>121</sup> Opačić, 2005.

<sup>122</sup> Schmitt, 1967: 123.

<sup>123</sup> Schmitt, 2002a: s. v. Nisāya, <https://iranicaonline.org/articles/nisaya> (19. 10. 2023.)

<sup>124</sup> Hinz, 1975: s. v. \*pātigāvyā.

<sup>125</sup> Justi, 1875: s. v. Πατηγῦας.

<sup>126</sup> Gershevitch, 1969: 168.

<sup>127</sup> Tavernier, 2007: 4.3.166.

<sup>128</sup> Stronach i Gopnik, 2009: s. v. Pasargade, <https://iranicaonline.org/articles/pasargadae> (05. 02. 2024.).

<sup>129</sup> Brunner, 2004. s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

<sup>130</sup> Hinz, 1975: s. v. \*kāspā.

<sup>131</sup> Schmitt, 1990b: s. v. Caspians.

<sup>132</sup> Usp. Tavernier, 2007: 4.2.1577.



nećak koji je silovao Zopirovu kćer i morao je kako bi izbjegao smrt oploviti cijelu Afriku. Nije uspio, vratio se u Egipat, a Xšayarša I. dao ga je nabiti na kolac.<sup>133</sup>

**Sindijci. Σίνδοι, ὠν, οἱ.** Možda kao part. perf. pas. \*simtā od skitskog \*sim ‘plesati/kretati se’, usp. vedski शिमी śīmī ‘snaga/trud’<sup>134</sup> koje je srodno s vedskim शम् śam ‘truditi se’ i grčkim κάμνω ‘umaram’.<sup>135</sup> U tom se \*simtā *m* asimiliralo u \*sintā, a Grci su \*Σίντοι povelili za Ἰνδοί u Σίνδοι, ‘koji plešu veliko kolo’, istog razvoja kao i u digorskom osetskom *sind*, ironski osetski *simd*, ‘masovni ples u kolu’.<sup>136</sup> Oni su živjeli na tamanskom poluotoku,<sup>137</sup> istočno od Krima, koji su Grci zvali Σινδική χερσόνησος. Neki su Sindijci naselili i Mađarsku.<sup>138</sup>

**Sauromati/Sarmati. Σαυρομάται/Σαρμάται, ἔων, οἱ.** Svodi se na medijsko-skitski pridjev \*saruma<sup>nt</sup>, a perzijski bi bio \*θaruma<sup>nt</sup>, ‘koji su naoružani kopljima/strijelama’. Vrlo je slično vedskomu शरुमन्त् śarumant ‘id.’ (शरु śáru ‘strijela’<sup>139</sup> ili ‘slobodni ljudi’).<sup>140</sup> Oni su bili narod sličan Skitima koji su prodrli od rijeke Don i Azovskog mora na istok do Kavkaza.<sup>141</sup>

**Sagartijci/Asagartijci. Σαγάρτιοι, ὠν, οἱ,** lat. Sagartií, órum, m. Atestirano je kao med. 𐎎 𐎗 𐎍 𐎎 𐎗 𐎎 𐎗 𐎎 𐎗 𐎎 a-s-g-r-t-i-y asagartiya, perz. pak \*aθagartiya, ‘oni koji žive u kamenim špiljama’ (\*asa/aθa ‘kamen’ i \*gart ‘zemlja’); usp. elam. aš-šá-kar-ti-ia, babil. <sup>KUR</sup>sa-ga-ar-ta-a-a.<sup>142</sup> Babilonska i grčka inačica pokazuju ranu aferezu, kao i Mardi – Amardi, Parnijci – Aparnijci. Brandenstein kaže da je medijski oblik bio bez početnoga *a*, a perzijski s njim. Bili su skupa s Dahama, Mardima i Dropicima nomadsko iransko pleme unutar Ahemenidskog Kraljevstva čiji je važno oruđe bio laso.<sup>143</sup>

**Sake. Σάκαι, ὦν, αἱ,** lat. Sacae, árum, f., ṛgvedski शकः śakāḥ. Ime plemena u Ksenofonta bilježi se često kao jednina Σάκαῦς, ᾶ, ὄ. Kod Perzijaca, na njihovu klinopisu vidi se medijsko-skitsko 𐎎 𐎗 𐎎 s-k-a sakā, a perzijsko \*θakā, ‘nomadi/selioci’ od \*θak ‘ići’<sup>144</sup> (usp.

<sup>133</sup> Schmitt, 2014: s. v. Sataspes, <https://iranicaonline.org/articles/sataspes> (05. 02. 2024.).

<sup>134</sup> Mayrhofer, 1996: s. v. śīmī.

<sup>135</sup> Id.: s. v. ŚAM<sup>1</sup>.

<sup>136</sup> Hinz, 1975: \*sindika.

<sup>137</sup> Mayor, 2017.

<sup>138</sup> Olbrycht, 2000: 107.

<sup>139</sup> Usp. Tohtasjev, 2005b: 296–300.

<sup>140</sup> Usp. Mayor, 2014: 454.

<sup>141</sup> Brunner, 2004. s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

<sup>142</sup> Tavernier, 2007: 1.3.7.

<sup>143</sup> Usp. Eilers, 1987: s. v. Asagarta.

<sup>144</sup> Pinault, 2008: 107.

lit. šokti ‘skakati/plesati’,<sup>145</sup> skt. शकट śakāṭa ‘kola’, stperz. 𐎧𐎠𐎧𐎠𐎧𐎠 ṭ-k-t ṭakata ‘prošao je/dovršeno je’ i partski *saxt* ‘id.’).<sup>146</sup> Sake su bili iranski nomadski narod sličan Skitima koji su nastavali euroazijske stepe, a područje Seistan u Afganistanu je prozvan po njima jer su prodrli sve do Indije.<sup>147</sup>

**Masisto. Μασίστης, ου, ό.** Posvjedočen je u staroperzijskom klinopisu kao 𐎡𐎠𐎧𐎠𐎧𐎠 m<sup>a</sup>-ṭ-i-š-t<sup>a</sup> maθišta, med. \*masišta, ‘najveći’. Srodno je s grč. μήκιστος od protoie. \*makj; usp. babil. ma-si-iš-tu. Masisto je bio perzijski princ, sin Darija I. i njegove žene Atose i brat Kserksa I. Bio je satrap Baktrije gdje je 478. g. pr. Kr. htio započeti bunu protiv brata.<sup>148</sup>

**Makistije. Μακίστιος, ου, ό.** Ovo su ime Grci izmijenili od Masistije, Μασίστιος, ου, ό, lat. Masistius, ii, m., jer imaju riječ istog značenja μήκιστος, 3, odnosno dorski μάκιστος, a Masistije je izvedenica od Masista. Masistije, sin Siromitrov, bio je zapovjednik saspirskih i alarodijjskih četa Kserksove vojske za drugu invaziju Grčke; umro je netom prije Platejske bitke 479. g. pr. Kr.<sup>149</sup>

**Kasandana. Κασσανδάνη, ης, ή.** Ime možda dolazi od medijske izvedenice sa sufiksima -nt- i -na koja se rekonstruira kao \*kāsavantana ‘draguljareva kći’, izvedena od perz. \*kāṭha ‘dragulj’.<sup>150</sup> Potom su riječ Grci skratili izbacivanjem sloga analogijom prema Κασσάνδρη, ης, ή ‘Kassandra’.<sup>151</sup> Kasandana je bila žena Kira II. Velikoga, sestra Otanova i kći Farnaspova. Rodila je Kambiza II., Smerdisa i Atosu.<sup>152</sup>

**Suza. Σουσα, ων, τά.** Posvjedočena u perzijskom klinopisu kao 𐎧𐎠𐎧𐎠𐎧𐎠 Ṣ-u-š-a Ṣuša,<sup>153</sup> usp. srednjoelam. šu-si, h.šu-še-en; akad. šu-ši; novoelam. h.šu-šu-un; ahemenidski elam. h.šu-šá(-an);<sup>154</sup> fars. شوش Šuš; hebr. שֻׁשָׁן Šūšān; sirijski ܫܘܫ Šuš; srednjoperz. 𐭮𐭲𐭲𐭲/𐭮𐭲𐭲𐭲 Sūš/Šūs. Suza je bio drevni grad u Elamskom, Perzijskom i Partskom carstvu, smještena oko 240 km istočno od rijeke Tigris u današnjoj provinciji Kuzistan u Iranu. Nakon babilonskog osvajanja, za ime se pogrešno vjerovalo da dolazi od semitske riječi Šušān,

<sup>145</sup> Szemerényi, 1980: 45.

<sup>146</sup> MacKenzie, 1994: s. v. Dates and dating.

<sup>147</sup> Callieri, 2016: <https://www.iranicaonline.org/articles/sakas-in-afghanistan> (5. 02. 2024.).

<sup>148</sup> Usp. Schmitt, 2000: <https://www.iranicaonline.org/articles/masistes> (19. 10. 2023.).

<sup>149</sup> Usp. Schmitt, 2015: 254.

<sup>150</sup> Rekonstrukcija je vlastita.

<sup>151</sup> Hinz, 1975: s. v. kāsavanta.

<sup>152</sup> Dandamayev, 1990.

<sup>153</sup> Kent, 1950: 143.

<sup>154</sup> Hinz i Koch, 1987: 1183.

‘Ijljan’.<sup>155</sup> Zanimljivo je da je perzijsko ime za Elam bilo <sup>H</sup>u-v-j<sup>a</sup>-a <sup>H</sup>ūža<sup>156</sup> od \*Hūša <\*Sūša, Çūša.<sup>157</sup>

**Ratin. Ραθίνης, ου, ό.** Možda se izvodi od perz. \*raθina ‘vozač kola’ od \*raθa ‘kola’, koje je srodno s lat. *rota, ae, f.* ‘id.’.<sup>158</sup> Bio je Spitradatov kolega, Farnabazov zapovjednik i satrap Daskilitisa pod Darijem II. i Artakserksom II.<sup>159</sup>

**Pantimatijci. Παντίμαθοι, ων, οί.** Ime plemena možda se može povezati s perzijskom složenicom \*pantimaθa (usp. med. \*pantimasa) ‘gdje je put velik’ od \*panti ‘put’ i \*maθa ‘velik’, a ime je motivirano konfiguracijom područja gdje je taj nomadski narod živio.<sup>160</sup> Korijen \*maθa nalazi se i u \*masišta, Μασίστης/ Μασίστιος.<sup>161</sup> Oni su skupa s Kaspijcima, Pausikajcima i Daritima nastavali jedanaesti *νομός* pod carem Darijem Velikim koji je išao od jugozapada kaspijske obale do najnižih dosega rijeka Kur i Araks.<sup>162</sup>

**Tamanajci. Θαμαναίοι, ων, οί.** Ime plemena možda dolazi od perz. izvedenice \*θāmānāyā,<sup>163</sup> odnosno od med. \*sāmānāyā od Sāma, Narimanova sina u epskom ciklusu Seistanskih junaka iz srednjovjekovnog Irana, od izvedenice \*sāmāna s patronimnim sufiksom *-āna*. Na tu izvedenicu slaže se nova izvedenica sa sufiksom *-y-*.<sup>164</sup> Tamanajci se povezuju sa staroiranskom sāmanskom dinastijom koje najbolje predstavlja Kərəsāspa/Karšāsp i unuk mu Rostam koji su vladali u Sistānu, Makrānu i Balučestānu. Poneki dodaju i **Arahoziju**<sup>165</sup> **Ἀραχωσία, ἄς, ἦ** koja dolazi od stperz. 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎯𐎰𐎱𐎲 h-r-u-v-t-i-š /harauvatiš/<sup>166</sup>

### 3.7. Zubno *θr/ç*

Medijsko zubno *θr* očituje se kao τρ u grčkom, a ponekad se razvije u perzijsko zubno *ç* koje se pak odražava kao grčko alveolarno σ.

**Mitrobat. Μιτροβάτης, ου, ό.** Ovo je staroperzijski medizam od \*miθrapāta ‘koji je od Mitre zaštićen’, od \*miθra ‘bog savezništva Mitra’ i \*pāta ‘zaštićen’.<sup>167</sup> Mitrobat je bio

<sup>155</sup> Aryavand i Grami, 2015: <https://www.iranicaonline.org/articles/lily> (05. 02. 2024.).

<sup>156</sup> Usp. Oettinger, 2015: 54.

<sup>157</sup> Kümmel, 2008: 7 na [https://www.academia.edu/1748443/Introduction\\_to\\_Khotan\\_Saka\\_in\\_German](https://www.academia.edu/1748443/Introduction_to_Khotan_Saka_in_German) (9.9.2023.).

<sup>158</sup> Hinz, 1975: \*raθina.

<sup>159</sup> Schmitt, 2000f.

<sup>160</sup> Rekonstrukcija je vlastita.

<sup>161</sup> Buharin, 2013a: 67.

<sup>162</sup> Brunner, 2004: s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

<sup>163</sup> Herzfeld, 1947: 721.

<sup>164</sup> Bivar, 2000: 24.

<sup>165</sup> Jacobs. 2011: <http://www.iranicaonline.org/articles/achaemenid-satrapies> (07. 02. 2024.).

<sup>166</sup> Titus <https://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/iran/airan/apers/apers.htm?apers028.htm> (25. 02. 2024.).

<sup>167</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*miθrapāta.

ahemenidski satrap Daskileja u Helespontinskoj Frigiji za vladavine Kira Velikoga, koji ga je i postavio, te Kambiza, dok ga Oret nije ubio (i njegovu sina Kranaspa).<sup>168</sup>

**Mitradat/Mitridat. Μιτραδάτης, ου, ό.** U Ktesije se spominje **Μιθριδάτης**, a latinski se piše Mithradatés, is, m. Medijski je oblik imena spomenut na klinopisu: **𐎠𐎣𐎢𐎡𐎠𐎠𐎠** m<sup>i</sup>-i-θ-r-d-a-t miθradāta ‘kojeg je Mitra dao / Mitradar’, a perzijski bi bio \*miçadāta, od \*miθra/miça ‘Mitra’ i \*dāta ‘(pre)dan/darovan’.<sup>169</sup> Mitradat je bio medijski Astijagov pastir i očuh Kira II. Velikog.<sup>170</sup>

**Spitradat/Spitridat. Σπιθραδάτης/Σπιθριδάτης, ου, ό.** Ime se može izvesti od med. \*spiθridāta ‘s neba dan’ od \*spiθra ‘nebo’ i \*dāta ‘darovan’.<sup>171</sup> Spitradat je bio Ratinov kolega i neodani Farnabazov zapovjednik kojemu se sin Megabat pridružio spartanskom kralju Agesilaju pa mu postao ljubavnik.<sup>172</sup>

**Tritantehmo. Τριτανταίχμης, ου, ό,** lat. Tritantaechmés, is, m. Ime je medijskog podrijetla jer dolazi od \*τιταν-ταίχμης, što autor vjeruje da je nastalo analogijom prema τρίτος, 3 ‘treći’ i homerskom imenu Πυραίχμης, ου, ό ‘Pirehmo’. Dolazi od posvjedočenoga perz. **𐎠𐎢𐎠𐎧𐎠𐎠𐎠𐎠𐎠** č-i-ç-t-x-m čiça<sup>m</sup>taxma ‘blistave loze’, od stperz. \*čiça, med. \*čiθra ‘svijetao/rod’ i stperz. **𐎠𐎠𐎠𐎠𐎠** t-u-m-a taumā, med. \*taxma ‘sjeme/loza/rod’, usp. elam. ši-iš-šā-an-tak-ma, babil. ši-it-ra-an-taḥ-ma. Tritantehmo je bio Artabanov sin, kralj Sagartijaca koji je vladao iz Arbele oko 521. g. pr. Kr. Tvrdio je da je potomak Kijaksara Medijskog. Darije I. ga je dao razapeti.<sup>173</sup>

**Sisamno. Σισάμνης, ου, ό.** Može se izvesti od perz. \*čiçamanah ‘briljantnog uma’ od \*čiça, med. \*čiθra ‘svijetao/rod’, i \*manah ‘um’.<sup>174</sup> Bio je zapovjednik Arijanaca (7.66.1) u Kserksovoj ekspediciji protiv Grčke (480. g. pr. Kr.), sin Hidarna Starijega.<sup>175</sup>

**Sisamak/Sisimak. Σισαμάκης/Σισιμάκης, ου, ό.** Slično kao prethodna lema odnosno ime, možda se svodi na \*čiçamaga ‘s blistavim darovima/talentima’, med. \*čiθramaga,

<sup>168</sup> Justi, 1895: s. v. Μιτροβάτης.

<sup>169</sup> Usp. Hinz, 1975: \*miθridāta.

<sup>170</sup> Justi, 1895: s. v. \*Miθradāta.

<sup>171</sup> Stonecipher, 1918: s. v. Σπιθραδάτης.

<sup>172</sup> Schmitt, 2000: s. v. Megabates <https://www.iranicaonline.org/articles/megabates> (03. 02. 2024.).

<sup>173</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. čiθrantaxma.

<sup>174</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. čiçamanah.

<sup>175</sup> Schmitt, 2004: s. v. Hydarnes.

‘blistavog roda’ od perz. \*čiça, med. \*čiθra ‘blistav/rod’ i \*maga ‘dar’.<sup>176</sup> Sisamak je skupa s Amorgom bio Daurisu podređeni zapovjednik u Jonskoj pobuni.<sup>177</sup>

**Tisaferno. Τισσαφέρνης, ους, ό.** lat. Tissaphernés, is, m. Rijetko ime treće deklinacije. Posvjedočeno je u likijskome kao ΚΕΙΙΡΡΡΞΝΡ Κizzaprñna i ΙΕΣΡΡΡΞΝΡ Zisaprñna. Otud se rekonstruira stperz. \*čiçafarna ‘čiji rod ima slavu’ od \*čiθra ‘svijetao/rod’, a \*farnah se uspoređuje s av. *xvarənah* ‘bogatstvo, slava’, ali i ‘svjetlosni’, otud značenje ‘s blistavim sjajem’. Medijski oblik imena \*čiθrafarnah- posvjedočen je u grčkome kao Τετραφέρνης, ους, ό, i u latinskome kao Tetrapphernés, is, m. Tisaferno (445. – 395.) je bio sin Hidarna III. i satrap Lidije i Jonije, praktički cijele Male Azije, pod Darijem II.<sup>178</sup>

**Mitra. Μίθρας/Μίτρᾱς, ᾱ, ό.** Herodot kaže u 1.132.1 da „καλέουσι δὲ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα, Ἀράβιοι δὲ Ἀλιλάτ, Πέρσαι δὲ Μίτρᾱν” (Asirci zovu Afroditu Milita, Arapi (je zovu) Alilat, a Perzijanci Mitra). Schmidt smatra da Herodot nije znao mnogo o ovom božanstvu pa je akuzativ jednine Μίθρᾱν pomiješao, misleći da dolazi od božice Μίθρᾱ, ᾱς, ἡ ‘božica Mitra’, ali je zapravo od boga Μίθρᾱς, ᾱ, ό ‘bog Mitra’.<sup>179</sup> U Ksenofonta je Μίθρη, ης, ἡ. Staroperzijski je 𐎠𐎡𐎴𐎠 m<sup>i</sup>-θ-r te 𐎠𐎡𐎴𐎠 m<sup>i</sup>-t-r ‘ugovor/obećanje’,<sup>180</sup> a \*miça nije posvjedočen jer je valjda zamijenjen s av. 𐎠𐎡𐎴𐎠 miθrō. Također farsijski je posve izgubio glas [θ] (ali i δ) pa riječ glasi *mehr*.<sup>181</sup>

**Itamitro. Ἰθαμίτρης, εω, ό.** Ime je perzijsko-medijski hibrid \*iθamiθra, ‘koji želi Mitru’ s prvim članom koji je perz. \*iθa ‘želi’, kao u av. *isaṭ.vāstra* ‘koji želi pašnjake’ od *isaṭ* ‘koji želi’ i *vāstra* ‘pašnjaci, i drugim članom koji je med. \*miθra/miça ‘Mitra’.<sup>182</sup> Itamitro I. je bio otac Artainta I., vođe Paktijaca. Itamitro II. je bio Otaspov sin i nećak Artainta II.<sup>183</sup>

**Siromitro. Σιρομίτρης, ου, ό.** Budući da bi staroperzijski oblik imena glasio θīramiça → çīramiça, ovaj je medijski \*sīramiθra nastao disimilacijom od \*srīramiθra ili od perzijsko-medijskog hibrida \*çīramiθra, ‘koji je i lijep i ljubak’ (usp. av. *srīra* ‘lijep’) i \*miθra ‘bog prijateljstva/ljupkosti Mitra’.<sup>184</sup> Bio je Eobazov sin, Masistijev otac i vođa Parikanijaca.<sup>185</sup>

<sup>176</sup> Hinz, 1975: s. v. \*čiçamaga.

<sup>177</sup> Badian, 2004: s. v. Ionian revolt.

<sup>178</sup> Usp. Schmitt, 1991: s. v. Čiθrafarnah.

<sup>179</sup> Schmitt, 1967: 122.

<sup>180</sup> Schmidt, 2004: s. v. Mithra I. Mitra in Old Indian and Mithra in Old Iranian <https://www.iranicaonline.org/articles/mithra-i> (05. 02. 2024.).

<sup>181</sup> Tavernier, 2007: 1.1.4.

<sup>182</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*iθamiθra.

<sup>183</sup> Justi, 1895: s. v. Ἰθαμίτρης.

<sup>184</sup> Hinz, 1975: s. v. srīramiθra.

<sup>185</sup> Justi, 1895: s. v. Σιρομίτρης.

Perzijski korijeni s \*čiça, \*čiθra proizvode elamske oblike na \*zissa i širok opseg helenskih ekvivalenata Τισσα, Τριτα, Τιθρα, Τιθα, Σισ.<sup>186</sup>

**Titaj. Τίθαιος/Τιθαῖος, ου, ό.** Ovo grčko ime skriva dva palatala koji se nalaze u rekonstruiranoj perzijskoj složenici \*čiçāya, tj. j-izvedenici umiljenice, od perz. \*čiça<sup>a</sup>taxma \*čiçamana, \*čiçafarna, itd. Korijen je \*čiça ‘blstav/rod’.<sup>187</sup> Bio je Datijev sin, medijski zapovjednik Kserksove konjice skupa s bratom Harmamitrom.<sup>188</sup>

**Megasidro. Μεγασίδρης, ου, ό.** Grci su prvi član imena promijenili prema Μεγακλής, Μεγασθένης te homerovskom Μεγαπένθης itd. Riječ dolazi od med. \*bagačiθra ‘božanskog roda’ od \*baga ‘bog’ i \*čiθra ‘blstav/rod’.<sup>189</sup> Bio je otac Dotosa koji je vodio Paflagonce i Matijence pod Kserksom.<sup>190</sup>

### 3.8. Zvučni zubnik δ

Perzijski zubnik δ ne javlja se u drugim iranskim jezicima, nego odgovara medijskom z. U grčkome se javlja kao δ, ali zbog analogije (u lemi **Artifije**) kao τ. Iznimno, u divergentnome skitskom iranskom jeziku (lema **Skit**) odražava se kao θ.

**Megadost. Μεγαδόστης, ου, ό.** Kao prethodna lema, od Grka promijenjeno perzijsko ime \*bagađušta, medijsko \*bagazušta, ‘bogom zamilovan’ od \*baga ‘bog’ i \*đušta ‘voli/sklon je prema komu’.<sup>191</sup> Bio je Maskamov otac.<sup>192</sup>

**Gandarijci. Γανδάριοι. ων. οι.** Posvjedočeno kao <𐎠𐎡𐎣𐎤𐎥 g-d-a-r Ga<sup>n</sup>dāra,<sup>193</sup> a možda dolazi od perz. \*gandāra ‘gdje ima mnogo blaga’, izvedenice tvorene sufiksom -r iz \*ganđa ‘blago’.<sup>194</sup> Bili su svrstani u sedmi porezni νομός skupa s Satagidijcima, Dadikama i Aparitima te je njima skupa s Dadikama zapovijedao Artifije za Kserksove invazije na Grčku 480. pr. Kr.<sup>195</sup> Ovo je vjerojatnije iranska, a ne indijska riječ jer se ne bez razloga i susjedna plemena Satagidijci, Dadike i Apariti etimološki povezuju s bogatstvom, izvanrednošću i obiljem.<sup>196</sup>

<sup>186</sup> Schmitt, 1991: s. v. Čiθrafamah.

<sup>187</sup> Usp. Lewis, 1997: 358.

<sup>188</sup> Schmitt, 1994c: s. v. Datis.

<sup>189</sup> Hinz, 1975: s. v. \*bagačiθra.

<sup>190</sup> Justi, 1895: s. v. \*Bagačiθra (?).

<sup>191</sup> Hinz, 1975: s. v. \*bagađušta.

<sup>192</sup> Justi, 1895: s. v. \*Bagađušta.

<sup>193</sup> Tavernier, 2007: 3.2.6.

<sup>194</sup> Usp. Tavernier, 2007: 4.3.71.

<sup>195</sup> Baron, 2021: s. v. Dadicae.

<sup>196</sup> Baron, 2021: s. v. India.

**Artifije/Artibije/Arzibije/Arzif.** Ἀρτύφιος/Ἀρτύβιος/Ἀρζύβιος/Ἀρζίφιος, ου, ό.<sup>197</sup> Herodotov je izvor perz. \*r̥difya (med. \*r̥zifya) izmijenio prema glagolu ἀρτύω ‘pripremam’ i njegovim izvedenicama. Skoro je identično av. *arəzifya*, usp. řgved. ऋजिप्य řjipyá, aram. ’rzpy, elam. ir-tap/tup-pi-ya, naslijeđeno kao srednjoperz. *āluf*, fars. *āloh*. Sve znači ‘orao/koji uzlazi gore’.<sup>198</sup> Prvi je Artifije bio dužnosnik oko 500. g. pr. Kr. Artibije pak bio zapovjednik kojeg je poslao Darije Veliki da povрати Gorga, properzijskog kralja Salamine na Cipru kojeg je brat Onesil svrgnuo 498. g. pr. Kr. Artifije II. je bio Artabanov sin koji je zapovijedao Dadikama i Gandarijcima u Kserksovoj invaziji na Grčku 480. g. pr. Kr.<sup>199</sup>

**Skit.** Σκύθης, ου, ό, lat. Scythés, is, m. Od njega dolazi narod **Skiti.** Σκύθαι, ὄν, οί, lat. Scythí, órum, m. Posvjedočeno je u staroperzijskom 𐎧𐎠𐎧𐎡𐎹 s-k<sup>u</sup>-u-d-r skudra sa značenjem ‘Trakija/današnja Bugarska’, od medijskog-skitskoga \*skuđā ‘strijelci’.<sup>200</sup> Samo je problem što ovog korijena nema ni u jednom iranskom jeziku. No po konsenzusu uzima se iz arijsko-indijske grane kao sanskrtsko *skundate* ‘žuri/požuruje’ što je povezano s engleskim *shoot* ‘pucati’, *shout* ‘vikati’, *sheet* ‘plahta / ugao jedra / skuti / pregača’ i *shut* ‘zatvoriti’, a također lit. *skudrūs* ‘brz/vješt’ i hrv. *iskidati* sačuvalo je izvorno značenje ‘pobjeći / staviti u bijeg’,<sup>201</sup> kao i dijalektalno *kidnuti* = uteći. Skit je bio brat Agatirsa i Gelona, i praotac svog plemena Skiti koji su u 9. st. pr. Kr. odselili iz današnjeg Kazahstana u južnu Rusiju i Ukrajinu i utemeljili moćno carstvo na poluotoku Krimu sve do 4. st. pr. Kr. kada ih istiskuju Sarmati.<sup>202</sup>

**Sogdijci.** Σόγδοι, ὄν, οί. Kao i prethodna lema dolazi od \*skeud ‘gađati/pucati’ (usp. eng. *shoot*), u nultom prijevodu \*skud kao \*skuda ‘strijelac’,<sup>203</sup> što se kod pontskih ili kraljevskih Skita lambdaciziralo u \*skula. Usp. uzbečki Sug'd/Sug'diyona; fars: سغد soğd; tadžički Суғд ili سغد Suğd; kineski 粟特 sùtè; grčki Σογδιανή; stperz. Su-ga-da i Su-gu-da od > \*Sukuda anaptikom koja se nalazi u drugim sogdijskim riječima > \*Sukuđa > \*Sukđa (sinkopa) > \*Suyđa (asimilacija).<sup>204</sup> Bili su trgovci na Putu svile i živjeli u Sogdijani, današnjem Uzbekistanu i Tadžikistanu.<sup>205</sup>

<sup>197</sup> Schmitt, 1967: 129.

<sup>198</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*r̥zifya.

<sup>199</sup> Usp. Shahbazi, 1986: s. v. Artyphios.

<sup>200</sup> Szemerényi, 1980.

<sup>201</sup> Etymonline <https://www.etymonline.com/word/shoot> (1. 9. 2023.).

<sup>202</sup> Encyclopædia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Scythian> (25. 2. 2024.)

<sup>203</sup> Szemerényi, 1980: 39.

<sup>204</sup> Usp. Ivantchik, 2018: <https://www.iranicaonline.org/articles/scythians> (1. 9. 2023.).

<sup>205</sup> Yoshida, 2016: <http://www.iranicaonline.org/articles/sogdian-language-01>. (11. 02 2024.)

### 3.9. Lambdacizam

Budući da staroperzijski nije imao likvidu *l*, ime koje ga sadržava može ukazivati na lateralizaciju,<sup>206</sup> tj. redukciju fonema *d* u *l*, koja se po grčkom slovu lambda zove lambdacizam.

**Pantijalajci/Pantijalejci. Πανθιαλαῖοι, ὄν, οἱ**, lat. Panthialaeí, órum, m. Iako nisu nomadsko pleme, možda je njihovo ime motivirano razdobljem prije naseljavanja u Perzidi dok su tražili plodno tlo. Stoga se izvodi ili od \*panθiadāya ‘koji jedu na putu / dok putuju’ od \*panθi ‘put’ i od nekog korijena koji je srodan s ṛgvedskim 𑀧𑀭𑀯 ad ‘jesti’, a prošao je lambdacizam u *l*.<sup>207</sup> Buharin pak smatra da se može izvesti od \*panθiaryāya ‘Arijci’ jer se babil. ba-a-bi-lu ‘Babilon’ odražava kao perz. B-a-b-i-r<sup>u</sup>-š ‘id.’.<sup>208</sup> Spomenuti su bili kao sjedilačko društvo, spomenuti skupa s Karmanijcima i Derusijejcima.<sup>209</sup>

**Lipoksaj. Λιπόξαις, ἴος, ὁ**. Rijetko ime treće deklinacije vjerojatno izvedeno od \*ripaxšāya ‘koji vlada zemljom’, koje se sastoji od perz. \*rip što je srodno s ved. रिप *rip* ‘zemlja/planina’, grč. ἐρίπνη, ης, ἡ ‘kosina’ i lat. *ripa*, *ae, f.* ‘obala’<sup>210</sup> i te od \*xšāya ‘vlada’.<sup>211</sup> Lipoksaj je bio najstariji od tri Targitajeva sina i vladao bi zemljom, Kolaksaj bi vladao suncem (neбом), a Arpoksaj vodama. Od Lipoksaja potječe skitsko pleme Auhati.<sup>212</sup>

**Paralati. Παραλάται, ὄν, οἱ**. Ime plemena samo je skitska preoblika lambdacizmom od av. \*paraḍāta (epitet kralja Haošiiānha, fars. *Hušang*) ‘prethodni, koji prethodi’. Prvi dio para je skraćen od av. *parā* ‘naprijed’, a drugi dio \*ḍāta je oslabljen od av. *dāta*<sup>213</sup> srodno s ved. *puró-hita*,<sup>214</sup> dok Skjærvø izvodi iz \*para-aryas ‘prvi/prvotni arijci’.<sup>215</sup> Oni su kraljevski skitski rod proistekao od Kolaksaja i vladali su nad ostalim Skitima te protjerali Agatirse.<sup>216</sup>

**Ligdam. Λύδαμιν, ἴος, ὁ**. Rijetko ime treće deklinacije koja se skitskim lambdacizmom može povezati s \*dugdamaiši- ‘bogat muzenim ovcama’ od protoiranskoga \*dugda (s intruzivnim hijatskim *m*) ‘muzen/sisan’ (usp. ved. *dugdha* ‘id.’) i od \*aiši što bi odgovaralo lat. *ovis*, *is, f.* i grč. ὄϊς, ὄϊος, ἡ ‘ovca’. Zbog slave kimerijskog vladara mDug-dam-

<sup>206</sup> Lateralizacija je fonološka promjena u kojoj se glas mijenja u *l* ili sličan fonem s lateralnim (bočnim) strujanjem zraka.

<sup>207</sup> Ova je rekonstrukcija vlastita.

<sup>208</sup> Buharin, 2013a: 62.

<sup>209</sup> Potts, 2014: 88.

<sup>210</sup> Blažek, 2005: 174.

<sup>211</sup> Ivantchik, 1999: 145.

<sup>212</sup> Usp. Schmitt, 2003a, 6.

<sup>213</sup> Schmitt, 1994d: s. v. *Dāta*.

<sup>214</sup> Bloomfield, 1908: 78. Pinault, 2008: 113.

<sup>215</sup> Skjærvø, 2006: s. v. Old Iranian Languages.

<sup>216</sup> Olbrycht, 2000: 103.



me-i/Tugdammē iz 7. st. pr. Kr., posvjedočenoga u akademskim izvorima, ili možda zbog međuženidbe kimerijskih i karijskih vladara dok su Kimerijci nastavali zapadnu Anatoliju u 7. st. pr. Kr., ime ovog kralja prihvatili su Karijci, npr. satrap Ligdam I. i njegov praunuk, tiranin Ligdam II. Halikarnaski. Iz Karije se ime proširilo i među Grke pa ga je nosio tiranin Ligdam iz Naksosa iz 6. st. pr. Kr. kao i pobjednik Olimpijskih igara iz Sirakuze.<sup>217</sup>

**Skoloti. Σκόλοτοι, ὄν, οἱ.** Zbog glasovne promjene lambdacizma iz /δ/ u /l/ u skitskom jeziku, oblik skuḍatā prešao je u \*skulatā, ali sa sufiksom za plural. Ovo plemensko ime zabilježeno je kao Skoloti, skitski endonim, za razliku od egzonima Skit kojim ih zovu Grci.<sup>218</sup> Također, još kraće, od toga je nastao i **Skil. Σκύλης, ου, ὁ**, \*skuḍa samo bez istočnoiranskoga sufiksa za plural.<sup>219</sup> On je bio Oktamasadov polubrat i Arijapitov sin preko majke Grkinje, skitski kralj koji je primio grčke običaje i zbog toga bio ubijen od Oktamasada.<sup>220</sup>

### 3.10. Medijski sibilant z

Medijski sibilant z ne predstavlja se grčkim ζ kako bi se očekivalo, nego grčkim σ. Samo u jednoj lemi (**Argipajci**) grčko γ odgovaralo bi više medijskome z, nego perzijskome δ jer se uzima da je leksička prevedenica.

**Buse. Βούσαι, ὄν, αἱ**, lat. Būsae, árum, m. Ime ovog plemena možda se može izvesti od \*būzija ‘štovači delirijskog napitka’ što se može pak izvesti od imena avestičkog demona (ili demonice) Būzi,<sup>221</sup> a povezuje se s fars. بوزه būza ‘vino od riže, prosa i ječma’.<sup>222</sup> Jedno od šest medijskih plemena koje spominje Herodot.<sup>223</sup>

**Oktamasad. Ὁκταμασάδης, ου, ὁ**, lat. Octamasadés, is, m. Ovaj antropomim poprilično se sigurno može rekonstruirati kao medijsko-skitsko \*uxtamazatā, perz. \*uxtamaḍatā, ‘čije riječi imaju veličinu’ od \*uxta ‘izrečeno’ i \*mazata ‘velik’ (usp. av. *mazānt* ‘id.’). Oktamasad je bio Skilov polubrat, sin kralja Arijapita i skitski kralj, koji je živio oko 446. g. pr. Kr.<sup>224</sup>

<sup>217</sup> Usp. Tohtasjev, 2005a: 68.

<sup>218</sup> Ivantchik, 1999: 155.

<sup>219</sup> Usp. Ivantchik, 2018: <https://www.iranicaonline.org/articles/scythians> (1. 9.2023.).

<sup>220</sup> von Gutschmid, 1886: 578.

<sup>221</sup> Kanga, 1993: Khordād Yasht (2–3), 140–141.

<sup>222</sup> Herzfeld, 1947: 726.

<sup>223</sup> Potts, 2014: 74.

<sup>224</sup> Usp. Schmitt, 2003a: 13–14.

**Sarangijci. Σαράγγαι, ὦν, αἱ.** Ime plemena posvjedočeno je u starozapadnom iranskom kao med. 𐎧𐎡𐎧𐎫 Zra<sup>n</sup>ka ‘morsko područje’ od stperz. \*δraya ‘more’.<sup>225</sup> Schmitt objašnjava da se u Herodotovo doba grčko slovo zeta još nije izgovaralo kao z, nego kao *zd*: stoga je Herodot upotrijebio *s* u Σαράγγαι, a Arijan *z* u Ζάραγγοι, pri čemu su oba oblika imena s anaptiksom, odnosno umetanjem vokala *a* kako bi se izbjegla nemoguća kombinacija σρ/ζρ u grčkome. Za razliku od njih Strabon je upotrijebio *δ* u Δράγγαι, pa otuda Drangiana, grč. Δραγγιανή, ili Zarangiana – usp. elam. sir-ra-an-qa, babil. za-ra-an-ga i egipatski srng/srnk, kao i Ζαράγγαι, Ζαραγγαῖοι i Ζαραγγιανή, a ponegdje i izvorno perzijsko, nemedijsko Δράγγαι, Δραγγή, Δραγγηνή i Δραγγιανή.<sup>226</sup>

**Argipajci/Argipejci. Ἀργιπᾶοι, ὠν, οἱ,** lat. Argippaeí, órum, m. Ime ovog naroda zapravo je grčka prevedenica u značenju ‘u kog su konji brzi’ (ἀργός, 3 ‘brz’ i ἵππος, ου, ὁ ‘konj’) medijske složenice \*r̥zrāspāyā (usp. perz. \*r̥drāspāyā) prema av. *arəzrāspa* ‘id.’ od *arəzr* (r̥zr) ‘srebro/živa’, i prema vedskom ॠज्रा१वा r̥jráśva, srodno s grč. ἄργυρον, ου, τό ‘srebro’. Bili su nomadi na stepama iza Dona, daleko od Herodotove Skitije, i konji su im bili svetinja.<sup>227</sup>

### 3.11. Perzijsko *zd*

Perzijski slijed *zd* odgovara grčkome ζ samo u dva primjera, dok drugdje grčko ζ predstavlja perzijsko *z* kao Φαρνάβαζος, a jednom čak *č* u Ἀρίαζος.

**Mazar. Μαζάρης, ου, ὁ.** Čini se da je ovo umiljenica izvedena sa sufiksom *-r* \*mazdara od \*mazdačiθra, \*mazdayašna itd. u značenju ‘Mazda mi je drag’ od \*mazda ‘glavno božanstvo Ahura Mazda’.<sup>228</sup> Bio je Medijac koji je bio zapovjednik Kirove vojske i ubio Paktiju, pobunjenog lidijskog blagajnika.<sup>229</sup>

**Azan. Ἀζάνης, ου, ὁ.** Antroponim se valjda temelji na perzijsko-medijskom \*azdāna koje se može izvesti od participa 𐎠𐎡𐎧𐎫 a-z-d-a azdā ‘poznato/istinito’,<sup>230</sup> i patronimnim sufiksom *-āna*. Srodno je s i av. 𐬨𐬀𐬎𐬭 azdā ‘id.’ 𐬀𐬎𐬭𐬀 addhā, ‘sigurno/zbilja’ koje dolazi od ved. ॠह āha ‘reći’ i staroav. 𐬀𐬎𐬭 ādā ‘id.’ sa sufiksom *\*-téh<sub>2</sub>*, srednji rod svršenoga

<sup>225</sup> Tavernier, 2007: 1.3.47. (32).

<sup>226</sup> Usp. Schmitt, 1967: 124–125.

<sup>227</sup> Pinault, 2008: 119-120.

<sup>228</sup> Hinz, 1975: s. v. \*mazdara.

<sup>229</sup> Baron, 2021: s. v. Mazares.

<sup>230</sup> Hinz, 1975: s. v. \*azdāna.

trpnog pridjeva. Možda je umiljenica od \*azdākara ‘obavjestitelj’.<sup>231</sup> Bio je Artahajev brat i Artajev sin koji je vodio Sogdijce u Kserksovoj invaziji na Grčku.<sup>232</sup>

### 3.12. Perzijsko xš

Perzijsko xš odražava se kao grčko ξ, a ponekad se ξ pojednostavi u ζ.

**Taksak. Τάξακις, ιος.** Umiljenica nekog imena s prvim članom \*taxša ‘koji teži za čime’.<sup>233</sup> Bio je skitski kralj koji je ratovao s Darijem.<sup>234</sup>

**Farnazatro. Φαρναζάθρης, ου, ό.** Smatramo da bi se grčki oblik imena trebao ispraviti u Φαρναξάθρης jer bi izvornije odgovaralo medijskome \*farnaxšaθra ‘kraljevstvo slave’ od \*farna ‘slava’ i \*xšaθra ‘kraljevstvo/vladavina’.<sup>235</sup> Bio je zapovjednik u Kserksovoj invaziji 480. g. pr. Kr.<sup>236</sup>

**Megabiz. Μεγάβυζος, ου, ό.** Ovo je ime pučkom etimologijom izmijenjeno kao i Megabat (q.v.), a izvodi se od stperz. \*bagabuxša, što znači ‘Bogom spašen’ od \*baga ‘bog’ i \*buxša ‘spašen’.<sup>237</sup> Megabiz je bio Dāduhyin sin, jedan od sedam urotnika koji su postavili Darija I. na prijestolje. Valjda je bio satrap Arabije. Imao je sina Zopira, a unuka Megabiza II. koji je postao general i satrap Babilonije.<sup>238</sup>

**Aras/Araks. Ἀράξης, ου, ό.** Možda se ime odnosi na Volgu s obzirom na to da se srednji tok Volge zvao ‘crnim’. S jedne strane, ime može dolaziti od \*āh-raxša ‘tamna usta’, kao av. *āh* ‘usta’ i khotansko *āha* ‘id.’ ili od \*ha-raxša ‘posve taman’ kao av. *ha* ‘zajedno’ i khotansko *ha* ‘sve’. Treće je tumačenje od \*a-raxsa- ‘neopasan’, slično s novoavestičkim ak. jd. (*ā*-osnova?) *raxsqm* ‘šteta’. Drugi član bio bi \*raxša ‘tamne boje’ > khotanski *rrāša* ‘id.’, sogdijski *ryš* ‘smeđo-siv’, fars. *raxš* ‘crven’, wakhijski *rakš* ‘smeđo-siv’ i kurdski *rāš* ‘crn/taman’ koji se posudio u starogrugijski *Ῥαββη* *raxsi*.<sup>239</sup>

S druge strane, samo ime današnje rijeke Aras možda dolazi od protoiranskoga \*raxsā ‘brzo-tekući’ (usp. skt. *रङ्घते* *raṅghate* ‘žuri’ i starmen. *Երասխ* *Eraxs*). Ime ima uobičajenu armensku protezu *a* pred početnim *r*, kao npr. armen. *aroyr* ‘mjed’ < srednjoperz. *rwy*

<sup>231</sup> Usp. Lipp, 2009: 197.

<sup>232</sup> Herodot, 7, 66.

<sup>233</sup> Hinz, 1975: s. v. \*taxšahumā.

<sup>234</sup> Kullanda i Rajevski, 2004: 94.

<sup>235</sup> O \*farnaxšaθra vidi Hinz, 1975: s. v. \*farnaxšaθra.

<sup>236</sup> Baron, 2021: s. v. Artabates.

<sup>237</sup> Tavernier, 2007: 1.2.9.

<sup>238</sup> Justi, 1895: s. v. Bagabuxša.

<sup>239</sup> Usp. Blažek, 2019: 55.

‘bakar/mjed’; armen. *erang* ‘boja vs. srednjoperz. *rng* i skt. *raṅga* ‘boja/farba’ te kao armen. *erak* ‘vena’ vs. srednjoperz. *rk* ‘id’.<sup>240</sup> Diže se u blizini Erzuruma u istočnoj Turskoj kao i Eufkrat, ali ne ide na jug kao Eufkrat nego skreće na istok i utječe u Kaspijsko jezero.<sup>241</sup>

**Patizit.** Πατιζειθης, ου, ό. Analogijom prema \*patixšāyaθya ‘gospodar, vladar’, od \*pati ‘gospodin’ i \*xšāyaθya ‘kralj’. Ipak postoji tumačenje da ime dolazi izvorno od \*bitīyaxšaya ‘drugovladajući/regent/zamjenik kralja’ od \*bitīya ‘drugi’ i \*xšaya ‘onaj koji vlada’.<sup>242</sup> Ovaj je oblik naslijeđen kao srednjoperz. 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭩 bythš /bēdaxš/, part. 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭩 bthšy /badaxš/ i fars. بیدخش bidaxš i بدخشان badaxšân. Posuđeno je bilo kao aram. bṭḥš’, sirijsko 𐤁𐤌𐤕𐤓 pəṭahšā, 𐤁𐤌𐤕𐤓 ptkš’, 𐤁𐤌𐤕𐤓 ṽapṭahšā i starmen. 𐌱𐌶𐌰𐌺𐌰 tubdeašx, gruzijsko ჰოთობიძი piṭiaxši, lat. vitaxa, ae, f., arap. فَتَّش fattaša ‘istraživati/nadgledati’ i kao grčki nazivi Πιτιάξης/Πιτυάξης/Ιτάξης/Πιτιάχης.<sup>243</sup> Sve je značilo ‘satrap’. Patizit je bio Mag koji je 521. g. pr. Kr. uvjerio svog brata Smerdisa (Gaumātu) da se pobuni protiv Kambiza II. i kojeg je ubio Darije I.<sup>244</sup>

### 3.13. Sačuvanje/slabljenje guturala *k* i *x*

Perzijsko *k* se odražava kao κ ili slabi u γ ili χ. Gutural *x* vjerno se prenosi kao χ.

**Karmanija.** Καρμανία, ᾶς, ἥ. U staroperzijskom ime zemlje glasi 𐎧 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 k-r-m-a-n karṃāna, a u srednjoperzijskome Kirmān koje se povezuje s *kerm* ‘zmaj’.<sup>245</sup> Herodotovo ime **Germanijci**, Γερμάνιοι, ων, οἱ vjerojatno je nastao analogijom pri prepisivanju rukopisa prema poznatijem Tacitovu *Germáni*.<sup>246</sup> Herodotovo Γερμάνιοι bi se trebalo emendirati u Καρμάνιοι. Karmanijci su bili sjedilačko društvo, spomenuti skupa s Pantijalejcima i Derusijalcima. Postali su satrapija u doba Kira Velikog.<sup>247</sup>

**Akes.** Ἄκης, ου, ό. Ime rijeke možda dolazi od \*aka ‘loš/opak’ u značenju ‘nepristupačna rijeka’.<sup>248</sup> Valjda je to današnja rijeka Tejen ili rijeka Harīrūd.<sup>249</sup>

<sup>240</sup> Idem: 54.

<sup>241</sup> Idem: 53.

<sup>242</sup> Wiesehöfer, 2006.

<sup>243</sup> Usp. Sundermann, 1989: s. v. Bidaxš.

<sup>244</sup> Dandamayev, 1988: s. v. Bardiya.

<sup>245</sup> Planhol i Hourcade, 2017: s. v. Kerman II. Historical Geography.

<sup>246</sup> Schmitt, 1990a: s. v. Carmania.

<sup>247</sup> Planhol i Hourcade, 2017: s. v. Kerman II. Historical Geography.

<sup>248</sup> Buharin, 2013b: 153.

<sup>249</sup> Dandamayev, 1984: s. v. Akes.

**Basak. Βασάκης/Βασάκης, ου, ό.** Korupcija od Βαγασ(σ)άκης. Ime se izvodi ili od \*bagamsaka ‘koji se spominje boga’ od \*baga ‘bog’ u akuzativu \*bagam i \*saka ‘prisjeća se koga’,<sup>250</sup> ili od med. \*bagāmsaka (usp. perz. \*bagāmθaka) ‘snaga bogova’, srodno s ṛgvedskim शक śāka ‘snaga’.<sup>251</sup> Još posvjedočeno babil. ba-ka-(n)-ša-ak-(k)a i elam. ba-qa-šá-ak-qa. Bio je sin Artabanov, zapovjednik trakijskih Bitinaca.<sup>252</sup>

**Tagimasad. Θαγίμασάδης, α, ό.** Možda dolazi od perzijsko-medijskog hibrida \*θakimazata ‘snažan i velik’, prvi član kao perzijski korijen srodan s ved. śakrá ‘snažan’, fars. saxra, posvjedočen kao elam. šá-kur(?) -ra(?)<sup>253</sup> ili od av. tak ‘teče’, a drugi član od med. \*mazata, perz. \*mađata ‘velik’.<sup>254</sup> Bio je skitski bog, pandan Posejdona.

**Gergije/Gergis. Γέργις, ιος, ή.** Antroponim koji je možda nastao prema zemlji koja se u perzijskom spominje kao \*karkiš<sup>255</sup> ‘mjesto gdje ima supova’ što je srodno s av. kahrkāsa ‘sup’.<sup>256</sup> Gergije je bio Arijazov sin i Kserksov zapovjednik.<sup>257</sup>

**Farnuh. Φαρνούχης, ου, ό.** U Ksenofonta je zabilježen Φαρνούχος, a može se izvesti od stperz. \*farnauka ‘srećković’, umiljenica od \*farnabāzu, farnaspa, farnaxšaθra, itd.<sup>258</sup> Bio je treći zapovjednik Kserksove konjice, skupa s Harmamitrom i Titajem, ali je pao s konja kad mu se prepriječio pas. Potom je osakatio konju noge.<sup>259</sup>

**Artuho. Ἀρτούχης, α, ό.** Čini se da je ovo skraćeno ime \*artuka, hipokoristik od arta- imena.<sup>260</sup> Ima dorski/eolski genitiv na ā.<sup>261</sup> Bio je perzijski zapovjednik koji je skupa s Orontom poslao konjicu da spriječi Ksenofontovih deset tisuća plaćenika prijeći granicu s Armenijom.<sup>262</sup>

**Artahaj. Ἀρταχάιης, εω, ό.** Skraćeno ime \*ṛtaxaya koje je umiljenica od \*ṛtaxšaça ‘kojim vlada sveti poredak’ ili \*ṛtaxratu ‘kojemu je Arta mudrost’. Bio je graditelj Kserksova

---

<sup>250</sup> Hinz, 1975: s. v. \*bagasaka. Tavernier, 2007: 4.2.82.

<sup>251</sup> Stonecipher, 1918: s. v. Βαγασάκης.

<sup>252</sup> Garrison i Henkelman, 2020: 245.

<sup>253</sup> Hinz i Koch, 1987: 1125.

<sup>254</sup> Pinault, 2008: 111-112.

<sup>255</sup> Henkelman, 2017: 49.

<sup>256</sup> Tavernier, 2007: 4.2.54.

<sup>257</sup> Justi, 1895: s. v. Γέργις.

<sup>258</sup> Hinz, 1975: s. v. \*farnauka.

<sup>259</sup> Rollinger. 2003.

<sup>260</sup> Stronk, 2017: 137.

<sup>261</sup> Buck, 1928: 105,2.

<sup>262</sup> Traina, 2023: 580.

kanala.<sup>263</sup> Bio je Azanov brat i Artajev sin, perzijski inženjer koji je projektirao poznati Kserkssov kanal kod Svete gore.<sup>264</sup>

**Anaharzo. Ἀνάχαρσις, ιος, ό.** Ime se može izvesti od \*ana-hvarti ‘netaknut’ ili kao *nom parlant* \*anāxaṛši ‘pjesnik protiv obitelji’ sastavljeno od skitskoga *nāx<sup>(w)</sup>a* koje bi odgovaralo av. *nāfa* ‘pupak/rodbine’ i od av. *arāši* ‘prorok’.<sup>265</sup> Bio je pripadnik kraljevske skitske kuće, sin Gnura (Γνοῦρος), sina Lika (Λύκος), sina Spargarita (Σπαργαρείθης), a ubio ga je brat Savaj (Σαυαῖος).<sup>266</sup>

**Savaj/Savej. Σαυαῖος, ου, ό.** Može se izvesti od \*šyāwaya izvedenica sa sufiksom -yod skitskog \*šyāwa ‘mračan/crn’, usp. av. *šiiāuuua* ‘id.’ i ved. *šyāvā* ‘id.’. Rukopisna varijanta **Saulije. Σαύλιος.** dolazi od krivog čitanja α kao λ u ΣΑΥΑΙΟΣ kao ΣΑΥΛΙΟΣ. Savaj je bio skitski kralj koji je ubio vlastitog brata Anaharza jer se priklonio Grcima.<sup>267</sup>

### 3.14. Forticije *g, x, h* u *k* (ili *x* u *g*)

Ponegdje perzijsko *g* i *x* forticijom prelaze u *k*. Zanimljivo je da početno perzijsko *h* grčki posve neočekivano, možda preko nekog posrednika (frigijskog ?), forticijom prelazi u *k* ili *g*. Slična je pojava poznata i u romanskom nazivu slova *h* kao \*ahha u *acca*,<sup>268</sup> primanju grčkih izraza ὄχρος ‘žut’ kao oker, στόμαχος kao stomaku, ὀρχήστρα kao orkestar, ἀρχαγγελος kao arkandeo te ponegdje *psikički* od ψυχικός iz Raosova djela *Prosjadi i sinovi*.<sup>269</sup> ili fortira se u γ u lemi **Agatirs**.

**Katijari. Κατίαιοι, ων, οι.** Ime naroda valjda dolazi od \*gaučahryā ‘čiji su pašnjaci za goveda’ od \*gauḥ ‘govedo’ i \*čahrya ‘pašnjaci’.<sup>270</sup> Oni su nasljednici skitskog kralja Arpoksaja skupa s Traspjicima.<sup>271</sup>

**Kimerijci. Κιμῆριοι, ων, οι.** Invazivni narod koji su se skitski nazivali \*gāmīra ‘mobilna četa’ ili od skitskoga \*gaya-mira ‘unija klanova’.<sup>272</sup> Oni su cvali u 8. i 7. st. pr. Kr., bivajući istjereani od nadolazećih Skita i seleći se iz današnje Ukrajine i južne Rusije u Asiriju,

<sup>263</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*rtaxaya.

<sup>264</sup> Shahbazi, 1986d: s. v. Artachaiēs.

<sup>265</sup> Schmitt, 2003a: 3.

<sup>266</sup> Kullanda i Rajevski, 2004: 93.

<sup>267</sup> Pinault, 2008: 114.

<sup>268</sup> Weinstock, 355.

<sup>269</sup> Mišetić, 2022: 244.

<sup>270</sup> Ivantčik, 1999: 151–152.

<sup>271</sup> Id.: 143.

<sup>272</sup> Tohtasjev, 1991: s. v. Cimmerians.

Mediju i Perzidu te cjelokupnu Malu Aziju, ali propavši u 6. st. pr. Kr. Povezuju se s kulturom Novočerkassk.<sup>273</sup>

**Baktrijci. Βάκτριοι, ων, οί.** Posvjedočeno ime plemena u istočnoiranskome 𐎠𐎡𐎢𐎣 𐎤𐎥𐎦𐎧 𐎨𐎩𐎪𐎫 𐎬𐎭𐎮𐎯 b-a-x-t-r-i-š bāxtriš, stperz. \*bāxçi, av. 𐬀𐬁𐬂𐬃 𐬄𐬅𐬆𐬇 bāxdi ‘koja dijeli/razdvaja’ od \*bag ‘dijeli/razdvaja’. Usp. vedski भज bhaja ‘dijeliti za jesti’, grč. φαγεῖν ‘pojesti’ kao homerovsko dvoznačno δαίνυμαι ‘dijeliti za jesti/jesti’, elam. ba-ik-tur-ri-iš/ba-ak-tar-ri-iš, babil. ba-a-ḫa-ta-ar ba-aḫ-tar/ba-aḫ-ti-ir. Baktrijci su obitavali današnje područje Tadžikistana.<sup>274</sup>

**Artaikto. Ἄρταϊκτῆς, ου, ό,** lat. Artaÿctés, is, m. Medijski \*řtauxta ‘Artom proglašen’ od \*řta ‘poredak’ i \*uxta ‘proglašen’ (usp. εἶπον ‘rekoh’ od protoie. \*wek<sup>w</sup> ‘govoriti’). Artaikto je bio potomak Artembarov i sin Herazmov, perzijski upravitelj Sesta na europskoj strani Helesponta, zapovijedao je Makronima i Mosinecima u Kserksovoj kopnenoj vojsci 480. g. pr. Kr.<sup>275</sup>

**Kavkaz. Καύκασις, ιος, ό.** U Herodota je prvo zabilježen kao pridjev Καυκάσιος, 3 ‘kavkaski’, a poslije u 1.203.8. kao imenica Καύκασις, ιος, ό. Ipak kasnije se u književnosti koristila izvedena o-deklinacija Καύκασος, ου, ό. Plinije Stariji o Kavkazu donosi: „Scythae ipsi [dicunt] Persas Chorsaros et Caucasum montem *Croucasim*, hoc est nive candidum.”<sup>276</sup> Horsari bi možda bili \*xvarsār ‘koji su poput sunca’ od *xvar* ‘sunce’.<sup>277</sup> Na temelju toga Kretschmer postavlja \*xrohu-kasi ‘koji sjaji kao led’ prvi član srodan s latvijskim *kruvesis* ‘led’, lat. *crúidus* ‘čvrst’, grč. κρύος ‘mraz/led’ i staroeng. *hrūse* ‘tlo’, a drugi s indijskim *kāśate* ‘bljeska/sjaji’.<sup>278</sup> Partsko 𐎱𐎲𐎳𐎴𐎵 kpy TWRR’ /Kap kōf/ nastaje zbog planine Qāf u popularnoj etimologiji Bliskog istoka,<sup>279</sup> a *kōf* od 𐎠𐎡𐎢 𐎣𐎤 k-u-f /kaufa/ ‘planina’ koje je srodno s av. 𐬀𐬁𐬂𐬃 𐬄𐬅𐬆𐬇 kaofa ‘id.’<sup>280</sup> Valjda je i grčki Καύκασις nastao povodjenjem za Qāfom.

**Kijaksar. Κυαξάρης, ου, ό,** lat. Cyaxarés, is, m. Medijski oblik posvjedočen je u klinopisu kao 𐎠𐎡𐎢𐎣 𐎤𐎥𐎦𐎧 𐎨𐎩𐎪𐎫 𐎬𐎭𐎮𐎯 hu-v-x-š-t-r Huvaxštra ‘u kog je dobar rast’, od \*hu ‘dobro’ i

<sup>273</sup> Olbrycht, 2000: 102.

<sup>274</sup> Usp. Tavernier, 2007: 2.3.9.

<sup>275</sup> Usp. Stonecipher, 1918: s. v. Ἄρταϊκτῆς.

<sup>276</sup> Plinije Stariji VI.50.3–4. U prijevodu: Skiti sami [kažu] da su Perzijanci Horsari i planina Kavkaz *Krovkaz*, tj. *objeljen snijegom*.

<sup>277</sup> Bailey, 1931: 771.

<sup>278</sup> Usp. Kretschmer, 100–101.

<sup>279</sup> Prior, 2009: 428.

<sup>280</sup> Kent, 1950: 178.

\*vaxštra ‘gojenje/rast’ ili ‘koji ima dobar vid’ od \*axštra ‘vid/nadzor’ (budući da se *tr* nije promijenilo u *ç*, ovo nije tipična staroperzijska riječ). Posvjedočeni su ostali spomeni: akad. <sup>m</sup>Ú-ak-sa-tar, <sup>m</sup>Uk-sa-tar, <sup>m</sup>Ú-ma-ku-iš-tar, elam. Ma-ki-iš-tur-ri, Ma-ak-iš-tar-ra i. Iz perz. <sup>H</sup>uvaxštra slijed *xš* ide u *ξ* u Κυαξάρης, ali *t* se gubi. Valjda se početno *h* ojačalo u *k* preko starofrigijskog *Ksuwaksaros*.<sup>281</sup> Kijaksar je bio treći kralj Medijaca (625. – 585.), surađivao je s Babiloncima da uništi Asirsko Carstvo te je ujedinio većinu iranskih plemena preobrazivši tako Mediju u regionalnu silu. Helenski pisac Diodor Sikul naziva ga imenom Astibarom (Ἀστιβάρως, ἄ, ὁ), što je helenizirani oblik medijskog imena \*ṛštibara, a znači ‘kopljonosac’. Ovo je ime slično medijskom imenu njegova sina Astijaga, \*ṛštivaigah, što znači ‘kopljobacač’.<sup>282</sup>

Varijanta imena **Oks(ij)arto**. Ὄξ(υ)άρτης, ου, ὁ, lat. Ox(y)artés, is, m. dolazi od istoga staroperzijskog, zapravo medijskog imena, fars. وخشارد vaxš-ard. U ovoj riječi se pak izgubilo početno *h*, kao što je vjerojatnije, a ne se ojačalo u *k* kao u Κυαξάρης. Oks(ij)arto je pak bio sogdijski ili baktrijski plemić, otac Roksane, žene Aleksandra III. Velikoga.<sup>283</sup> Često se miješalo i kod grčkih i kod rimskih autora s imenom **Oks(ij)atro**. Ὄξ(υ)άθρης, ου, ὁ, lat. Ox(y)athrés, is, m. koje se može izvesti od med. \*<sup>H</sup>uxšaθra, a na staroperzijskome bismo očekivali oblik \*<sup>H</sup>uxšaça, ‘koji je u dobrom kraljevstvu’ od \**hu* ‘dobro’ i \**xšaθra/xšaça* ‘kraljevstvo’, usp. fars. هخستره huḫsathr. Oks(ij)atro je pak bio brat Darija III. koji je kasnije postao Aleksandrov prijatelj i perzijski tjelohranitelj, ali ga je ipak Aleksandar predao kralju Besu na smaknuće.<sup>284</sup>

**Kolaksaj**. Κολάξαις, ιος, ὁ. Izvodi se od \*hvaryaxšāya ‘koji vlada suncem’ od \*hvarya ‘sunce’ i \*xšāya ‘vlada’ ili od ved. *kulam* ‘rod / obiteljska loza’, stoga ‘koji vlada obitelji’. Kolaksaj je bio najmlađi od tri sina i praotac kraljevskog roda Paralata.<sup>285</sup>

**Kalipidi**. Καλλιπίδαι, ὄν, οἱ. Možda od \*hvaryapāda ‘koji idu po sunčevu putu’. Grčko-skitsko pleme kao i Alizonci na rijeci Bug.<sup>286</sup>

**Agatirs**. Ἀγάθουρσος, ου, ὁ. Ime je helenizirani oblik skitskoga \*haxāθrauša, što bi značilo ‘koji napreduje prijatelja/ortaka’ od \*haxā ‘prijatelj/ortak’ i srodno s av. 𐬨𐬀𐬎𐬌𐬎𐬀𐬎𐬀 θraoš ‘napredovati koga’ promijenjenim u -θουρσος, što bi se odnosilo na Bakhov složeni biljni

<sup>281</sup> Obrador Cursach, 2018: 40.

<sup>282</sup> Usp. Diakonoff, 1993: s. v. Cyaxares.

<sup>283</sup> Usp. Schmitt, 2002d: s. v. Oxyartes <https://iranicaonline.org/articles/oxyartes> (09. 02. 2024.).

<sup>284</sup> Usp. Schmitt, 2002b: s. v. Oxyathres <https://iranicaonline.org/articles/oxyathres> (20. 10. 2023.).

<sup>285</sup> Usp. Buharin, 2013a: 33.

<sup>286</sup> von Gutschmid, 1886: 575



štap, jer su stari Grci povezivali Skite s bakhovskim obredima. Bio je brat Skita i Gelona, sin Herakla i zmijonoge žene Ehidne po tradiciji pontskih Grka. On je eponim etnonima **Agatirsi**, **Ἀγάθουρσοι, ὠν, οἱ**.<sup>287</sup> Oni su živjeli čak u današnjoj Moldaviji<sup>288</sup> i Rumunjskoj<sup>289</sup>. Povezuju se i s Siginima koji su živjeli u istočnoj Mađarskoj.<sup>290</sup> Herodot u 4, 109 kaže da su oni skitska grupa, a u 4,104 i 119 kažu da oni nisu Skiti. To znači da njemu pojam ‘Skit’ označava širi opseg.<sup>291</sup> Radije se uzima da su bili predskitska živalj, ali srodnog porijekla.<sup>292</sup>

**Gelon. Γελωνός, οὐ, ὁ.** Ako se Ἀγάθουρσος izvodi od \*haxāthrauša, onda se možda može i njegov brat Γελωνός izvesti od \*hvarya ‘sunce’, s patronimnim sufiksom *-āna* u obliku \*hvaryāna.<sup>293</sup> Bio je brat Agatirsa i Skita, i ime mu je, kao i njihovo,<sup>294</sup> bilo eponim narodu koji se zove **Gelonci. Γελωνοί, ὄν, οἱ**. Oni su živjeli valjda na Volgi.<sup>295</sup>

### 3.15. Gubljenje glotidnog ploziva *h*

Budući da je u grčkome oštri hak koji je nastao uslijed gubitka /s/, /w/ ili /j/ u određenim pozicijama (sV-, wV-, jV-, VsV, VwV, VjV) zadržan samo na početku riječi ispred samoglasnika, očekivali bismo da će se samo u toj poziciji zadržati staroperzijski glotidni ploziv /h/. Iz prikupljenog korpusa vidimo da nije bio takav slučaj; međutim, Schmitt tvrdi da je Herodot potekao od psilotske Jonije, te zato nije zapisao nigdje oštri hak gdje bi ga se očekivalo.<sup>296</sup>

**Ahemen. Ἀχαιμένης, ους, ὁ,** lat. Achaemenés, is, m. Ime je posvjedočeno u staroperzijskom klinopisu kao 𐎧𐎡𐎴𐎠𐎶𐎠𐎶 h-x-a-m<sup>a</sup>-n-i-š haxāmaniš, bahúvrīhi složenica koja je izvedena od haxā- ‘odanik’ i mani/manah ‘misao’, u značenju ‘koji ima odani um’.<sup>297</sup> U grčkom obliku imena vokal *i* u frazi *mani* prešao je u prethodni slog (usporedi μάνις i μάινομεν od \*μάνιομεν). Potom se isti vokal premjestio u prvi slog. Također, dogodilo se razjednačavanje vokala, otud *e* u drugom slogu: Ἀχαιμένης, usp. Ἴθαι-μένης, Πυλαι-μένης,

<sup>287</sup> Usp. Schwartz, 2019: 3.

<sup>288</sup> Olbrycht, 2000: 104.

<sup>289</sup> Batty 2007, p. 202-203.

<sup>290</sup> Olbrycht, 2000: 105.

<sup>291</sup> Sulimirski, 1991: 554.

<sup>292</sup> Olbrycht, 2000: 104.

<sup>293</sup> Rekonstrukcija je vlastita. O Geloncima vidi Ivantchik, 1999: 145.

<sup>294</sup> Baron, 2021: s. v. Gelonus.

<sup>295</sup> Sulimirski, 1991: 554.

<sup>296</sup> Schmitt, 1967: 123.

<sup>297</sup> Tavernier, 2007: 1.2.20. (17).

Ταλαι-μένης. Ahemen je bio predak Kira II. Velikoga po kojem je Ahemenidsko Carstvo dobilo ime, a rodio se oko 720. pr. Kr.<sup>298</sup>

**Indija.** Ἰνδία, ἄς, ἦ. Staroperzijsko ime 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤 h-i-d<sup>u</sup>-u-š hi<sup>a</sup>dūš (usp. ved. सिन्धु sīndhu) ‘velika rijeka / Ind’.<sup>299</sup> Hinduš je bila provincija Ahemenidskog Carstva u donjoj dolini Inda osvojena oko 500. G. pr. Kr. Otud i grčko Ἰνδός od kojeg dolazi i hrv. oblik riječi Indija.<sup>300</sup>

**Darije I. Veliki.** Δαρείος, ου, ό, lat. Darius, íi, m. U Fotija piše Δαρείαος, ου, ό, ‘Darijeje’.<sup>301</sup> Ime je atestirano u staroperzijskom obliku 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤 d-a-r-y-v-u-š dārayavahuš ‘koji drži što je dobro’ (slično kao u av. *Dāraiaṭ.raθa* ‘koji drži kola’) od \*dar ‘drži’ i \*vahuš ‘dobro’.<sup>302</sup> Darije I. Veliki (522. – 486.) bio je treći Kralj Kraljeva Ahemenidskog Carstva.

**Otan.** Ὀτάνης, ου, ό, lat. Otanés, is, m. U staroperzijskom klinopisu ime je posvjedočeno kao 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤 <sup>h</sup>u-t-a-n \*<sup>H</sup>utāna ‘s dobrim porodom’, od \*hu ‘dobar’ i \*tāna ‘porod’, usp. elam. hu-ud-da-na, babil. ú-mi-it-ta-na-’.<sup>303</sup> Otan je bio Farnaspov sin, otac Fedime i Anafa. Herodot iznosi da se ovaj Otan urotio protiv Pseudo-Smerdisa i pomogao Dariju I. Velikom.<sup>304</sup>

**Amorgo.** Ἀμόργης, ου, ό, lat. Amorgés, is, m. Ovaj antroponim povezuje se sa sterz. \*humarga ‘koji ima dobre livade’ od \*hu ‘dobro’ i srodno s av. *marəga* ‘livada’, sogdijski *marḡ* ‘id.’. Također je posvjedočeno u likijskom obliku *Humrhha*, inačica *Umrḡga*, oko 400. g. pr. Kr. na stupu u Ksantu. Ovo je grčko ime nekoliko perzijskih ahemenidskih dostojnika.<sup>305</sup>

**Amirgijci.** Ἀμύργιοι, ων, οί, lat. Amyrgií, órum, m. Ime plemena posvjedočeno je u staroperzijskome kao 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤 s-k-a h-u-m<sup>a</sup>-v-r-g, Sakā Haumavargā. U grčkom obliku gube se *h*, prvi vokal *u* i završno *a* od prvog dijela složenice te prvo *a* od drugog dijela složenice. Ime bi značilo ‘Sake koji postavljaju haomu (oko vatre)’ od \*hauma ‘haoma / sveta perzijska biljka (možda hmelj)’ i \*varga ‘postavlja okolo’, srodno s av. *varj*, ved. *varj/vrṇákti* ‘preokreće, polaže’, točnije s ved. *vrnktá-barhiṣ* ‘koji polaže žrtveničke biljke oko

<sup>298</sup> Schmitt, 1967: 120.

<sup>299</sup> Usp. Tavernier, 2007: 1.3.14.

<sup>300</sup> Parpola, 2015: 3.

<sup>301</sup> Photius, 1977: Codeks 72 Bekker, stranica 40a, redak 1.

<sup>302</sup> Tavernier, 2007: 1.2.14.

<sup>303</sup> Usp. Tavernier, 2007: 1.2.29.

<sup>304</sup> Schmitt, 2000: s. v. Otanes <https://iranicaonline.org/articles/otanes> (03. 02. 2024.).

<sup>305</sup> Usp. Stonecipher, 1918: s. v. Ἀμόργης.

(vatre)'. Postoji i starije čitanje u Laurencijanskom rukopisu Αὐμύργιοι koje bi više odgovaralo perzijskom originalu.<sup>306</sup>

**Arija.** Ἀρ(ε)ῖᾶ, ᾶς, ἦ, lat. Aria, ae, f. Ime je potvrđeno u staroperzijskome kao 𐎠𐎼𐎷𐎡𐎴 h-r-i-v haraiva,<sup>307</sup> i u Avesti kao 𐬵𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 harōiiiūm (ne Harāeuua, niti Harōiva),<sup>308</sup> usp. vedske *sarāyu* 'zrak/vjetar' i *sārati* 'teče'. Često se stperz. *ai* odražava kao grč. εἰ, npr. 𐬵𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 𐬵𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 pairi.daēza 'vrt oko palače' → παράδεισος 'raj', 𐎠𐎼𐎷𐎡𐎴 d-r-y /draya/ a-xšaina 'nesvijetlo, tj. crno more' → Πόντος Ἄξεινος, poslije Εὐξεινος. Arija je bila ahemenidska regija usredotočena oko grada Herata u današnjemu zapadnom Afganistanu. Obuhvaćala je dolinu rijeke Hari, helenski Ἄρ(ε)ῖος, koja je dala i ime ovoj zemlji. Pokrajina se smatrala iznimno plodnom i bogatom vinom.<sup>309</sup> U antičkim se izvorima često miješala s većom regijom Arijanom, kojoj je Arija bila samo dio. Pak **Arijana.** Ἀρ(ε)ῖανή, ἦς, ἦ i **Arijanci** Ἀρ(ε)ῖανοί, ᾶν, οἱ dolaze od av. *airiiana/airiianem vaejah* 'zemlja Arijaca', slično kao Āryāvarta, staro ime zemlje Iran.<sup>310</sup>

**Otaspa.** Ὀτάσπης, ου, ὄ. Ime se može izvesti od \*hūtāspa 'koji ima upregnute konje' od \*hūta 'upregnut' (usp. av. *hav* 'voziti') i \*aspa 'konj',<sup>311</sup> ili od \*vātāspa, elam. Ma-da-aš-ba, od av. *vāta* 'vjetar' 'u koga su konji (brzi) ko vjetar'.<sup>312</sup> Bio je brat Artainta II., Artahajev sin, otac Itamitra II., zapovjednik Asiraca u Kserksovoj vojsci.<sup>313</sup>

**Asidat/Azijadat.** Ἀσι(α)δάτης, ου, ὄ. Ime se možda može povezati s \*haθyadāta 'istinski darovani' od \*haθya 'istinski' i \*dāta 'darovani', ili pak s perz. \*ačidāta, med. \*aθridāta '(pre)dan od vatre', što je srodno s av. *ātərə* 'vatra' zadržan u stperz. *āčiyādiya* 'vatrin'.<sup>314</sup> Bio je Perzijac koji je živio u dolini rijeke Kaik, a opljačkao ga je Ksenofont i kolege plaćenici.<sup>315</sup>

**Amitida.** Ἄμυτις, ἰδος, ἦ, lat. Amytis, idis, f. Ime ove kraljice naslanja se na med. \*Humati 'koja ima dobru misao' od \*hu 'dobro' i \*mati 'misao', vrlo slično kao av. 𐬵𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀 Huma'ti 'Amitida'. Amitida (630. – 565.) je bila kraljica starog Babilona, kći medijskog kralja Kijaksara i žena Nebuhadnezzara II.<sup>316</sup>

<sup>306</sup> Usp. Schmitt, 1967: 123.

<sup>307</sup> Usp. Tavernier, 2007: 2.3.17.

<sup>308</sup> Blažek, 2016: 14-15.

<sup>309</sup> Schmitt, 1986c: s. v. Aria.

<sup>310</sup> Smith, 1854: s. v. Ariana.

<sup>311</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*hutāspa.

<sup>312</sup> Rawlinson, 1862: 452.

<sup>313</sup> Kuhrt, 2013.

<sup>314</sup> Stonecipher, 1918: s. v. Ἀσιδάτης.

<sup>315</sup> Anabaza, 7.8.9-22.

<sup>316</sup> Usp. Schmitt, 1989: s. v. Amytis.

**Helmand.** Ἐρύμανδρος, ου, ό, lat. Erymandrus, í, m. Hidronim je srodan s av. *haētumant* ‘koji ima branu’ što se odnosi na Helmand i naplavljeno područje oko nje. Naslijeđeno je kao paštunski/perzijski: هيرمند/هلمند hermand/helmand. Ovo je najduža rijeka u Afganistanu i glavna rijeka u zatvorenom Sistanskom bazenu.<sup>317</sup>

**Dejok.** Δηϊόκης/Δηϊόκης, ου, ό. Naslanja se na perz. \*dahyu-ka-, hipokoristik od \*dahyaupaiti ‘vladar zemlje’ od \*dahyu ‘zemlja’ i \*pati ‘vladar’.<sup>318</sup> Posvjedočeno još i kao asir. da-a-a-uk-ku i elam. da-a-(hi-)(ú-)uk-ka, da-a-ya-u(k)-ka, a Dejok je bio Fraortov otac.<sup>319</sup>

**Dauris.** Δαυρίσης, ου, ό. Ime se može rekonstruirati kao med. \*dahyuvraisa ili stperz. \*dahyuvraiθa ‘koji luta po zemlji’ od \*dahyu ‘zemlja’ i \*vraiθa/vraisa ‘luta’, usp. av. *daiñhā-uruuaēsa*.<sup>320</sup> Bio je perzijski zapovjednik tijekom Jonske bune, Darijev zet.<sup>321</sup>

**Ebar.** Οιβάρης, ου, ό, lat. Oebarés, is, m. Ime se može rekonstruirati od stperz. \*vahubara ‘koji donosi što je dobro’ od \*vahu ‘dobro’ i bara ‘(do)nosi’.<sup>322</sup> Ebar I. je bio Kirov zapovjednik koji nije poslušao Kirovu naredbu te je pokušao ubiti Astijaga.<sup>323</sup> Ebar II. je bio sin Megabazov i Darijev konjušar koji je smislio kako da Darijev konj zarza prvi. Time ga je učinio kraljem jer je bio dogovor među natjecateljima da će biti kralj čiji konj u zoru zarza prvi. Potom je postao satrap Helespontinske Frigije.<sup>324</sup>

**Idantirs.** Ἰδάνθυρσος, ου, ό. Uvjerljiva konjektura izvodi ga od \*hiθāmθr(a)uša ‘koji napreduje saveznika’, srodno s av. 𐬎𐬀𐬎𐬎 hiθam ‘saveznik’ i av. 𐬀𐬎𐬎𐬎 θraoš ‘napredovati koga’. Drugi dio složenice promijenjen je u -θυρσος, što bi se odnosilo na Bakhov složeni biljni štapić, jer su stari Grci povezivali Skite s bakhovskim obredima. Idantirs je bio sin Savajev i nećak Anaharzov.<sup>325</sup>

**Dahe.** Δάοι/Δάαι/Δάσαι, ων, οί, lat. Dahae, árum, m. Oni su posvjedočeni na perzijskom klinopisu kao 𐎠𐎡𐎧𐎡 d-h-a dahā. Možda su spomenuti u Yaštima kao pet naroda koji slijede Zaratuštru u nazivu 𐬀𐬎𐬎𐬎 𐬀𐬎𐬎𐬎 Dāha ili 𐬀𐬎𐬎𐬎 𐬀𐬎𐬎𐬎 Dāñha, skupa s Arijcima 𐬀𐬎𐬎𐬎 a’riia, Turijcima 𐬀𐬎𐬎𐬎 tū’riia, Sarimcima 𐬀𐬎𐬎𐬎 sa’rima i Sajincima 𐬀𐬎𐬎𐬎 sāinu.

<sup>317</sup> Usp. Finegan, 1997: 73–75.

<sup>318</sup> Stonecipher, 1918: s. v. Δηϊόκης.

<sup>319</sup> Schmitt, 1994b: s. v. Deioces.

<sup>320</sup> Tavernier, 2007: 4.2.475. 164.

<sup>321</sup> Schmitt, 1994a: s.v. Daurises.

<sup>322</sup> Usp. Tavernier, 2007: 4.2.1827.

<sup>323</sup> Elder, 1873: s. v. Oebares.

<sup>324</sup> Shahbazi, 1994.

<sup>325</sup> Usp. Schwartz, 2019: 3.

Zabilježeni kao kineski 大益 Dàyì i naslijeđeni kao fars. داهان Dāhān. Bili su istočnoiransko nomadsko pleme.<sup>326</sup>

**Itamen. Ἰταμένης, ου, ό.** Ime je potvrđeno samo kod Ksenofonta, a dolazi od \*hitamana ‘vezanog/sputanog uma’ od \*hita ‘vezan’ i \*manah ‘um’.<sup>327</sup> Bio je podložnik Pisutnu, satrapu Sardisa i Perzijcima koji je zauzeo Kolofon u jeku Peloponeskog rata i protivljenja atenskog hegemoniji.<sup>328</sup>

**Maspjici. Μάσπιοι, ων, οι.** Ime je možda stegnuto od \*māspaya (med. \*mahaspaya) ‘koji imaju konje kojima je Mjesec naklonjen’ od \*mah ‘mjesec’ i \*aspa ‘konj’. Bastian smatra da bi moglo biti srodno sa skt. *mah* ‘velik’ pa otud ‘čiji su konji veliki’.<sup>329</sup> Skupa s Pasargadima i Marafijcima, glavno perzijsko pleme na koje se svih sedam ostalih naslanjaju.<sup>330</sup>

### 3.16. Ponašanje poluvokala y

Perzijsko y ne gubi se nakon r, ali se gubi među vokalima i nakon š.

**Arije/Arijaj. Ἀριαῖος, ου, ό,** lat. Ariaeus, í, m. Ime se temelji na perzijskoj izvedenoj umiljenici sa sufiksom -j- \*aryaya od \*arya ‘Arijac’ (kao i Μιτραῖος, Τιθραῖος, Βαγαῖος) od Ariyāramna, Ariobarzan, Ariomard itd. Bio je perzijski zapovjednik pod Darijem koji se po uzlasku Artakserksa II. na tron i buni Kira Mlađeg priklonio potonjem i njegovim grčkim plaćenicima, ali nije mogao postati kraljem nakon njegove smrti jer nije bio toga roda. Kasnije je izdao Grke jer je Artakserkso proglasio amnestiju za Kirove čete. Naposljetku se ponovo usprotivio kralju i bio pogubljen.<sup>331</sup>

**Arijabigno. Ἀριαβίγνης, ου, ό.** Ime se izvodi od \*aryābigna ‘iranska/arijevska napadačka moć’ od \*arya ‘arijevac’ i \*abigna ‘napadačka moć’.<sup>332</sup> Bio je Darijev sin i jedan od četiriju zapovjednika Kserksove flote koji je vodio jonske i karijske lađe i umro kod Salamine 480. pr. Kr.<sup>333</sup>

**Bagaj/Bagej. Βαγαῖος, ου, ό,** lat. Bagaeus, í, m. Kao i Arijaj, ime se temelji na perzijskoj izvedenoj umiljenici sa sufiksom -j- \*bagaya ‘božji (štićenik)’ od \*baga ‘bog’ (kao

<sup>326</sup> Usp. de Blois i Vogelsang, 1993: s. v. Dahae.

<sup>327</sup> Heller, 2010: 397.

<sup>328</sup> Brosius, 2020: 157.

<sup>329</sup> Usp. Bastian, 1869: 51.

<sup>330</sup> Herodot, 1.125.

<sup>331</sup> Shahbazi, 1986a: s. v. Ariaeus.

<sup>332</sup> Tavernier, 2007: 4.2.1075.

<sup>333</sup> Schmitt, 1986d: s. v. Ariabignes

Μιτράϊος i Τιθραϊος).<sup>334</sup> Bio je Artontov sin i Mardontov otac kojemu je Darije naredio da ubije Oreta, pobunjenog satrapa Lidije.<sup>335</sup>

**Kserkso.** Ξέρξης, ου, ό, lat. Xerxés, is, m. Ime ovog poznatog kralja posvjedočeno je u ahemenskom klinopisu kao 𐎧𐎺𐎠𐎿𐎧𐎺𐎠𐎿 x-š-y-a-r-š-a xšayāršā. U grčkom obliku imena y je ispalo u Xšāršā \*Ξήρξης pa se η skratilo u ε, jer se nije bila razlikovala duljina. Složenica bi značila ‘koji vlada nad ljudima/junacima’ od 𐎧𐎺𐎠𐎿 xšayā ‘koji vlada’ i 𐎠𐎺𐎠𐎿 řšān ‘junak’ ako je staroperzijski ili \*aršān ‘muški’ ako je medijski.<sup>336</sup> Od protoindoeuropskoga \*tek/\*tkéy-e-ti (nulti prijevoj vokala e) ‘uzeti/steći’ koje je srodno sa skt. क्षयति kṣáyati ‘ustanovljuje’ i grč. κτάομαι ‘stječem’ te protoindoeuropskoga \*wérsēn ‘muški’ odraženim u perzijskom kao گشن gošn ‘muški’.

Taj „muški korijen” povezan je s av. 𐬀𐬀𐬎𐬎 arəšan ‘muški’, indijskim वृष vrṣa ‘mužjak/bik’, 𑀕𑀲𑀢𑀺 řṣabhá ‘id.’ i helenskim ἄρσην, 2 ‘mužjak/muževan/opor’, zadržan kao muško ime u hrv., a povezan s arsenom, otrovnom kemijskom elementu (As) u podzemnim vodama.<sup>337</sup> Izvorno ime Hšajarša postalo je babilonsko aḫ-ši-ia-ar-šu→Aḫšiyâršu i još ak-ši-i-wa<sub>6</sub>-ar-šu→Aksîwâršu i bio je posuđen u hebrejski kao אַחַשְׁוֶרֶשׁ Ḥašwêrôš i potom u latinski kao Ahasuerus, Ahasver, oblik tradicionalno rabljen u Starom zavjetu.<sup>338</sup> Kserkso je bio sin Darija i Atose,<sup>339</sup> četvrti Kralj Kraljeva Ahemenidskog Carstva (486. – 465.) koji je vodio invaziju na Grčku, uništio Atenu, ali izgubio kod Salamine.<sup>340</sup> Ubili su ga Artaban i Mitradat.<sup>341</sup>

**Parisatida, Παρύσατις, ιδος, ή,** lat. Parysatis, idis, f. Očekivali bismo Παρυσιατις, s obzirom na to da je riječ o stperz. \*parušyātiš ‘u koje je mnogo radosti’ od \*paru ‘mnogo’ (usp. ved. पुरु purú; grč. πολύς, πολλή, πολύ ‘brojan’; lat. *plūs, plūris* ‘više’; eng. *full* ‘pun’) i \*šiyatiš ‘radost’, od protoie. \*k<sup>w</sup>yeh<sub>1</sub> ‘počivati’, fars. شاد šād ‘radostan’.<sup>342</sup> Parisatida je bila moćna perzijska kraljica iz 5. st. pr. Kr., žena Darija II. i imala je velik utjecaj za vladavine Artakserksa II.

<sup>334</sup> Shahbazi, 1986a: s. v. Ariaeus.

<sup>335</sup> Brunner, 2002: <https://iranicaonline.org/articles/oroites> (05. 02. 2023.).

<sup>336</sup> Schmitt, Rüdiger, 2011b: <http://www.iranicaonline.org/articles/xerxes-1-name>. Pristupljeno 9. siječnja 2023.

<sup>337</sup> Usp. Tavernier, 2007: 1.2.39.

<sup>338</sup> Usp. Stoneman, 2015: 9.

<sup>339</sup> Justi, 1895: Xšayāršā.

<sup>340</sup> Tuplin, 2006: <https://www.iranicaonline.org/articles/salamis>. Pristupljeno 12. veljače 2024.

<sup>341</sup> Justi, 1895: Xšayāršā.

<sup>342</sup> Tavernier, 2007: 4.2.1240.

**Masageti. Μασσαγέται, ὄν, οἱ.** Iranolog Rüdiger Schmitt bilježi da je najvjerojatniji etimon etnonima \*masya ‘ribar, koji se bavi ribom’ spojen pojačavajućim sufiksom \*-ka s istočnoiranskim sufiksom \*-tā za plural koji se odražava u helenskom -ται. Dakle, koriste se dva sufiksa. Korijen \*masya izvodi se iz novoav. 𐎠𐎢𐎽𐎢𐎡𐎹 masiia, usp. ved. *mátsya*. Ovo odgovara Herodotovu podatku da oni ‘žive na svom blagu i ribi’ (1.216.3).

S druge strane, iranolog János Harmatta tvrdi da ime dolazi od baktrijskoga *Maššakatā*, preko ranijega \*mašyakatā koje je povezano s novoav. 𐎠𐎢𐎽𐎢𐎡𐎹 mašiiāka ‘ljudi’ s istočnoiranskim sufiksom \*-tā ili iz kolektivnog formanta iz kojeg se sufiks razvio. Treće tumačenje donosi Skjærvø, prema kojem je perz. \*maθakatā i medijsko-skitsko \*masakatā ‘veliki (ljudi)’. Njihova kraljica je bila Tomirija. Oni su navodno jeli mrtve roditelje kao i Isedonci.<sup>343</sup> Ovomu je identična i etimologija imena **Masag. Μασσάγης, ου, ὁ**, koja bi došla od perz. \*maθaka, med. \*masaka ‘veliki’.<sup>344</sup> Masag je bio zapovjednik za Kserksove invazije na Grčku 480. pr. Kr. koji je upravljao Libijcima.<sup>345</sup>

### 3.17. Ponašanje poluvokala *v*

#### 3.17.1. Jačanje poluvokala *v*

Po jedanput se perzijski poluvokal *v* jačanjem mijenja u *b* ili *m*.

**Tabal. Τάβαλος, ου, ὁ.** Možda se izvodi od perz. \*tavaula od \*tava ‘snaga’ i ula ‘želja’ ili od \*tapara ‘sjekira → snažan kao sjekira’ ili od \*tabara ‘obiteljski (čovjek)’ od \*tabār ‘obitelj’, izmijenjen prema već postojećim lidijskim imenima τὰ Τάβαλα, Τιβαρηνοί i Τάβαι.<sup>346</sup> Bio je prvi perzijski satrap Lidije iz Sardisa kojeg je postavio Kir II. Veliki.<sup>347</sup>

**Parmija. Πάρμιος, υος, ἦ.** Možda se preko elamskog posrednika koji je *v* promijenio u *m* rekonstruirala od \*<sup>H</sup>uparvīyā ‘koja prednjači u dobrom’ od \*hu ‘dobro’ i \*parva ‘ispred’.<sup>348</sup> Bila je jedina Bardijina kći koju je oženio Darije,<sup>349</sup> a rodila mu je Ariomarda I.

#### 3.17.2. Poluvokal *v* koji se javlja kao vokal *o*

U samo dva primjera perzijski se poluvokal *v* [w] aproksimirao s najsličnijim grčkim fonemom, budući da ga grčki nije imao. U ovom slučaju to je bio vokal *o*.

<sup>343</sup> Baron, 2021: s. v. Massagetæe.

<sup>344</sup> Usp. Skjærvø, 2006: 377.

<sup>345</sup> Baron, 2021: s. v. Massages.

<sup>346</sup> Rung, 2015: 9–10.

<sup>347</sup> Schmitt, 2002: s. v. Greece I. Greco-Persian Political Relations.

<sup>348</sup> Tavernier 2007: 4.2.820.

<sup>349</sup> Dandamayev, 1988. s. v. Bardiya.

**Oret.** Ὀροΐτης, ου, ὁ, lat. Oroetés, is, m. Ime se oslanja na staroperzijsko umiljenicu izvedenu sufiksom *-t* \*arvita, srodnu s av. *auruuua* ‘brz/žestok/odvažan’. Oret (o. 530. – 520.) je bio perzijski satrap Lidije za vladavine Kira Velikog, Kambiza i Darija Velikog, nakon Harpaga, a prije Bageja.<sup>350</sup> On je ubio Mitrobata, ahemenidskog satrap Daskileja u Helespontinskoj Frigiji i njegova sina Kranaspa te nemilosrdno prevario i ubio Polikrata sa Samosa.<sup>351</sup>

**Oar.** Ὄαρος, ου, ὁ. Ime rijeke povezuje se s korijenom \*var. Možda je srodno s av. *vouru* ‘širok’ (npr. u staroav. *vouru-čašāni* ‘koji nadaleko gleda’ i ved. *uru-cákṣas* ‘id.’; usp. osetski *urux* ‘širok’, grč. *Βορυ-σθένης*, hunski *Var*) ili s ved. *vár-* i skt. *vāri* ‘voda/kiša’ koje odgovara av. *vār* ‘kiša’, pahlavijskom *var* ‘jezero’, ali i vedskom *varī-* (pl. *varyàs*) ‘rijeka’ kao i av. *vairi* ‘more/morski zaljev’. Možemo dodati toharsko A *wār* ‘voda’ i ligursku rijeku *Vārus* zabilježenu kod Cezara.<sup>352</sup>

### 3.17.3. Gubljenje poluvokala *v*

Često se perzijski poluvokal *v* [w] gubio u međuvokalskom položaju prilagodbom u grčkom jeziku. Slijed *ava* u *Ῥtavanta* sveo se na jedan jedini grčki vokal *o* u *Ἀρτόντεω*. Isto se tako dogodilo prilagodbom imena *Βῆδavanta* u *Μαρδόντης*.

**Artainto.** Ἀρταΐντης, ου, ὁ / **Artonto.** Ἀρτόντης, εω, ὁ. Oba imena temelje se na perz. \*ṛtavanta ‘pravedan’ ‘koji se Arte tiče / koji od nje proizlazi’ izvedenice sa sufiksom *-nt-* od \*ṛta ‘sveti poredak’,<sup>353</sup> ili od \*ṛtavanta ‘Artina hvala’ od \*vanta ‘hvali’.<sup>354</sup> Artainto I. je bio sin Itamitra I., vođa Paktijaca.<sup>355</sup> Artainto II. je bio Otaspov brat, Artahajev sin, stric Itamitra II., zapovjednik u Kserksovoj vojsci koji je dezertirao nakon bitki kod Plateje i Mikale,<sup>356</sup> ali postao admiral nakon Bitke kod Salamine.<sup>357</sup> **Artainta.** Ἀρταΐντη, ης, ἡ. Artainta je bila Kserkova nećakinja za kojom je požudio, a već je bila udana za njegova sina Darija. Čim je saznala, Kserksova žena je dala ubiti Artaintina oca i Kserksova brata Masista<sup>358</sup> i ostalu njegovu obitelj, izuzev kraljica Artainte.<sup>359</sup>

<sup>350</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*arvita.

<sup>351</sup> Brunner, 2002: <https://iranicaonline.org/articles/oroites> (05. 02. 2023.).

<sup>352</sup> Usp. Blažek, 2019: 65.

<sup>353</sup> Tavernier, 2007: 4.2.1520.

<sup>354</sup> Stonecipher, 1918: s. v. Ἀρταΐντη.

<sup>355</sup> Justi, 1895: s. v. Ἀρταΐντης.

<sup>356</sup> Schmitz, 1870: s. v. Artāyntes.

<sup>357</sup> Shahbazi, 1986d: s. v. Artachaiēs.

<sup>358</sup> Schmitt, 2000: <https://www.iranicaonline.org/articles/masistes> (19. 10. 2023.).

<sup>359</sup> Baron, 2021: s. v. Artāynte.



**Mardont.** Μαρδόντης, ης, ό. Povezuje se s perzijskom izvedenicom sa sufiksom -nt- \*bṛdavanta ‘uzvišen’ od bṛda ‘visok’ (usp. av. *bərəza(va)nt* ‘id.’, ved. *barhayati* ‘nadvisuje’, hrv. *brijeg*) ili s \*vṛdavanta (usp. av. *vərəzvant*) ‘energičan/aktivan’.<sup>360</sup> Bio je Bagajev sin i skupa s Artaintom i Itamitrom zapovijedao preostalom perzijskom flotom nakon fijaska kod Salamine. Poginuo je u Bitci kod Mikale.<sup>361</sup>

**Dropici.** Δροπικοί, ων, οί. Ime plemena možda se oslanja na složenicu \*drvābigna ‘u kojih je snažna napadačka moć’ od av. *druua* ‘snažno’ i \*abigna ‘napadačka moć’.<sup>362</sup> Bili s skupa s Dahama, Mardima i Sagartijcima iransko nomadsko pleme.<sup>363</sup> Možda su bili povezani s Derbicima.<sup>364</sup>

**Hirkanija.** Ὑρκανία, ᾶς, ἡ. Ime pokrajine potvrđeno je u klinopisu kao 𐎧𐎺𐎠𐎫𐎡𐎹𐎶 v-r-k-a-n varkāna, ‘vuko-zemlja’ (usp. av. 𐬯𐬀𐬎𐬌𐬀 𐬵𐬀𐬎𐬀 vahrkāna, part. 𐎧𐎺𐎠𐎫𐎡𐎹𐎶 wrkn /wurgān/, srednjoperz. 𐭥𐭥𐭥𐭥 Gurgān, akad. ur-qa-na-nu), složenica od 𐎧𐎺𐎠𐎫𐎡𐎹𐎶 v-r-k vṛka ‘vuk’ (usp. av. *vahrkō*, gilački i mazandaranski *verk*, fars. گورگ gorg i skt. वृक vṛka) + nominalni sufiks -āna.<sup>365</sup> Hirkanija je bila povijesna regija koja se sastojala od područja jugoistočno od Kaspijskog jezera u suvremenom Iranu i Turkmenistanu, omeđena s juga planinskim lancem Alborz s istoka. Ime je posvjedočeno na napisu Darija Velikoga u Behistunu 522. g. pr. Kr., kao i na drugim staroperzijskim klinastopismenim napisima.<sup>366</sup>

**Naparis.** Νάπαρις, ιος, ό. Budući da rumunjski hidronimi izbacuju početno *d* pred sljedećim *n* kao od Dnjestra *Nistrului* (Danastris) i od Dnjepra *Niprului* (Danapris),<sup>367</sup> možda Naparis dolazi od potonje etimologije od složenice \*dānuapara ‘daleka rijeka’ od \*dānu ‘rijeka’ i \*apara ‘dalek’.<sup>368</sup> Odnosi se valjda na rijeku koja se zove Ialomița.<sup>369</sup>

**Hidarno.** Ὑδάρνης, ου, ό. U Ktesije se zove **Iderno.** Ἰδέρνης, ου, ό, a u Ksenofonta samo **Derno.** Δέρνης, ου, ό. Ime je posvjedočeno u staroperzijskom klinastom pismu kao 𐎧𐎺𐎠𐎫𐎡𐎹𐎶 v-i-d-r-n vidṛna ‘koji poznaje/probada krivnju/zločin / koji pronalazi krivog’ od av. *ʼvaēd* ‘zna’ i vedsko *ṛṇa* ‘krivnja’. Usp. aram. wd[rn], elam. mi-tar-na, lik. widrñna, babil.

<sup>360</sup> Jacobs i Rollinger, 2021: 887.

<sup>361</sup> Schmitt, 2003b: s. v. Herodotus IX. Tigranes And The Battle Of Mycale.

<sup>362</sup> Tavernier, 2007: 4.2.1075.

<sup>363</sup> Brunner, 2004: s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

<sup>364</sup> Radner, 2023: 962.

<sup>365</sup> Tavernier, 2007: 2.3.50.

<sup>366</sup> Bivar, 2002: s. v. Gorgān V. Pre-Islamic history.

<sup>367</sup> Mallor i Mair, 2000: 106.

<sup>368</sup> Usp. Felecan i Felecan, 2015: 254–255.

<sup>369</sup> Moldovanu, 1986-1987: 301.

ú-mi-da-ar-na'.<sup>370</sup> Hidarno Stariji je bio perzijski plemić, koji je bio jedan od sedam urotnika koji su 522. g. pr. Kr. svrgnuli magijskog uzurpatora Pseudo-Smerdisa odnosno Gaumātu i pomogli Dariju Velikom da dođe na prijestolje Perzijskog Carstva. Hidarno Mlađi je bio perzijski zapovjednik u Kserksovoj invaziji na Grčku. Pobijedio u Bitci u Termopilskom klancu. Iderno/Derno je bio možda unuk Hidarna Mlađeg i valjda perzijski satrap Armenije. Možda je isti taj bio satrap Fenicije i Arabije spomenut kod Ksenofonta.<sup>371</sup>

**Traspijci. Τράσπιες, ων, οί.** Rijetko ime treće deklinacije, plurale tantum, koje možda dolazi od \*drvāspiya- 'čiji su snažni konji' od \*dru/druva 'hrast/izdržljivost' (usp. grč. δρῦς, δρῦός, ἡ 'hrast') i \*aspa 'konj'.<sup>372</sup> Ovo je pleme nasljednik skitskog kralja Arpoksaja skupa s Katijarima.<sup>373</sup>

**Hiread. Ὑροιάδης, ου, ό.** lat. Hyroeadés, is, m. Ime se temelji na interpretaciji \*vīrayauda 'koji se bori protiv ratnika' od \*vīra 'muškarac' (usp. lat. *vir*, *virí*, *m.*) i \*yauda 'boriti se', usp. av. 𐬎𐬀𐬎𐬀 yūd; lat. *iubeó*, 2. *iussí*, *iussum* 'zapovijedati (vojskom)'; lit. *judėti* 'kretati se'; grč. ὕσμίνη, ης, ἡ 'bojni poklič' i ved. युद्ध yuddhá 'borba'.<sup>374</sup> Bio je Mardijac, prvi perzijsko vojnik koji je izmjerio zidove Sardisa za invazije Kira Velikog na Lidiju 546. pr. Kr.<sup>375</sup>

**Lik. Λύκος, ου, ό.** Možda ime dolazi od skitskoga \*luka. Ta riječ pak proizlazi iz protoiranskoga \*wrūka, av. *vəhrka* 'vuk'.<sup>376</sup> Bio je Spargapitov sin, skitski kralj i Gnurov otac.<sup>377</sup>

**Auhati. Αὔχατες, ων, οί.** Ime plemena možda dolazi od \*vahunā od \*vahu 'stvar/dobro/logistika' i sufiksa za plural *-ta* koji preteže u sogdijskom, osetskom, yaghnobijskom i horazmijskom jeziku. Proistekli su od praoca Lipoksaja<sup>378</sup> i možda su bili nekakav svećenički kolegij.<sup>379</sup>

**Eksampraj. Ἐξάμπαϊος, ου, ό.** Hollzer horonim izvodi od \*xéksānpajā od protoie. \*wegʷso 'na čemu se vozi / put' (usp. grč. ὄχος, ου, ό 'kočija/kola', lat. *vehó*, 3. *vexí*, *vectum*

<sup>370</sup> Usp. Tavernier, 2007: 1.2.34 (22).

<sup>371</sup> Schmitt, 2004: s. v. Hydarnes.

<sup>372</sup> Ivantchik, 1999: 153.

<sup>373</sup> Id: 143.

<sup>374</sup> Usp. Tavernier, 4.2.1907.

<sup>375</sup> Baron, 2021: s. v. Hyroeades.

<sup>376</sup> Usp. Buharin, 2013a: 57.

<sup>377</sup> Ivantchik, 2018. <https://iranicaonline.org/articles/scythians> (01. 09. 2024.)

<sup>378</sup> Ivantchik, 1999: 143.

<sup>379</sup> Ivantchik, 1999: 151-152.

‘voziti’ i hrv. *voziti*) i \*ṛ+bhājā ‘neizrecivo’ što je etimološki identično s grč. ἄφατος ‘id.’ i lat. *ineffabilis* ‘id.’ jer Herodot izričito kaže da ta oblast ili područje znači ‘sveti putevi’ – ἱεραὶ ὁδοί.<sup>380</sup> To područje se nalazi između skitskih ratara i Alizonaca. Nalazi se i vrlo slan izvor koji teče u rijeku Hipan.<sup>381</sup>

**Oronto.** Ὀρόντων, ὄ, ὁ. Na temelju staroperzijskog pridjeva \*arvanta u grčkom obliku imena ispalo je *v*, a prva dva vokala *a* pretvorila su se u *o*. Povezuje se s av. *auruuant-* ‘strelovit/energičan/hrabar’ što bi moglo biti skraćena inačica imena *Auruuaṣpa* ‘koji ima strelovite konje’, usp. fars. ارپاند *arvand*. Oronto je bio baktrijski plemić koji je služio kao vojni časnik Ahemenidskog Carstva u prvoj polovici 4. st. pr. Kr., a umro 344. g. pr. Kr.<sup>382</sup>

**Anaf.** Ἀνάφης, ου, ὁ. Umiljenica od \*vanafarna ‘koji postiže slavu’ od \*vana ‘osvaja/postiže’ i \*farna ‘slava’.<sup>383</sup> Bio je Otanov sin, otac Kserksove žene Amestrije i zapovjednik Kisijaca u Kserksovoj invaziji na Grčku.<sup>384</sup>

**Artaoz.** Ἀρτάοζος, ου, ὁ. Ime se tumači ili kao \*ṛtavazdah ‘kojemu je izdržljivost u Arti’ (slično s av. *ašavazdah* ‘id.’) od perz. \*ṛta ‘sveti poredak’ i \*vazdah ‘izdržljivost’<sup>385</sup> ili od \*ṛtamazdah ‘kojemu je sveti poredak bog Ahura Mazda’ od \*mazdah ‘bog Ahura Mazda’.<sup>386</sup> Bio je zapovjednik pješadije pod Kirom Mlađim.<sup>387</sup>

**Bagoj.** Βαγῶās, αο, ὁ, lat. *Bagōas*, ae, m. Ime se tumači kao stperz. \*bagāvahyah ‘bogom bolji’ od \*baga ‘bog’ i \*vahyah ‘bolji’. Bagoj je umro 336. g. pr. Kr., a bio je istaknuti perzijski zapovjednik u Ahemenidskom Carstvu do svoje smrti. Kao Ἀριάντων, rijetki izuzetak perzijskih imena greciziranih na dorsku/eolsku mušku a-deklinaciju.<sup>388</sup>

**Orontobat.** Ὀροντοβάτης, ου, ὁ, lat. *Orontobatés*, is, m. Slično kao Oronto gore, povezuje se sa stperz. \*arvantapāta ‘smioni zaštitnik’ što je srodno s av. *auruuant* ‘brz/strelovit/žestok’ i od \*pāta ‘zaštitnik’.<sup>389</sup> Orontobat je bio Perzijanac iz 4. st. pr. Kr. koji je bio poslan od perzijskog kralja da smjeni svoga tasta Piksodora koji je kao satrap uzurpirao Kariju.<sup>390</sup>

<sup>380</sup> Buharin, 2013a: 69.

<sup>381</sup> Baron, 2021: s. v. *Exampaeus*.

<sup>382</sup> Usp. Schmitt, 2002c <https://iranicaonline.org/articles/orontes> (19. 10. 2023.)

<sup>383</sup> Baron, 2021: s. v. *Anaphes*.

<sup>384</sup> Schmitt, 1985: s. v. *Anaphas*.

<sup>385</sup> Hinz, 1975: s. v. *rtavazdah*.

<sup>386</sup> Tavernier, 2007: 4.2.1484.

<sup>387</sup> Justi, 1895: s. v. Ἀρτάοζος.

<sup>388</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*bagāvahyah.

<sup>389</sup> Tavernier, 2007: 4.2.115.

<sup>390</sup> Justi, 1895: s. v. Ὀροντοπάτης.



**Tijarant.** **Τιάραντος, ου, ό.** Možda dolazi od \*tiaryavanta ‘koji čuva Arije’ koje se sastoji od stperz. \*ti ‘gledati’ i od \*arya ‘Arijac’.<sup>401</sup> Tijarant je današnja rijeka Siret u krajnje istočnoj Rumunjskoj<sup>402</sup> ili Olt u središnjoj i južnoj Rumunjskoj.<sup>403</sup>

**Intafren.** **Ἰνταφρένης, ους, ό,** lat. Intaphrenés, is, m. Rijetko ime treće (konsonantske) deklinacije. Javlja se u staroperzijskome kao 𐎠𐎹𐎡𐎹𐎠𐎥𐎺𐎠 vi-i-d-f-r-n-a Vi<sup>n</sup>dafarnā ‘koji pronalazi slavu’ od \*vinda ‘koji pronalazi’ i \*farna ‘slava’, usp. aram. wndprn, elam. mi-in-da-bar-na, babil. ú-mi-in-ta-pa-ar-na-’.<sup>404</sup> Intafren je bio jedan od sedmorice koji su 522. g. pr. Kr. pomogli Dariju I. da preuzme prijestolje od Bardije, koji je bio uzurpirao prijestolje od Kambiza II. Intafren je tužio kralja da izvršio obećanje o slobodnom pristupu kralju koje je obećao suurotnicima na što ga je Darije dao ubiti.<sup>405</sup>

**Eobaz.** **Οιόβαζος, ου, ό,** lat. Oeobazus, í, m. Ime dolazi ili od med. \*vahyabāzu, perz. \*vahyabādu ‘koji ima bolju ruku’ od \*vahya ‘bolji’ i \*bāzu ‘ruka’<sup>406</sup> ili od \*vayubāzu ‘koji rukom prolazi kroz vjetar’ od \*vāyu ‘vjetar/zrak’.<sup>407</sup> Bio je perzijski plemić koji je molio Darija da da bar jednog od njegova tri sina oslobodi vojne službe na što je Darije svu trojicu dao ubiti.<sup>408</sup>

### 3.18. Slogotvorno ʀ

Slogotvorno ʀ shvaća se kao alofon sonanta *r*, a u grčkome se odražava kao *αρ* ili samo kao *α* u lemi **Astijag**. Iznimno, slogotvorno ʀ ide u *ρη* u lemi **Preksasp**.

**Artaj/Artej.** **Ἀρταῖος, ου, ό.** Ime upućuje na skraćeno ime \*ʀtāya, tj. umiljenicu sa sufiksom -y, od \*ʀtamazda, \*ʀtaxšaça, \*ʀtažauštrī itd.<sup>409</sup> On je bio Artahajev i Azanov otac i eponim plemenu **Artajci/Artejci.** **Ἀρταῖοι, ου, οί.** Oni se povezuju s stperz. pridjevom *artāvan* ‘istinit/ispravan’, ali u značenju ‘heroji’ koji bi se odnosio na Fravašije<sup>410</sup> koji su štiteće duše umrlih heroja.<sup>411</sup>

<sup>401</sup> Tavernier, 2007: 4.4.7.106.

<sup>402</sup> Usp. Churchin, 2011: 316.

<sup>403</sup> Baron, 2021: s. v. Tiarantus.

<sup>404</sup> Usp. Tavernier, 2007: 1.2.35.

<sup>405</sup> Rollinger, 2003b: s. v. Herodotus VI. Darius According To Herodotus.

<sup>406</sup> Fattori, 2023: 708.

<sup>407</sup> Hinz, 1975: s. v. vayubāzu.

<sup>408</sup> Justi, 1895: s. v. Οιόβαζος.

<sup>409</sup> Hinz, 1975: s. v. \*ʀtāna.

<sup>410</sup> Gnoli, 1987: s. v. Ašavan (possessing Truth).

<sup>411</sup> Boyce, 2000: s. v. Fravaši, od fra+var-tiyā ‘koji su pred-izabrani’.

**Artan.** Ἀρτάνης, εὼ, ὅ. Ime upućuje na skraćeno ime \*ṛtāna, tj. umiljenicu s patronimnim sufiksom *-ān*, od \*ṛtamazda, \*ṛtaxšaça, \*ṛtazauštrī itd.<sup>412</sup> Bio je Histaspov sin i brat Darija Velikog, Artafrena i Artabana koji je poginuo u Bitki u Termopilu.<sup>413</sup>

**Artakam.** Ἀρτακάμας, ᾱ, ὅ. Ime se tumači kao \*ṛtakāma ‘koji želi Artu’ od \*ṛta ‘bog poretka’ i \*kāma ‘želi’.<sup>414</sup> Bio je zapovjednik Veće Frigije pod Artakserksom II. koji se borio protiv deset tisuća grčkih plaćenika pod Ksenofontom.<sup>415</sup>

**Artimo.** Ἀρτίμας, ᾱ, ὅ. Ime se povezuje s umiljenicom izvedenom sa sufiksom *-m-* \*ṛtima od \*ṛtabāzu, \*ṛtapāta, \*ṛtabānu itd.<sup>416</sup> Bio je zapovjednik Lidije pod Artakserksom II. koji se borio protiv deset tisuća grčkih plaćenika pod Ksenofontom.<sup>417</sup>

**Astijag.** Ἀστυάγης, ου, ὅ. Ovo se nameće kao prvo perzijsko, točnije, medijsko ime koje spominje Herodot, a odnosi se na djeda Kira, prvoga značajnog kralja ahemenidske dinastije. Njegovo ime može se rekonstruirati u medijskome kao \*ṛštivaigah ‘koji maše kopljem/kopljobacač’ od \*ṛšti ‘koplje’ i \*vaigah ‘maše’, a promijenjeno je pučkom etimologijom prema ἄστν, εὼς, τό ‘grad’ i ἄγνῶμν ‘razbijam’ te pojednostavljenjem diftonga u složenim riječima Θεάγης ‘Teag’, φαττάγης ‘ljuskavac’ i možda Μασσάγης ‘Masag’.<sup>418</sup> Ἀστυῖγᾱς, ᾱ, ὅ je varia lectio koja izvornije upućuje na perzijski original. Staroarmenski oblik imena Astijag kao Ածηահակ Aždahak nastalo je pučkim etimološkim povezivanjem navodno zlog perzijskog savjetnika sa zoroastričkim đavlom Aži Dahāka, od čega i naše *aždaja/aždaha*, a u akadskome je spomenut kao *mīš-tu-me-gu*, izgovoreno kao Istuwegu. Astijag je bio posljednji kralj Medijskog Carstva, sin Kijaksarov i kraljeva od 585. do 550. g. pr. Kr. kada je bio svrgnut s vlasti od svog unuka Kira Velikoga.<sup>419</sup>

**Preksasp.** Πρηξάσπης, ου, ὅ. Ime se rekonstruira kao med. \*pṛxšāspa ‘koji ima snažne konje’ od \*pṛxša (usp. ved. *pṛkṣā*) ‘snažan’ i \*aspa ‘konj’.<sup>420</sup> Bio je odani savjetnik kralja Kambiza II. kojeg je iz Egipta poslao u Suzu da usmrti Pseudo-Smerdisa nakon čega je Pseudo-Smerdis došao na vlast. Kasnije je poricao da ga je ubio.<sup>421</sup>

---

<sup>412</sup> Hinz, 1975: s. v. \*ṛtāna.

<sup>413</sup> Baron, 2021: s. v. Artanes (Ἀρτάνης, ὅ) son of Hystaspes.

<sup>414</sup> Stonecipher, 1918: s. v. Ἀρτακάμας.

<sup>415</sup> Rander, 2023: 624.

<sup>416</sup> Tavernier, 2007: 4.2.1543.

<sup>417</sup> Vernet Pons, 2016: 281.

<sup>418</sup> Schmitt, 1987a: s. v. Astyages.

<sup>419</sup> Usp. Meyer, 1918: s. v. Astyages.

<sup>420</sup> Hinz, 1975: s. v. \*pṛkṣāspa.

<sup>421</sup> Dandamayev, 1988. s. v. Bardiya.

## 4. FONOLOŠKA PRILAGODBA: VOKALI I DIFTONZI

### 4.1. Ponašanje vokala *a/ā*

#### 4.1.1. Vokal *a/ā* koji je oslabio u *ε* ili *η*

Perzijski vokal *a* bi ponekad slabio u srednje-visoke grčke vokale *ε* i *η* moguće kao disimilacija zbog uzastopnih slogova s perzijskim vokalom *a*.

**Perzijci. Πέρσαι, ὠν, οἱ**, lat. Persae, árum, m. Najpoznatije iransko pleme. Asirci se referiraju na područje <sup>KUR</sup>Par-su-maš/<sup>KUR</sup>Par-su-u-a, Parsuwaš/Parsua<sup>422</sup> oko Urmijskog jezera u sjeverozapadnom Iranu već oko 1000. g. pr. Kr. Pretpostavlja se da su došli oko 7. st. pr. Kr. u jugozapadni Iran koji se danas zove پارس pārs ili arabizirano فارس fārs, a samo ime Perzija (grč. Περσίᾱ, ᾱς, ἦ, lat. Persia, ae, f.) odnosi se na njihovu državu.<sup>423</sup> Uzima se da riječ Perzijac, Πέρσης, ου, ὁ, lat. Persa, ae, m., dolazi iz medijskoga (jer bi staroperzijsko očekivano bilo \*pārθa) 𐎱 𐎠 𐎶 𐎶 p-a-r-s pārsa. Ono bi se moglo povezati s ved. पार्शु/पार्श्व pārsu/pārśva ‘rebro/srp’ i av. 𐬨 𐬀 𐬎 𐬌 parəsuš ‘rebro/strana’. To bi značilo da su ih druga iranska plemena nazvali „međašima” jer su bili na rubnom području, kod Armenije i Sirije. Također se značenje ‘strana’ sačuvalo u suvremenom osetskom *фарс* fars.<sup>424</sup> U aramejskome je zabilježen prsy, elamskome bar-širš(-ra) i babilonskome par-su.<sup>425</sup>

**Medijci. Mediја. Μηδίᾱ, ᾱς, ἦ. Μηδοι, ὠν, οἱ**. Javlja se kao perz. 𐎠 𐎠 𐎠 m<sup>a</sup>-a-d Māda što je sačuvano u eolskome Māδοι, ὠν, οἱ. Naslijeđeno je u srednjoperzijskome mdy’n /maḍyān/ koje je možda srodno s av. 𐬨 𐬀 𐬎 𐬌 maiḍiia ‘srednji’,<sup>426</sup> skt. मध्य madhya ‘id.’, osetskim midæg ‘id.’, lat. *medius* ‘id.’ i hrv. *među/međa*, nadalje posuđeno u arap. مَيْدَان maydān ‘sredina’ ili pak od drugoga nevezanog korijena \*māda ‘čija je medovina’ od \*madu ‘medovina’. Atestirano kao akad. <sup>KUR</sup>ma-da-aya.<sup>427</sup> Medijsko Carstvo bilo je prvo iransko carstvo koje je od kraja 8. do sredine 6. stoljeća pr. Kr. obuhvaćalo prostore Velikog Irana, sjeverne Mezopotamije i istočne Male Azije.<sup>428</sup>

**Artokserkso/Artakserkso. Ἄρτοξέρξης, ου, ὁ**. Ksenofontovo Ἄρτοξέρξης, lat. Artoxerxēs/Artaxerxēs, is, m. Ime je posvjedočeno u stperz. 𐎠 𐎶 𐎠 𐎶 𐎠 𐎶 𐎠 𐎶 𐎠 𐎶 a-r-t-x-š-ç-a

<sup>422</sup> Oracc: The Open Richly Annotated Cuneiform Corpus <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/cbd/gpn-x-places/P.html> (1. 9. 2023.).

<sup>423</sup> Usp. Weippert, 2010: 438.

<sup>424</sup> Usp. Eilers, 1987, 49.

<sup>425</sup> Tavernier, 2007: 1.3.29.

<sup>426</sup> Tavernier, 2007: 1.3.22.

<sup>427</sup> Parpola, 1970: 231.

<sup>428</sup> Buharin, 2013a: 63.

artaxšačā /ʔtaxšačā/<sup>429</sup> ‘koji pomoću *Arte* vlada’ od 𐎠 𐎢 𐎠𐎫 ą-r-t arta /ʔta/ ‘istina/pravi poredak’ i 𐎠𐎢𐎽𐎢𐎪 x-š-č-m xšačam ‘kraljevstvo’. Naslijedeno u partskome 𐎠𐎢𐎽𐎢𐎪 rthštr /Ardaxšahr/. Grčki i latinski oblik imena prilagođen je imenu njegova oca Ξέρξης, ου, ό, a očekivalo bi se Ἀρταξάθρης kao Ὀξάθρης ili Ἀρταξέσις kao τισσα ‘čiča’ u Τισσαφέρνης; usp. elam. Ir-tak-ik-ša-iš-ša, Ir-da-ik-ša-iš-ša; akad. ar-ta-’-ḫa-šá-is-su; fars. Ardašīr.<sup>430</sup> Artakserkso I. je bio peti Kralj Kraljeva Ahemenidskog Carstva (465. – 424.). Drugi nosilac ovoga imena bio je Artaxšaθra II. (Artakserkso), sin Darija II., bio je poznati perzijski car kojeg je htio svrgnuti Kir Mlađi, opisan u Ksenofontovoj *Anabazi*, ali urota nije uspjela.<sup>431</sup>

**Arar.** Ἄραρος, ου, ό. Možda je od Grka bio asimiliran od skitskog \*Ἄλαρος koje se kao lema **Mazar** može smatrati umiljenicom sa sufiksom *-r* \*aryara izvedenom od \*arya ‘arijski’.<sup>432</sup> Valjda je to rijeka Siret u krajnje istočnoj Rumunjskoj.<sup>433</sup>

**Enarejci.** Ἐνάρεες, ων, οί. negirana izvedenica sa sufiksom *-y* \*anarya ‘nemuževan’ od \*a ‘ne’ i \*nar ‘muž/čovjek’. Bili su kategorija skitskih svećenika-gatara koji nisu komunicirali sa ženama. Herodot iznosi da ih je božica plodnosti kaznila s neplodnošću.<sup>434</sup>

**Paretakeni.** Παρητακηνοί, ων, οί. Ime ovog naroda može se povezati s izvedenicom od sufiksa *-k* \*paraitakā ‘stanovnici plovne rijeke ili oaze’ od \*paraitā ‘prohodna’ od \*parā ‘prema/preko’ i \*i ‘ići’.<sup>435</sup> Iako su medijsko pleme kod Herodota, kod Diodora Sicilskog i Strabona područje Paretakena spadaju pod Pārs i Elimaidu.<sup>436</sup> Također su bili zvani planinskim pljačkašima.<sup>437</sup>

**Arsamen.** Ἀρσαμένης, ου, ό. Ime se temelji na \*ršamana ‘junačkog uma’ od \*ršan/aršan ‘muško/junak’ i \*mana ‘um’. Arsamen je bio sin Darija I. Velikoga.<sup>438</sup>

**Ordes.** Ὀρδησσός, ου, ό. Možda dolazi od \*uārdāsa ‘gdje konji rastu’ od \*uārda ‘rast/sjemenke’<sup>439</sup> i stperz. \*asa ‘konj’.<sup>440</sup> Valjda je to bila rijeka Argeš u južnoj Rumunjskoj.<sup>441</sup>

<sup>429</sup> Početni žar za ovu materiju potakao je kolega Gian Luca Braus kojem se srdačno zahvaljujem kad je ukazao na grčku analogiju \*ʔtaxšārša prema \*xšārša.

<sup>430</sup> Tavernier, 2007: 1.2.5.

<sup>431</sup> Schmitt, 1986b:s. v. Artaxerxes I.

<sup>432</sup> Tavernier, 2007: 4.2.128.

<sup>433</sup> Baron, 2021: s. v. Ararus.

<sup>434</sup> Pinault, 2008: 112.

<sup>435</sup> Johnson, 1917: §513, 195.

<sup>436</sup> Hansman, 2006: s. v. Isfahan IV. Pre-Islamic Period.

<sup>437</sup> Brunner, 2004: s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

<sup>438</sup> Hinz, 1975: s. v. \*ršamana.

<sup>439</sup> Hinz, 1975: s. v. \*varda.

<sup>440</sup> Usp. Tavernier, 2007: 4.2.1797.

<sup>441</sup> Baron, 2021: s. v. Ordessus.



**Derusijajci/Derusijejci. Δηρουσιαῖοι, ων, οἱ,** lat. Dérusiaeí, órum, m. Ime plemena možda dolazi od med. \*dārusiya (usp. perz. \*dāruθiya) ‘koji drže/nadziru izvor (od presudne važnosti za pleme)’ od \*dar ‘drže’ i \*usa ‘izvor’.<sup>442</sup> Identično je s av. usa ‘id.’ Završetak -αῖοι je analogijom prema Πανθιαλαῖοι. Jedino još gdje je η u prvom slogu je Δηϊόκης od \*dahyuka. Spomenuti su skupa s Pantijalejcima i Karmanijcima kao perzijsko poljoprivredno pleme.<sup>443</sup>

**Geros. Γέρος, ου, ó.** Možda dolazi od atičke asimilacije varijante Γέρσος od perz. \*garša ‘radostan’.<sup>444</sup> Skitska rijeka koja je današnja Konskaja.<sup>445</sup>

**Artagers. Ἀρταγέρσης, ου, ó.** Ime se oslanja na \*r̥tagarša ‘koji se raduje u Arti’ od \*r̥ta ‘bog poretka’ i \*garša ‘raduje se’.<sup>446</sup> Bio je zapovjednik Kadusijaca na strani perzijskog kralja Artakserksa II. kojeg je ubio Artakserksov pobunjeni brat Kir Mlađeg što je opisano u Ksenofontovoj Anabazi.<sup>447</sup>

**Arijapit. Ἀριαπίθης, εος, ó,** lat. Ariapíthés, is, m. Rijetko ime treće deklinacije. Skitsko \*ariyapaiθah prema grčkim imenima Εὔπειθης, ους, ó, Διοπίθης, ους, ó itd. i pridjevima ἀπειθής, 2 i εὐπειθής, 2 itd. promijenilo se u *e*-vokalizam. Značilo bi ‘koji ima posebni/arijski ukras’, \*ariya- ‘Arijac/Iranac’ i \*paiθah-, temeljeno na av. *paēsah* ‘ukras’, ved. *pésah* ‘id’. Arijapit je bio skitski kralj, otac Skila i Oktamasada, ali ne od iste majke.<sup>448</sup>

**Teaspis. Τέασπις, ιος, ó.** Ime se tumači kao \*tavāspiya, izvedenica sa sufiksom -y od imena **Teasp. Τεάσπης, ου, ó,** perz. \*tavāspa ‘u koga su snažni konji’ od \*tava ‘snaga’ i \*aspa ‘konj’, usp. akad. <sup>m</sup>Te-uš-pa-a. Teasp je zabilježen kao otac velikog pomorca Sataspa ili kao otac nekog od Kserksovih časnika. Također, ovo ime je nosio slavni kimerijski kralj iz 7. st. pr. Kr.<sup>449</sup>

**Spargapit/Spargapis. Σπαργαπίθης/Σπαργαπίσης, ου, ó.** Od Grka izmijenjeno ime kao i Arijapit, od perz. \*spargapaiθa ili med. \*spargapaisa ‘kojemu je mladica ukras’ od \*sparga (usp. av. *sparəga*) ‘mladica/pup’ i \*paiθah, odnosno \*paisah (usp. av. *paēsah*, ved. 𑀧𑀲𑁆: *pésah*)

<sup>442</sup> O riječi *usa* vidi Hinz, 1975: s. v. \*uθika.

<sup>443</sup> Potts, 2014: 88.

<sup>444</sup> Tavernier, 2007: 554.

<sup>445</sup> von Gutschmid, 1886: 575.

<sup>446</sup> Nichols, 2008: 191.

<sup>447</sup> Schmit, 1990c: s. v. Cadusii, Justi, 1895: s. v. Ἀρταγέρσης.

<sup>448</sup> Usp. Schmitt, 2018: s. v. Scythian language. <http://www.iranicaonline.org/articles/scythian-language> (2. 9. 2023.).

<sup>449</sup> Usp. Ivanenko, 2021.

‘ukras’.<sup>450</sup> Spargapit I. je bio Likov otac i skitski kralj. Spargapit II. je bio agatirski kralj koji je ubio skitskog kralja Arijapita.<sup>451</sup>

**Amestris/Amestrija.** Ἀμῆστρις/Ἀμᾶστρις, ἰος, ἦ. Dolazi od \*amāstrī ‘snažna žena’ od \*ama ‘snaga’ i \*strī ‘žena’, ili od istočnoiranskoga \*hammaistrī (usp. av. *hamōistrī*) od hammaid-trī ‘koja baca na pod = pobjednica’ od \*ham ‘baca’ i \*maid ‘pod’.<sup>452</sup> Amestris je bila kraljica, kći Otana koji je bio jedan od deset urotnika protiv Gaumāte. Udala se za Kserksa I. i bila majka Artakserksa I. i Amitide.<sup>453</sup>

#### 4.1.2. Vokal *a* koji je oslabio u vokal *i*

Perzijski vokal *a* bi se ponekad jednostavno reducirao u slabi vokal *i* kada taj slog ne bi bio naglašen ni u kojem od dva jezika.

**Arimaspi.** Ἀριμασποί, ὠν, οἰ, latinski Arimaspi, ὄrum, m. Oblik imena plemena od Grka izmijenjen je prema Arija(na), Ariomard itd. od \*aramaspa ‘urešenih konja’ od \*aram (usp. mladoav. *arəm*) ‘prikladan/urešen’ i \*aspa ‘konj’<sup>454</sup> ili se može doslovno shvatiti da je \*arimāspa srodno osetskom *ærmæst* ‘jedan’ i vedskom *spas̥* ‘gledatelj/špijun’.<sup>455</sup> Spomenuti su kao dalek kanibalski narod pet dana hoda istočno od Isedonaca.<sup>456</sup>

**Argimpasa.** Ἀργίμπασα, ἦς, ἦ. Ime se izvodi od stperz. \*argantpasu ‘srebrno stado’ od \*argant ‘srebro’ i \*pasu ‘stado’.<sup>457</sup> Ustinova smatra da se može izvesti od imena sogdijske božice plodnosti i vjenčanja Arti te stperz. \*pašiya (usp. av. *paθiya*) ‘moć/vlast’.<sup>458</sup> Bila je skitska božica plodnosti, uspoređena s Afroditom.<sup>459</sup>

**Dadike.** Δαδίκαι, ὦν, οἰ. Možda dolazi od \*dadāikā koje se sastoji od redupliciranog perzijskog korijena \*dadā ‘mnogo davati’ od jednostavnog \*dā ‘davati’, složenog sa sufiksom *-ika* ‘koji daju/obdaruju’.<sup>460</sup> Bili su svrstani u sedmi porezni voμός skupa s Satagidijcima, Gandarijcima i Aparitima te je njima skupa s Gandarijcima zapovijedao Artifije za Kserksove invazije na Grčku 480. pr. Kr.<sup>461</sup>

<sup>450</sup> Kullanda i Rajevski 2004: 92.

<sup>451</sup> Baron, 2021: s. v. Spargapeithes.

<sup>452</sup> Hinz, 1975: s. v. hammaistrī.

<sup>453</sup> Schmitt, 1989: s. v. Amestris.

<sup>454</sup> Pinault, 2008: 133.

<sup>455</sup> Pinault, 2008: 128.

<sup>456</sup> Baron, 2021: s. v. Arimaspians.

<sup>457</sup> Phillips, 1960: 125.

<sup>458</sup> Ustinova, 1999: 75–76.

<sup>459</sup> Pinault, 2008: 119.

<sup>460</sup> Usp. Tavernier, 2007: 4.2.466. i 4.3.47.

<sup>461</sup> Baron, 2021: s. v. Dadicae.



**Abrokom.** Ἀβροκόμης/Ἀβροκόμᾱς, ᾱ, ὁ, lat. Abrocomés, is, m./Abrocomas, ae, m. Ime se oslanja na perz. \*abrakāma ‘želja iz oblaka’ od \*abra ‘oblak’ i od \*kāma ‘želja’. Pogrešno je pojonjivanje u Habrokom Ἀβροκόμης ‘fine kose’ od ἄβρός, 3 ‘fin’ i κόμη, ης, ἡ ‘kosa’.<sup>471</sup> Abrokom je bio Artanov unuk i sin Darija I. Velikoga od žene mu Fratagune te Kserksov brat. i Hiperanta, sudjelovao u drugoj, Kserksovoj perzijskoj invaziji na Grčku 480. g. pr. Kr. i poginuo s Hiperantom i djedom Artanom u Bitci u Termopilskom klanu.<sup>472</sup>

**Zopir.** Ζώπυρος, ου, ὁ. Nekad se tumači kao iznimno preinačeno ime od pahlavijskoga \*šahpūhrē ‘kraljev sin’, usp. fars. Šāpūr, armen. Šapuh i arap. Sābūr.<sup>473</sup> Ali prema Minonu, Herodot ili njegov izvor izmijenio je poprilično perzijsko ime (s glasom *o*, a ne *a*) u poznato helensko ime (koje podsjeća na Mitridata) kako bi proslavio njegovu snagu u opkoljavanju i osvajanju Babilona. Zopir je bio Megabizov sin.<sup>474</sup>

**Artohmo.** Ἀρτόχμης, ου, ὁ. Haplogijom disimilirano ime \*Ἀρτοτόχμης od med. \*rtātaxma ‘Rtom ohrabren’ od \*arta ‘sveti poredak’ i \*taxma ‘hrabar’.<sup>475</sup> Bio je zapovjednik za Kserksove invazije na Grčku 480. pr. Kr. koji je upravljao Armencima i Frigijcima.<sup>476</sup>

**Ariomard.** Ἀριόμαρδος, ου, ὁ. Ime se izvodi od \*ariyamarda ‘arijski / poštovani smrtnik / čovjek’ od \*ariya ‘arijski/posebni’ i \*marda ‘smrtnik/čovjek’ ili od \*bṛḏa ‘uzvišen/visok’. Ariomard I. je bio sin Darija i Parmije koji je vodio Moshe i Tibarene pod Kserksom.<sup>477</sup> Ariomard II. je bio sin Artabanov<sup>478</sup> koji je vodio Kaspijce.<sup>479</sup>

**Mikijci.** Μύκοι, ων, οἱ. Ime plemena javlja se u perzijskom klinopisu kao 𐎠𐎢𐎠 m-k maka, možda od Grka izmijenjen vokal prema žrtvenim gljivama μύκης, -ητος/εω, ak. -ην, ὁ koje su oni navodno koristili, od stperz. \*maga ‘dar’.<sup>480</sup> Povezuju se s akademskim toponimom Makkan koje je označavalo Oman, ali i sa suvremenim područjem Makrān, koje je nasuprot Omanu, u Iranu i Pakistanu. Valjda je Darije proširio svoju vlast i na jugoist. Arabiju.<sup>481</sup> Spomenuti su kao jedanaesti porezni voμός u Herodota.<sup>482</sup>

---

<sup>471</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*abrakāma.

<sup>472</sup> Baron, 2021: Abrocomes.

<sup>473</sup> Minon, 2020: 229.

<sup>474</sup> Usp. Minon, 2020: 230.

<sup>475</sup> Hinz, 1975: s. v. \*rtātaxma.

<sup>476</sup> Baron, 2021: s. v. Artochmes.

<sup>477</sup> Justi, 1895: s. v. Ἀριόμαρδος.

<sup>478</sup> Usp. Stonecipher, 1918: 17.

<sup>479</sup> Justi, 1895: s. v. Ἀριόμαρδος.

<sup>480</sup> Hinz, 1975: s. v. \*maga.

<sup>481</sup> Potts, 2009: 38-39.

<sup>482</sup> Radner, 2023: 856-857.

**Ijurke.** Ἰούρκαί, ὦν, οἱ. Možda dolazi metatezom \*yurgā od, sa sufiksom *-r* tvorene umiljenice \*yugarā<sup>483</sup> ‘koji spajaju/pričvršćuju’<sup>484</sup> izvedenom od \*yug, usp. av. *yaog* ‘ujarmljivati’.<sup>485</sup> Budući da se Tisageti uzimaju kao sarmatsko pleme i povezuju se s kulturom Ananino, ruska znanost također ih naslanja na nju.<sup>486</sup>

#### 4.1.4. Gubljenje vokala *a*

Ako se perzijski vokal *a* nije očitovao u početnom slogu (kao u lemi **Arijaramno**), ponekad se u grčkom uhu nije dobro čuo pa se u drugom slogu gubio u sinkopi.

**Gobrija/Gobrije.** Γωβρούας, ἄ, ὁ. Γωβρύης, ου, ὁ. Pronađena je staroperzijska riječ <𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎰𐎱𐎲𐎳𐎴𐎵𐎶𐎷𐎸𐎹𐎺𐎻𐎼𐎽𐎾𐎿> g-u-b-r<sup>u</sup>-u-v Gaub<sup>a</sup>ruva ‘koji žvače teletinu’ od <𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎰𐎱𐎲𐎳𐎴𐎵𐎶𐎷𐎸𐎹𐎺𐎻𐎼𐎽𐎾𐎿> gau ‘govedo/tele’ i <𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎰𐎱𐎲𐎳𐎴𐎵𐎶𐎷𐎸𐎹𐎺𐎻𐎼𐎽𐎾𐎿> b<sup>a</sup>ruva ‘žvače’ (usp. mladoav. *-baoruua* = ved. *-bharva*). Atestirani su sljedeći oblici imena: akad. gu-ba-ru(-’), ku-bar-ra, gu-ba(r)-ri; aram. gwbrw te elam. kam-bar-ma.<sup>487</sup> Ime je spomenuto već u babilonskim izvorima kao ug-ba-ru koji je bio upravitelj (paḥātu) gutijske zemlje i vođa medio-perzijske vojske Kira II. Velikoga. U njegovo ime osvojio je Babilon bez bitke 12. listopada 539. g. pr. Kr. i time postao prvi perzijski upravitelj nad Babilonom.<sup>488</sup> Herodotov Gobrija bio je Mardonijev sin i jedan od sedam Perzija(na)ca koji su 522. g. pr. Kr. s Darijem I. Velikim urotili protiv vladavine Gaumāte Maga i svrgnuli ga. Gobrija je oženio sestru Darija I. Velikoga koja mu je rodila sina Mardonija.<sup>489</sup>

**Madije.** Μαδύης, ου, ὁ, lat. Madyés, is, m. Za ovo ime Tohtasjev iznosi \*mādava, srodno s \*māda ‘Medijac’ ili ‘onaj koji je u sredini’.<sup>490</sup> Buharin pak objašnjava da je možda Madije (skitski kralj koji je vladao u Anatoliji za vrijeme skitske ekspanzije u 7. st. pr. Kr.) bio Poluasirac jer mu je majka bila kēi asirskog cara Asarhaddona, pa je morao djelomično biti distanciran od tradicije oca Prototija i zadržati barem perzijsku komponentu, koja ne mijenja *d* u *l*, \*maduva ‘opijen medovinom / koji ima medovinu’, isto kao Medijci.<sup>491</sup>

**Tiribaz.** Τυρίβαζος, ου, ὁ. Rijetko ime o-deklinacije. Dolazi od med. rekcijske spojenice \*tīrībāzu ‘ruka (boga) Tīrye’ od \*tīrya ‘bog Tīrya’ i med. \*bāzu ‘ruka’, perz. \*bādu

<sup>483</sup> Hinz, 1975: s. v. yugara.

<sup>484</sup> Tavernier, 2007: 4.2.2027.

<sup>485</sup> Tavernier, 2007: 570.

<sup>486</sup> von Bredow, Iris (Bietigheim-Bissingen: Iyrcae: [http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347\\_bnp\\_e1213250](http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1213250) (11. 02. 2024.).

<sup>487</sup> Schmitt, 2000: s. v. Gaub(a)ruva.

<sup>488</sup> Usp. Schmitt, 2001: s. v. Gobryas.

<sup>489</sup> Usp. Dandamayev, 1992: 104.

<sup>490</sup> Tohtasjev, 2005a: 71.

<sup>491</sup> Buharin, 2013a: 63.

‘ruka/rame’, usp. av. 𐬨𐬀𐬎𐬌 *bāzvō*, skt. बाहु *bāhú*, grč. πῆχυς, υος, ἡ ‘lakat’, starmen. բազուկ bazuk i eng. *bough* ‘(glavna) krošnja’, fars. بازو *bāzu*.<sup>492</sup> Bio je satrap zapadne Armenije, a kasnije satrap Lidije. Ubio ga je Artakserkso II.<sup>493</sup>

**Datije/Datis.** Δᾶτις/Δάτις, ιος, ὁ Rijetko ime treće (konsonantske) deklinacije, a potječe od perzijsko izvedenice sa sufiksom -j- \*dātiya ‘(bogom)dan’ od \*dāta ‘(pre)dan/darovan’. Tako valjda i **Dotos.** Δῶτος, ου, ὁ od Grka izmijenjen dolazi od \*dāta.<sup>494</sup> Bio je otac Harmamitra i Titaja, medijski zapovjednik Darijeve ekspedicije na Grčku 490. pr. Kr. i vođa u Bitci na Maratonu. Sinonim barbarizma je dobio ime „datizam“ po njemu jer je navodno pričao grčki iako isprekidano.<sup>495</sup> Dotos je bio Megasidrov sin koji je vodio Paflagonce i Matijence pod Kserksom.<sup>496</sup>

**Orik.** Ὀρικος, ου, ὁ. Ime se temelji na skitskoj umiljenici izvedenoj sa sufiksom -k- \*varya, koja je srodna s av. *va’rya*, ved. *vārya* ‘odabran/izvrstan’<sup>497</sup> ili \*varika, od \*vari je ‘oklop’.<sup>498</sup> Napokon se može povezati s protoosetskim \*warika ‘janje’, oset. *wærikk*.<sup>499</sup> Bio je jedan od sinova skitskog kralja Arijapita.<sup>500</sup>

**Gnur.** Γνωῦρος, ου, ὁ. Valjda je ovo ime izvedenica \*ganura ‘koji goni’ od \*gan ‘goni’.<sup>501</sup> Bio je Likov sin te otac Anaharza i Savaja.<sup>502</sup>

**Arizanti.** Ἀριζαντοί, ὦν, οἱ. Uspoređuje se s med. \*arya-zantu ‘koji ima arijsku rod’ od \*arya ‘Arijac’ i \*zantu ‘rod/loza’.<sup>503</sup> Oni su jedan od šest glavnih medijskih plemena koje je iznio Herodot nasuprot deset perzijskih.<sup>504</sup>

I iz \*patixšāyaθya drugo *a* ispada prema Πατιζειθης (vidi lemu u poglavlju 3.13).

#### 4.1.5. Dugi vokal *ā* (u (ante)penultimi)

Perzijski dugi vokal *ā* vjerojatno je bio naglašen i vjerno je sačuvan u svim primjerima.

<sup>492</sup> Stonecipher, 1918: s. v. Τριβαζος.

<sup>493</sup> Justi, 1895: s. v. Τριβαζος.

<sup>494</sup> Tavernier, 2007: 4.2.522.

<sup>495</sup> Schmitt, 1994c: s. v. Datis.

<sup>496</sup> Justi, 1895: s. v. Δῶτος.

<sup>497</sup> Kullanda i Rajevski, 2004: 94.

<sup>498</sup> Schmitt, 2018: <http://www.iranicaonline.org/articles/scythian-language> (02. 09. 2023.).

<sup>499</sup> Buharin, 2013a: 34.

<sup>500</sup> Kullanda i Rajevski, 2004: 94.

<sup>501</sup> Kullanda i Rajevski, 2004: 95.

<sup>502</sup> Baron, 2021: s. v. Gnurus.

<sup>503</sup> Smith, 1854: s. v. Arizanti.

<sup>504</sup> Brunner, 1986b: s. v. Arizantoi.

**Agbatana/Ekbatana.** Ἀγβάτανα, ων, τᾶ. Ojkonim se povezuje s posvjedočenim stperz. 𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩 h-g-m<sup>a</sup>-t-a-n haḡmatāna ‘mjesto sakupljanja’ od \*ha(m) ‘zajedno/skupa’ (usp. grč. ἄμα), \*gam ‘ići/skupljati se’ i patronimnog sufiksa *-āna* prema natpisu Darija I. u Bisotunu, usp. srednjoperz. 𐭠𐭡𐭢𐭣𐭤 hāmtnā, part. 𐭠𐭡𐭢𐭣 ahmadān, fars. هگمتانه hgmtānh, akad. <sup>KUR</sup>A-gam-ta-nu, elam. ag-ma-da-na, aram. ܐܗܡܬܐ aḡmeta.<sup>505</sup> Ktesijina Ἐκβάτανα, ων, τᾶ se uzima da je nastala analogijom prema ἐκβαίνειν.<sup>506</sup> Bio je drevni grad, prva prijestolnica Medije u zapadnom Iranu i kasnije vrlo važan grad u Perzijskom, Seleukidskom i Partskom Carstvu.<sup>507</sup>

**Maskam.** Μασκάμης, ου, ὀ. Ime se uspoređuje s perz. \*maškāma ‘koji snažno želi / snažne volje’ od \*maš ‘više’, av. *maš* ‘id.’ i kāma ‘želi’.<sup>508</sup> Bio je Megadostov sin i upravitelj Doriska koji je ostao perzijsko utočište dugo nakon Druge perzijske invazije na Grčku, sve do 465. pr. Kr.<sup>509</sup>

**Arijci.** Ἄριοι, ων, οἱ. Posvjedočeno je na Darijevu napisu iz Naqsh-i-Rustama kao 𐎠𐎡𐎢𐎣 a-r-i-y ‘Arijac’ \*ariya,<sup>510</sup> a množina je \*ariyā.<sup>511</sup> Oni su bili naziv za sve koji govore iranske (i indijske) jezike. Značenje koje se populariziralo među genocidnim totalitarizmima se temeljilo na prepostavci da je sanskrit najstariji indoeuropski jezik (hetitski je) i da se Irci izvode iz istog etnonima.<sup>512</sup> Herodot kaže da su se Medijci prije zvali Arijci.<sup>513</sup>

**Tigran.** Τυγράνης, ου, ὀ. Analizira se kao antroponim \*tigrāna izveden sa patronimnim sufiksom *-āna* od \*tigra ‘oštar/oštrouman’. Izvorno ime Tigrisa akad. *Diqlat* u iranskome se izmijenilo pučkoetimološkom vezom s av. *tiyri* ‘strijela’ i odatle postalo poznato Grcima.<sup>514</sup> Tigran je bio Artabanov sin koji je zapovijedao Medijcima u Kserksovoj invaziji na Grčku.<sup>515</sup>

<sup>505</sup> Stausberg, 2015: 394.

<sup>506</sup> Schmitt, 1967: 123.

<sup>507</sup> Nardo, 2007: s. v. *Ecbatana*.

<sup>508</sup> Tavernier, 2007: 4.2.1065.

<sup>509</sup> Izdimirski, 2013: 19.

<sup>510</sup> Kent, 1950: 137.

<sup>511</sup> Titus Old Persian Corpus, No. 32, DNa. <https://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/iran/airan/apers/apers.htm?apers032.htm> (27. 02. 2024.)

<sup>512</sup> Schmitt, 1987d: s. v. Aryans.

<sup>513</sup> Bailey, 1987: s. v. Arya.

<sup>514</sup> Hinz, 1975: s. v. \*tigrāna.

<sup>515</sup> Usp. Schmitt, 2005: <https://iranicaonline.org/articles/personal-names-iranian-iv-parthian> 20. 10. 2023.).

**Kranasp.** Κρανάσπης, ου, ό. Ime dolazi od med. \*krānāspa ‘žutosmeđi konj’ od \*krāna ‘žutosmeđ’ i \*aspa ‘konj’.<sup>516</sup> Bio je sin Mitrobata, satrapa Helespontinske Frigije iz Daskileja kojeg je ubio Oret.<sup>517</sup>

**Arijaramno.** Αριαράμνης, ου, ό, lat. Ariaramnés, is, m. Javlja se u staroperzijskom tekstu 𐎠𐎺𐎠𐎹𐎠𐎡𐎹𐎠𐎡𐎹 a-r<sup>a</sup>-i-y<sup>a</sup>-a-r<sup>a</sup>-m<sup>a</sup>-n<sup>a</sup> ariyāramna ‘u kojem je mir za Arijece’ od 𐎠𐎺𐎠𐎹𐎠𐎡𐎹 a-r-i-y ‘Arijac’ + 𐎺𐎠𐎡𐎹 r-m-n ‘mir’ od protoie. \*h<sub>1</sub>rem ‘mirovati’, kao u fars. رامش rameš ‘radost/užitak’ i آرام ārām ‘mir/počivanje’ od istog korijena.<sup>518</sup> Arijaramno je bio Ahemenov unuk, brat Kira I., Teispov sin, Arsamov otac, Histaspov djed i ahemenidski kralj, a rodio se oko 640. pr. Kr. Njegovo se ime često miješa sa sličnim imenom, Arijamno, grčki Αριάμνης, latinski Ariamnés, is, m.<sup>519</sup>

**Farnabaz.** Φαρνάβαζος, ου, ό. Rijetko ime o-deklinacije, razlaže se kao med. \*farnabāzu, perz. \*farnabādu ‘koji ima slavu u ruci’ od \*farna ‘slava’ i \*bāzu/bādu ‘ruka’.<sup>520</sup> Bio je Farnakov sin i satrap Helespontinske Frigije iz Daskileja od 413. do 388/7. pr. Kr.<sup>521</sup>

**Arijant.** Αριάντης, ᾶ, ό. Mogao bi, kao i **Artainto**, biti pridjev \*ariyavanta ‘koji pripada Arijcima / kao Arijci / arijolik’. Rijetko ime koje završava dorskim svršetkom na āç.<sup>522</sup> Bio je skitski kralj koji je saznao broj svojih podanika tako da je svaki Skit morao donijeti po vrh strijele i on ih je sve stalio i napravio velik kotao koji je postavio na Heksampaj između rijeka Boristena i Hipanisa.<sup>523</sup>

**Maris.** Μάρις, ιος, ό. možda dolazi od \*mārya ‘jezero’ koje se odrazilo u osetskom мал ‘duboka stajaćica’, srodno s hrv. *more*,<sup>524</sup> budući da istječe iz područja koje nastavaju Agatirsi. Danas je to rijeka Mureş u Rumunjskoj.<sup>525</sup>

**Artaban.** Αρτάβανος, ου, ό, lat. Artabanus, í, m. Ime se tumači kao stperz. \*řtabānu ‘slava reda (Arte)’ od \*řta ‘red/smisao’ i \*bānu ‘slava/sjaj’ (usp. part. i srednjoperz. 𐎠𐎡𐎹 ardawān, fars. اردوان ardavān), rijetka perzijska složenica čiji drugi dio završava na -u.<sup>526</sup> Artaban je bio Histaspov sin i mlađi brat perzijskog kralja Darija (522. – 486.) i Kserksov stric.

<sup>516</sup> Hinz, 1975: s. v. \*krānāspa.

<sup>517</sup> Brunner, 2002: <https://iranicaonline.org/articles/oroites> (05. 02. 2023.).

<sup>518</sup> Usp. Tavernier, 2007: 1.2.6. (14).

<sup>519</sup> Shahbazi, 1986: s. v. Ariyāramna.

<sup>520</sup> Tavernier, 2007: 4.2.564 (177).

<sup>521</sup> Weiskopf, 1994: s. v. Dascylium.

<sup>522</sup> Schmitt, 2003a: 4.

<sup>523</sup> Hinge, 2003: 55.

<sup>524</sup> Ivanenko, 2018: 534.

<sup>525</sup> Dan, 2011: 53.

<sup>526</sup> Schmitt, 1967: 129.



Irdabanuš (elamski oblik Artabanova imena) bio je satrap važne satrapije Baktrije, u Herodota je prikazan kao mudar savjetnik, a u Ktesije Knidskoga zove se Artapan. Imao je pet sinova koji su se zvali Artibije, Ariomard, Basak, Tigran i Tritantehmo. Svi su oni zapovijedali perzijskim kontingentima tijekom Kserksove invazije na Grčku (480. g. pr. Kr.). Bio je jedan od rijetkih koji se protivio Kserksovoj invaziji na Skitiju i Grčku.<sup>527</sup>

**Parikanijci. Παρικάνιοι, ων, οί.** Pleme čije se ime analizira kao imenički pridjev \*parikāniya ‘koji su iza zida / unutar tvrđave’ od \*parikāna ‘zid’.<sup>528</sup> Herodot navodi dvoje različite Parikanijce, u 3.92. asociraju se s Medicima i Sakama šiljastog šešira u 10. poreznom području, a u 3.94. označava neirance u Gedroziji.<sup>529</sup>

**Arsam. Ἀρσάμης, ου, ό.** Ovo je helenizirani oblik stperz. \*ršāma ‘koji ima junačku snagu’. To je složenica od \*ršan/aršan ‘muško/junak’ i \*ama ‘snaga/moć’, usp. aram. ʾršm. Arsam je bio rođen oko 610. pr. Kr. Ime je bilo rašireno u Ahemenida kao i kod nižih plemića Carstva (550. – 330. pr. Kr.). Ženski je oblik imena \*aršāmā, grčki Ἀρσάμη, ης, ή, a tako se zvala kći Darija Velikoga (522. – 486.).<sup>530</sup>

#### 4.2. Vokal *u* (koji se odražava kao *o*, *ω* ili *η*)

Perzijski vokal *u* često se odražava vjerno kao grčko *υ*, kao već u prvoj lemi **Kir**. No ponekad se njegova vrijednost iznosi oslabljeno kao povišeni vokal *o*. Po jedanput se javlja kao *ω* (lema **Artistona**) i kao *η* (lema **Isedonci**).

**Kir. Κῦρος, ου, ό,** lat. Cýrus, í, m. Ime je posvjedočeno kao stperz. 𐎤𐎠𐎫𐎡𐎹 𐎠𐎫𐎡𐎹 𐎠𐎫𐎡𐎹 k<sup>u</sup>-u-r<sup>u</sup>-u-š kūruš koje možda dolazi od elam. <sup>m</sup>ku-ra-aš<sub>2</sub> /kuraš/ ‘pastir/zaštitnik’ jer prvotni klinopisni zapisi prije utemeljenja Ahemenidskog Carstva jasno završavaju na /-aš/, a ne na /-uš/. Naslijedeni je oblik fars. كوروش Kuroš. Bio je kralj Anšāna od c. 600. do 580. g. pr. Kr., a Anšān je isprva bila elamska prijestolnica koju je osvojio još ne car, ali ipak kralj Ahemenida, otac samog Kira I. Teisp u 7. st. pr. Kr. i tada je postala privremeno ahemenidska prijestolnica. Harmatta kaže da ime Kir možda dolazi od \*kur ‘roditi se’ kao u kurdskom etnonimu, pa bi Kūruš značilo ‘mlad’, Skalmovski izvodi od ‘činiti / koji čini’, a Hoffmann, pak objašnjava kao -ru derivaciju od \*(s)kau ‘poniziti’ i kūruš bio bio ‘koji ponižava neprijatelja u verbalnom sukobu’.<sup>531</sup>

<sup>527</sup> Usp. Schmitt, 1986: s. v. Artabanus (Old Persian proper name).

<sup>528</sup> Henkelman, 2017, 106.

<sup>529</sup> Brunner, 2004: s. v. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic.

<sup>530</sup> Usp. Stonecipher, 1918: s. v. Ἀρσάμας.

<sup>531</sup> Schmitt, 1993: s. v. Cyrus I. The Name.

Kir I. od Anšāna bio je otac Kambiza i Arukkua te djed Kira II. Velikog, živio je od c. 660. do 550. pr. Kr. i utemeljio Ahemenidsko Carstvo, prvo perzijsko carstvo, kad se pobunio protiv Medije i osvojio je 559. godine. Kir II. Veliki je pak živio od 600 do 530. pr. Kr.<sup>532</sup> Napokon Kir Mlađi podrobno je opisan u *Anabazi* koju je napisao čuveni pisac Ksenofont Atenski. Ipak, uspinjanje „anabaza” na perzijske planine doslovno, i perzijski tron preneseno, nije uspjelo, jer nije uspio svrgnuti brata Artahšatru nego je poginuo u bitki kod Kunakse. Može se primijetiti da imena Τεῖσπης Čišpiš, Κῦρος Kuruš (Kuraš) i Καμβύσης Kambujiya, pradjed, djed i otac Kira II. Velikoga, nemaju očevitih iranskih tumačenja i mogli bi biti elamska imena prihvaćena kao vladari Anšāna, izvorno elamskog područja.<sup>533</sup>

**Sirgis. Σύργις, ιος, ό.** Od sarmatsko-medijskog \*sūraka ‘snažan/junačan’ koji bi bio stperz. \*θūraka.<sup>534</sup> Postoji varijanta **Hirgis. Ἱργις, ιος, ό.**<sup>535</sup>, koja se može izvesti od nekog sarmatskog idioma koje je i naknadno početno istoko-iransko s debukaliziralo u *h* ili od \*hurkiya koje se može razložiti na \*hu ‘dobro’ i \*rk ‘religijska pjesma’, srodno s vedskim ॠच् ॠc ‘religijska pjesma’. Za značenje usp. Rt dobre nade. Sirgis je bila značajna rijeka europske Sarmatije koja je tekla od Tisageta kroz područje Meotijaca i izlivala se u Azovsko more. Valjda je bila Donec, dok je drugi povezuju s Irgicom ili s Donom.<sup>536</sup>

**Struhati. Στρούχαιτες, ων, οι.** Ime plemena povezuje s doislamskim područjem u suvremenom Tadžikistanu koje se zove Usrušana<sup>537</sup>, posvjedočeno u fars. اسروشنه osrušana, od perz. \*sorušana.<sup>538</sup>

**Apariti. Απαρύται, ων, οι.** U Grka izmijenjeno ime (jer je predzadnji slog bio kratak) možda od \*uparatā ‘oni koji su superiorni/visoko’ od \*upara ‘gore’, slično s av. *uparatāt* ‘superiornost’. I u fars. *abrāz* i u grč. Απαρύται slijed *up* se pretvorio u *ap/ab*.<sup>539</sup> Bili su svrstani u sedmi porezni νομός skupa s Satagidijcima, Gandarijcima i Dadikama.<sup>540</sup>

<sup>532</sup> Shahbazi, 1993. s. v. Cyrus II. Cyrus I.

<sup>533</sup> Usp. Skjærvø, 2006b: 346 (kao i navedene reference za navedene sekundarne izvore).

<sup>534</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*θūraka.

<sup>535</sup> Smith, 1854: s. v. Ta’nais.

<sup>536</sup> Smith, 1854: s. v. Syrgis.

<sup>537</sup> Herzfeld, 1947: 725.

<sup>538</sup> Bosworth, 2005: <https://iranicaonline.org/articles/osrusana> (7. 10. 2023.).

<sup>539</sup> Usp. Brunner, 1983: s. v. Abrāz.

<sup>540</sup> Callieri, 2007. s. v. India III. Relations: Achaemenid Period.

**Timno. Τύμνης, εω, ό.** Ime se uspoređuje s \*tumna koje bi bilo srodno s av. *tuma* ‘snažan/masan’ i ved.  $\text{तुम्र}$  *túmra* ‘id.’. Timno je bio poslanik skitskog cara Arijapita (480. – 450.).<sup>541</sup>

**Tires. Τύρης, ου, ό.** Ravna se s perz. \*tura koje je bi bilo srodno s ved.  $\text{तुर}$  *turá* ‘brz/snažan’. Tires je antičko ime današnje rijeke Dnjestar u Ukrajini.<sup>542</sup>

**Gind. Γύνδης, ου, ό,** lat. Gyndés, is, m. Oslanja se na perz. \*gunda ‘debeo’. Gind je bila asirska rijeka i pritok Tigrisa, danas Diyala.<sup>543</sup>

**Porata. Πόρατα, ον, τά.** Rijeka čije se ime veže s protoiran. \*pur̥to ‘koji prodire’, slično kao p-i-e. \*per-tus ‘prijelaz’, od protoie. \*per ‘kroz’. Usp. oset. *fūrd* ‘velika rijeka/more’.<sup>544</sup>

**Hoasp. Χοάσπης, ου, ό.** Tumači se kao \*<sup>H</sup>uvaspa<sup>545</sup> ‘koji ima dobre konje’, od \*hu ‘dobro’ i \*aspa ‘konj’, usp. elam. u-(m)aš-ba.<sup>546</sup> To je rijeka Karkheh ili rijeka Shaur.<sup>547</sup>

**Prototije. Bartatua ili Partatua, Προτοθύης ου, ό,** lat. Protothyés, is, m. Razlaže se kao \*p̥r̥t̥utavā, pri čemu u drugom članu prvo *a* ispada, a *v* se pretvara u helensko slogovno *v* kao iz *mādava* u *Μαδύης*. Znači ili ‘koji ima dalekosežnu snagu’ od \*p̥r̥θu ‘širok’ i \*tavā ‘snaga’ (usp. av. *tauuah* ‘id.’) ili \*b̥rtatuwa ‘koji nosi moć’ od \*b̥r̥ta ‘nosi’ i \*tuwa ‘moć’<sup>548</sup> (usp. av. *tuuant* ‘moćan/sposoban’). Posvjedočeno još u akad. <sup>m</sup>bar-ta-tu-a i hijeroglifskom luvijskom kao par-ti-ta<sub>5</sub>-wa<sub>5</sub>. Prototije je bio skitski kralj koji je vladao u zapadnoj Aziji za vrijeme skitske ekspanzije u 7. st. pr. Kr.<sup>549</sup>

**Mardonije. Μαρδόνιος, ου, ό.** Rijetko ime o-deklinacije. Temelji se na postojećem staroperzijskom klinopisnom  $\text{𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩}$  *m<sup>a</sup>-r-d<sup>u</sup>-n<sup>i</sup>-i-y* *marduniya* ‘blagi’ od \*m̥r̥du ‘mekan’ s derivacijskim sufiksom *-na* i svršetkom *-iya*.<sup>550</sup> Posvjedočen je također kao aram. *mrd[wn]y*, elam. *mar-du-nu-ia* i babil. *mar-du-ni-ia*.<sup>551</sup> Mardonije je bio otac Gobrije. Ali

<sup>541</sup> Usp. Schmitt, 2003a: 27.

<sup>542</sup> Usp. Abajev, 2012: 47.

<sup>543</sup> Usp. Rossi, 2015: 177.

<sup>544</sup> Usp. Ilijadi, 2021: 504.

<sup>545</sup> Hinz, 1975: s. v. \*hvaspa.

<sup>546</sup> Schmitt, 1991: s. v. Choaspes.

<sup>547</sup> Baron, 2021: s. v. Choaspes River.

<sup>548</sup> Usp. Melikov, 2016: 78–80.

<sup>549</sup> Usp. Schmitt, 2012: <https://iranicaonline.org/articles/protothyés> (9. 10. 2023.)

<sup>550</sup> Schmitt, 2001: s. v. Gobryas.

<sup>551</sup> Tavernier, 2007: 1.2.23 (19).

poznatiji je bio Gobrijin sin, Mardonije II. koji je dobio ime po svom djedu i oženio kćer Darija I. Velikoga Artazostru.<sup>552</sup>

**Artistona.** Ἀρτυστόνη, ης, ἡ, lat. Artystóné, és, f. Analizira se kao stperz. \*ṛtastūnā ‘kojoj je Arta stup’ od \*arta ‘sveti poredak’ i \*stūnā ‘stup’; posvjedočeno kao elam. Ir-taš-du-na/Ir-da-iš-du-na.<sup>553</sup> Artistona je bila perzijska princeza, kći kralja Kira Velikoga i (polu)sestra Kambiza II, Atose i Smerdisa (Bardije).<sup>554</sup>

**Ropar.** Ῥωπάρας, ᾶ, ὁ. Valjda je greška od \*Γωπάρας, \*gaubara kao od \*gaub<sup>a</sup>ruva/Γωβρύας. Bio je satrap Babilona.<sup>555</sup>

**Isedonci.** Ἰσσηδόνες, ων, οἱ. Možda ime ovog plemena dolazi od \*iθudānā ‘ljudi ledene rijeke’, od perz. \*iθu (usp. s av. 𐬨𐬀isu) ‘led’ i \*dāna ‘rijeka’.<sup>556</sup> Bili su susjedi Masageta, istočno od Argipajaca. i bili su žene imaju jednaka prava kao i muškarci. Oni su navodno jeli mrtve roditelje, kao i Masageti.<sup>557</sup>

#### 4.3. Diftong *au*

Diftong *au* se monoftongizira u o, ω, ου ili υ.

**Boristen.** Βορυσθένης, ους, ὁ. Ovaj hidronim je rijetko ime treće (konsonantske) deklinacije koje dolazi od \*baurustāna ‘dabro stanište / gdje žive žutokosi ljudi’ od \*baura preizmještajem od \*bharu ‘smeđocrven’, i od \*stāna ‘stanište’, analogijom prema imenima na -σθένης kao Δημοσθένης, Σωσθένης, Ἐρατοσθένης itd.<sup>558</sup> Drugo tumačenje bi bilo da je srodno s av. 𐬨𐬀 𐬭𐬀 𐬌𐬀baβra i 𐬨𐬀 𐬭𐬀 𐬌𐬀βri ‘dabar’ te ved. बभ्रु babhrú i बभ्रुक bábhruka ‘mungos’.<sup>559</sup> Boristen je današnji Dnjepar koji je glavna ukrajinska rijeka te nije čudo da je predstavljao glavno božanstvo, skitskog boga vode, oca božice Api.<sup>560</sup>

**Atosa.** Ἄτοσσα, ης, ἡ. Uzima se da ime dolazi od perz. \*<sup>H</sup>utauθa ‘koja cureći mnogo daje’ zbog geminata s. Drugo tumačenje glasi da se izvodi od av. 𐬨𐬀 𐬭𐬀 𐬌𐬀hutaosā ‘id.’ U oba slučaja sastoji se od \*hu ‘dobro’ i srodno je s ved. तौश tośá ‘curiti/kapati’.<sup>561</sup> Treće

<sup>552</sup> Schmitt, 2000e: <https://www.iranicaonline.org/articles/mardonius> (11. 02 2024.).

<sup>553</sup> Usp. Tavernier, 2007: 4.2.1503.

<sup>554</sup> Schmitt, 1986d: s. v. Artystone.

<sup>555</sup> Justi, 1895: s. v. Ῥωπάρας.

<sup>556</sup> O značenju riječi \*iθu vidi De Vaan, 2003: 250 i Mayor, 2014: 455.

<sup>557</sup> Baron, 2021: s. v. Issedones.

<sup>558</sup> Buharin, 2013a: 54.

<sup>559</sup> Kullanda, 2013: 40.

<sup>560</sup> Buharin, 2023.

<sup>561</sup> Schmitt, s. v. Atossa.

tumačenje je da znači ‘s lijepim bedrima’ od srednjoperz. *hutōs* ‘bedro’, srodno s germ. *dioh* ‘id.’. U farski jeziku posuđeno je kao اتوسا atosa. Atosa je živjela od 550. do 475. g. pr. Kr., ahemenidska carica, kći Kira Velikoga te žena i sestra Kambiza II. i Darija Velikoga.<sup>562</sup>

**Tomirija. Τόμυρις, ιος, ή,** lat. T(h)omyris, idis, f. Sakansko ime \*taumuriya ‘obiteljska’ slično je s av. 𐬵𐬀𐬎𐬎𐬭𐬀 taoxman ‘obitelj’, što je srodno sa stperz. 𐎲𐎠𐎧𐎡𐎹𐎠𐎧𐎡𐎹 t-u-m-a taumā, ‘sjeme/rod/srodstvo’. Tomirija je vladala Masagetima i Sakama središnje Azije i uspješno odbila napad Kira II. Velikoga, te ga pobijedila i ubila 530. g. pr. Kr.<sup>563</sup>

**Skopas. Σκόπασις, ιος, ό.** Rijetko ime treće i-deklinacije. Izvodi se od \*skaupašiya ‘koji opaža/vidi gdje je moć/vlast’ od o-stupnja protoie. korijena \*skewh<sub>1</sub> koji glasi \*skou ‘koji opaža/vidi’ i stperz. \*pašiya (usp. av. *paθya* ‘moć/vlast’). Sličan je glasovni slijed kao u \*skuđata gdje je *sk* sačuvano.<sup>564</sup> Ujedinio se s Taksakom i Idantirsom u brobi protiv Darija. Bio je, kao i oni, kralj manjeg skitskog plemena.<sup>565</sup>

**Artozostra/Artazostra. Ἀρτοζώστρη/Ἀρταζώστρη, ης, ή.** Ime se interpretira kao med. \*artazauštrī ‘koja se raduje Arti / prijateljica Arte’ od \*ṛta ‘sveti poredak’ i \*zauštra ‘raduje se čemu / prijateljica je čega’. Artozostra je bila kći kralja Darija I. Velikoga, Mardonijeva žena i Gobrijeva nevjesta.<sup>566</sup>

**Utijci/Jautijci. Οὔτιοι, ων, οἱ.** Ime plemena glasi na perz. klinopisu kao 𐎢𐎠𐎧𐎡𐎹𐎠𐎧𐎡𐎹 y-u-t-i-y-a yautiyā, a povezuje se s \*yauta ‘vezan’, umiljenicom imena \*yautāspa ‘vezanih konja’.<sup>567</sup> Možda je analogija prema grčkome οὔτις ‘nitko(v)’ od hipotetskoga \*ṵtioi. Usp. aram. *ywt̄y*, elam. ia-ú-ti-ia-iš i babil. ia-ú-ti-ia.<sup>568</sup> Darije ih je postavio u četrnaesti porezni voμός. Valjda su nastavali južni Iran. Arsamen im je zapovijedao za Kserksove invazije na Grčku 480. pr. kr, skupa s Mikijcima.<sup>569</sup>

**Budijci. Βούδιοι, ων, οἱ.** Povezuje se s \*baudiya što dolazi od \*bud ‘buditi/bititi’, ili s rgvedskim भूमि bhūmi ‘zemlja’ u značenju ‘poljodjelci’.<sup>570</sup> Možda su napokon povezani sa srednjovjekovnom dinastijom Būyid.<sup>571</sup> Jedno od šest medijskih plemena koje iznosi

<sup>562</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. hutauθānā.

<sup>563</sup> Usp. Buharin, 2013a: 53.

<sup>564</sup> Usp. Kullanda i Rajevski 2004: 95.

<sup>565</sup> Ivantchik, 2018: s. v. Scythians <https://iranicaonline.org/articles/scythians> (07. 02. 2024.).

<sup>566</sup> Usp. Schmitt, 2001: s. v. Gobryas.

<sup>567</sup> Tavernier, 2007: 4.2.2028.

<sup>568</sup> Usp. Tavernier, 2007: 1.3.46. (32).

<sup>569</sup> Baron, 2021: s. v. Utians.

<sup>570</sup> Potts, 2014: 74.

<sup>571</sup> Zaghamee, 2013: 690.

Herodot.<sup>572</sup> Valjda se od isto korijena mogu izvesti i **Budini. Βουδῖνοι, ὄν, οἱ.** kao \*baudīna. Narod srodan s Geloncima. Iako Herodot kaže da Agatirski i Budini nisu Skiti, drugdje kažu da jesu.<sup>573</sup>

**Frataguna. Φραταγούνη, ης, ἡ,** lat. Phrataguné, és, f. Ime se izvodi od perz. \*fratagaunā ‘superiorne boje (tijela/kose)’ od \*frata ‘prva/ispred’ i<sup>574</sup> \*gaunā ‘boja’. Frataguna je bila princeza, jedina Artanova kći iz 5. st. pr. Kr.<sup>575</sup>

**Tisageti. Θυσσαγέται, ὄν, οἱ,** lat. Thyssagetae, árum, f. Ime sarmatskog plemena možemo tumačiti kao \*tauθakatā ‘kojima curi (mnogo, obilje)’ od \*tauθα kao u Atosa, ‘curiti/kapati’.<sup>576</sup> Abajev pak smatra da se može izvesti od \*tursakatā ‘brzi Sake’ od \*tūra ‘brz’ i \*sakā ‘Sake’ prema v. l. u Argonautici Valerija Flaka.<sup>577</sup> Lociraju se negdje na južnom Uralu i povezuju s kulturom Ananino.<sup>578</sup>

## 5. REZIME GLASOVNIH PODUDARNOSTI

U ovom ćemo poglavlju ukratko sažeti glasovne promjene koje su uočene kod prikupljenog korpusa pri adaptaciji staroperzijskih imena u grčki jezik. Budući da se fonološki inventar grčkoga i staroperzijskoga djelomično poklapaju, očekivali smo ondje gdje nije bilo razloga da Grci adaptiraju neki glas jer je već bio prisutan u grčkome fonološkom inventaru, da neće doći do promjene glasa u adaptaciji stranog imena. Međutim, premda ima identičnih podudarnosti, više smo nailazili na odstupanja. Primjerice, staroperzijsko *a* ima trostruki odraz, odnosno, mogao se odraziti bilo kao α, ᾶ ε, ι, ili čak kao η. Isto vrijedi i za konsonante; naime, staroperzijski jezik razvio je afrikate (č, j), a i nekoliko sibilanata (š, ʃ) i frikativa (θ, δ, f) kojih nema u grčkom jeziku, te smo očekivali da će se glavnina prilagodbi koje ćemo uočiti odnositi na te glasove. Međutim, pokazalo se da su i glasovi koji su zastupljeni u grčkome fonološkom inventaru bili podložni tomu da se zamijene drugim, neidentičnim, ali sličnim, glasom. Primjerice, staroperzijsko *b* u grčkome ima četverostruki odraz, odnosno kao β, π, φ ili μ. Isto vrijedi (tj. da imaju četverostruki odraz) i za staroperzijske glasove θ i č, premda su to, za razliku od *b*, glasovi koji nisu zastupljeni u grčkome fonološkom inventaru.

---

<sup>572</sup> Potts, 2014: 74.

<sup>573</sup> Sulimirski, 1991: 554.

<sup>574</sup> Usp. Hinz, 1975: s. v. \*fratagaunā.

<sup>575</sup> Justi, 1875: s. v. Fratagauna.

<sup>576</sup> Rekonstrukcija je vlastita.

<sup>577</sup> Abajev, 2012: 41.

<sup>578</sup> von Bredow, Iris (Bietigheim-Bissingen), Thyssagetae: [http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347\\_bnp\\_e1213250](http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1213250) (20. 10. 2023.).

Glasovne podudarnosti rezimirane su u *Tablici 6* popraćene ilustrativnim primjerima.

**Tablica 6.** Rezime glasovnih podudaranja.

|   |          |   |
|---|----------|---|
| <u>Α</u> ρια <u>ρ</u> ά <u>μ</u> νης Σ <u>α</u> τ <u>τ</u> α <u>γ</u> ύ <u>δ</u> αι   | α = a    | <u>A</u> ri <u>y</u> ā <u>r</u> am <u>n</u> a <u>Θ</u> at <u>a</u> g <u>u</u> š |
| Α <u>ρ</u> τα <u>ξ</u> έ <u>ρ</u> ξης Α <u>χ</u> αι <u>μ</u> έ <u>ν</u> ης Ἄ <u>ρ</u> ε <u>ι</u> ο <u>ι</u>   | ε = a    | Artaxš <u>a</u> ça Haxā <u>m</u> aniš Har <u>a</u> iva                          |
| Α <u>σ</u> πα <u>θ</u> ί <u>ν</u> ης Σ <u>ι</u> σ <u>ι</u> μά <u>κ</u> ης Ἀ <u>ρ</u> τα <u>σ</u> ί <u>ν</u> ης  | ι = a    | Aspa <u>č</u> anā Č <u>ī</u> ç <u>a</u> maga R <u>ta</u> č <u>a</u> nā          |
| Α <u>ρ</u> σ <u>ά</u> μ <u>η</u> s Δ <u>α</u> ρ <u>ε</u> ί <u>ο</u> s Ὑ <u>σ</u> τ <u>ά</u> σ <u>π</u> η <u>ς</u>   | α = ā    | Arš <u>ā</u> ma D <u>ā</u> rayavahuš Višt <u>ā</u> spa                          |
| Ξ <u>έ</u> ρ <u>ξ</u> ης Π <u>έ</u> ρ <u>σ</u> αι Πα <u>τι</u> ζ <u>έ</u> ι <u>θ</u> η <u>ς</u>   | ε = ā    | Xš <u>av</u> āršā P <u>ā</u> rsa Patixš <u>ā</u> ya <u>θ</u> ya                 |
| Μ <u>ῆ</u> δο <u>ι</u>  | η = ā    | M <u>ā</u> da   |
| Μ <u>ί</u> τ <u>ρ</u> ᾱ Ἀ <u>ρ</u> ια <u>ρ</u> ά <u>μ</u> νης Μ <u>αρ</u> δ <u>ό</u> ν <u>ι</u> ο <u>ς</u>  | ι = i/iy | Mi <u>θ</u> ra Ari <u>y</u> ā <u>r</u> am <u>n</u> a Marduni <u>y</u> a         |
| Ν <u>η</u> σ <u>α</u> ί <u>ο</u> s Πα <u>ρ</u> η <u>τ</u> α <u>κ</u> η <u>ν</u> ο <u>ί</u> Πα <u>τ</u> η <u>γ</u> ύ <u>α</u> s                                  | η = (a)i | Ni <u>s</u> aya Par <u>a</u> itakā Pat <u>i</u> gau <u>a</u>                    |
| Σ <u>μ</u> έ <u>ρ</u> δ <u>ι</u> s  | ερ = r   | B <u>r</u> diya   |
| Γ <u>ω</u> β <u>ρ</u> ύ <u>η</u> s Κα <u>μ</u> β <u>ύ</u> σ <u>η</u> s Β <u>ά</u> κ <u>τ</u> ρ <u>ι</u> ο <u>ι</u>  | β = b    | Gau <u>b</u> <sup>a</sup> ruva Kam <u>b</u> ūjiya B <u>ā</u> xtriš              |
| Ἄ <u>ρ</u> π <u>α</u> γ <u>ο</u> s Ὑ <u>π</u> ε <u>ρ</u> ά <u>ν</u> θ <u>η</u> s  | π = b    | Ar <u>b</u> akā Hu <u>b</u> āranta  |
| Φ <u>αι</u> δ <u>ύ</u> μ <u>η</u>   | φ = b    | Hu <u>b</u> anduš   |
| Μ <u>ε</u> γα <u>β</u> ά <u>τ</u> η <u>ς</u> Σ <u>μ</u> έ <u>ρ</u> δ <u>ι</u> s Α <u>ρ</u> μ <u>α</u> μί <u>θ</u> ρ <u>η</u> s                                  | μ = b    | B <u>a</u> gapāta B <u>r</u> diya Ar <u>b</u> ami <u>θ</u> ra                   |
| Μ <u>ε</u> γα <u>β</u> ά <u>τ</u> η <u>ς</u> Α <u>β</u> ρα <u>δ</u> ά <u>τ</u> ᾱs   | β = p    | Bagap <u>p</u> āta Ap <u>p</u> aradāta  |
| Π <u>άρ</u> μ <u>υ</u> s  | μ = v    | Hupar <u>y</u> iya  |
| Δ <u>α</u> ρ <u>ε</u> ί <u>ο</u> s Μ <u>αρ</u> δ <u>ό</u> ν <u>ι</u> ο <u>ς</u> Ἴ <u>ν</u> δ <u>ο</u> s Μ <u>ῆ</u> δ <u>ο</u> ι                                 | δ = d    | D <u>ā</u> rayavahuš Mar <u>d</u> uniya Hin <u>d</u> uš M <u>ā</u> da           |
| Τ <u>α</u> ργ <u>ί</u> τ <u>α</u> ο <u>ς</u> Τ <u>ρ</u> ά <u>σ</u> π <u>ι</u> ε <u>ς</u>  | τ = d    | D <u>a</u> rgatava D <u>r</u> vāspiya   |
| Σ <u>φ</u> εν <u>δ</u> α <u>δ</u> ά <u>τ</u> η <u>ς</u> Ὀ <u>κ</u> τ <u>α</u> μ <u>α</u> σ <u>ά</u> δ <u>η</u> s Κα <u>π</u> π <u>α</u> δ <u>ο</u> κ <u>ί</u> ᾱ | δ = t    | Span <u>t</u> adāta Uxtamaz <u>a</u> ta Katpat <u>u</u> ka                      |
| Α <u>ρ</u> τ <u>α</u> ξ <u>έ</u> ρ <u>ξ</u> η <u>ς</u> Σ <u>α</u> τ <u>τ</u> α <u>γ</u> ύ <u>δ</u> αι   | τ(τ) = t | Ar <u>t</u> axš <u>a</u> ça <u>Θ</u> at <u>a</u> g <u>u</u> š                   |
| Β <u>ο</u> ρ <u>υ</u> σ <u>θ</u> έ <u>ν</u> η <u>ς</u> Ἰ <u>ω</u> δ <u>α</u> β <u>ό</u> χ <u>θ</u> η <u>ς</u>   | θ = t    | Bauru <u>s</u> tāna Yaudabu <u>x</u> ta   |
| Π <u>άρ</u> θ <u>ο</u> ι Σ <u>π</u> α <u>ρ</u> γ <u>α</u> π <u>ε</u> ί <u>θ</u> η <u>ς</u> Πα <u>τι</u> ζ <u>έ</u> ι <u>θ</u> η <u>ς</u>                        | θ = θ    | Par <u>θ</u> ava Spargapai <u>θ</u> a Patixš <u>ā</u> ya <u>θ</u> ya            |
| Μ <u>ι</u> τ <u>ρ</u> α <u>δ</u> ά <u>τ</u> η <u>ς</u> Ἰ <u>θ</u> α <u>μ</u> ί <u>τ</u> ρ <u>η</u> s Γ <u>ο</u> ι <u>τ</u> ό <u>σ</u> υ <u>ρ</u> ο <u>ς</u>     | τ = θ    | Mi <u>θ</u> radāta I <u>θ</u> ami <u>θ</u> ra Gai <u>θ</u> āsura                |
| Ἄ <u>τ</u> ο <u>σ</u> σ <u>α</u> Ἰ <u>σ</u> σ <u>η</u> δ <u>ό</u> ν <u>ε</u> s Μ <u>α</u> σ <u>ί</u> σ <u>τ</u> η <u>ς</u>                                      | σ(σ) = θ | <sup>H</sup> utau <u>θ</u> a I <u>θ</u> udānā Ma <u>θ</u> išta                  |
| Ἰ <u>δ</u> ά <u>ν</u> θ <u>υ</u> ρ <u>σ</u> ο <u>ς</u> Μ <u>ε</u> γ <u>α</u> σ <u>ί</u> δ <u>ρ</u> η <u>ς</u>   | δ = θ    | Hi <u>θ</u> ām <u>θ</u> (a)u <u>š</u> a Baga <u>č</u> i <u>θ</u> ra             |
| Τ <u>ι</u> σ <u>σ</u> α <u>φ</u> έ <u>ρ</u> ν <u>η</u> s Σ <u>ι</u> σ <u>ι</u> μά <u>κ</u> η <u>ς</u> Σ <u>ι</u> σ <u>ά</u> μ <u>η</u> s                        | σ(σ) = ç | Č <u>ī</u> çafarnā Č <u>ī</u> çamaga Č <u>ī</u> çaman                           |
| Τ <u>ι</u> θ <u>α</u> ί <u>ο</u> s  | θ = ç    | Č <u>ī</u> çaya   |
| Κ <u>α</u> μ <u>β</u> ύ <u>σ</u> η <u>ς</u>   | σ = j    | Kambu <u>j</u> iya  |
| Χ <u>ο</u> ά <u>σ</u> π <u>η</u> s Α <u>σ</u> π <u>α</u> θ <u>ί</u> ν <u>η</u> s Μ <u>α</u> σ <u>σ</u> α <u>γ</u> έ <u>τ</u> αι                                 | σ(σ) = s | <sup>H</sup> vas <u>p</u> a A <u>s</u> pa <u>č</u> anā Ma <u>š</u> akatā        |
| Ὑ <u>σ</u> τά <u>σ</u> π <u>η</u> s Α <u>ρ</u> σ <u>ά</u> μ <u>η</u> s Μ <u>α</u> σ <u>ί</u> σ <u>τ</u> η <u>ς</u>  | σ = š    | Vi <u>š</u> tāspa Ar <u>š</u> āma Ma <u>θ</u> i <u>š</u> ta                     |
| Σ <u>α</u> ρά <u>γ</u> γ <u>αι</u> Ὀ <u>κ</u> τ <u>α</u> μ <u>α</u> σ <u>ά</u> δ <u>η</u> s Θ <u>α</u> γ <u>ι</u> μ <u>α</u> σ <u>ά</u> δ <u>ᾱ</u> s            | σ = z    | Z <u>r</u> a <sup>n</sup> ka Uxtamaz <u>a</u> ta Θ <u>a</u> kimaz <u>a</u> ta   |

|                                |          |  |
|--------------------------------|----------|--|
| Φαρνάβαζος Ζωροάστρης Ἀρτάοζος | ζ = z(d) | Farnabāzu Z̄araθuštra R̄tavaz̄da                                   |
| Ἀσπαθίνης                      | θ = č    | Aspač̄anā  |
| Ξισιάκης Ξισάμνης Ἀρτασίνης    | σ = č    | Č̄içamaga Č̄içamanah R̄tač̄anā                                     |
| Τισσαφέρνης Τριτανταίχμης      | τ = č    | Č̄içafarnā Č̄iça <sup>n</sup> taxma                                |
| Ἀρίαζος Ὀάριζος                | ζ = č    | Aryač̄a Varaič̄a   |
| Κατίαιοι Κιμμέριοι             | κ = g    | Ḡauč̄ahrya Ḡāmīra  |
| Γωβρύης Σπαργαπειθής Γάνδαροι  | γ = g    | Ḡaub <sup>a</sup> ruva Spargapaiθa Ḡandāraya                     |
| Σαράγγαι Μασσαγέται Ἄρπαχος    | γ = k    | Zra <sup>n</sup> k̄a Masa <sup>k</sup> atā Arba <sup>k</sup> a     |
| Ἀρτούχας Φαρνούχης             | χ = k    | R̄tu <sup>k</sup> a Farna <sup>k</sup> a                           |
| Καμβύσης Κῦρος Σάκαι           | κ = k    | K̄a <sup>m</sup> būjiya K̄uruš Sa <sup>k</sup> ā                   |
| Βάκτριοι Ὀκταμασάδης Ἀρταῦκτης | κ = x    | Bā <sup>x</sup> triš U <sup>x</sup> tamazata R̄tau <sup>x</sup> ta |
| Ἀχάθουρος                      | γ = x    | Ha <sup>x</sup> āθrauša  |
| Ἰωδαβόχθης                     | χ = x    | Yaudabu <sup>x</sup> ta  |
| Κυαζάρης                       | κ = h    | H̄uvaxštra   |
| Γελωνός                        | γ = h    | H̄varyāna  |
| Χοάσπης Χοράσμοι Ἀραχωσῖα      | χ = h    | H̄vaspa H̄vārazmīš Hara <sup>h</sup> vaiti <sup>579</sup>          |

## 6. ZAKLJUČAK

U ovom smo radu sakupili te analizirali korpus staroperzijske onomastičke građe (antroponimi, toponimi, etnonimi) koja se nalaze u Herodotovu djelu Ἱστορίαι te u Ksenofontovoj Ἀνάβασις. Korpus se sastoji od 268 imena (od kojih su 32 preuzeta ih Ksenofonta, te 236 iz Herodota) te se nalazi na kraju ovog rada kao prilog, pri čemu su imena poredana abecenicim redom te im su im označene reference, podrijetlo te etimologija. Cilj je ovog rada bio razmatrati na temelju spomenutog korpusa opisivati promjene u glasovima koja su se zbivala prilikom prilagodbe u grčki jezik pomoću etimologija koje su razrađene u radu da bi se ustanovilo na koji su način Grci prilagođavali strana imena iranskog podrijetla. Vodeći se hipotezom da kod staroperzijskih glasova koja se nalaze u grčkome fonološkom inventaru neće biti potrebno prilagoditi glasove, očekivali smo da će biti malen ili neznatan broj primjera kod kojih se takvi glasovi mijenjaju. Međutim, kao što ćemo dolje pokazati, to baš i nije bio slučaj.

Analizirali smo sva imena te svakom imenu dodali etimologiju koja je detaljno opisana u radu te koja uključuje i neke srodne oblike iz drugih jezika. Uz staroperzijska imena uključena

<sup>579</sup> Tablica prilagođena iz Schmitt, 1967.



su bila i imena ostalih iranskih plemena koja se spominju u gore navedenim djelima, osobito imena koja su medijskog ili skitskog podrijetla.

Nakon što smo odredili etimologiju datih imena, podijelili smo građu prema fonološkim promjenama koje su uočene kod imenica nakon adaptacije u grčkome, služeći se teorijskom podlogom o jezicima o kontaktu koju opisuju Haugen, Weinreich i Filipović. Osnovna je podjela na promjene kod konsonanta, te promjene kod vokala i diftonga.

Usporednom analizom glasovnih podudaranja može se zaključiti da je fonemizacija bila vrlo slobodna, pogotovo kod labijala, ali i kod guturala. Usporedbom dvaju fonoloških sustava ustanovili smo da grčki i staroperzijski jezici dijele određen broj glasova, što je bilo za očekivati jer je riječ o srodnim jezicima. Međutim, staroperzijski je jezik inovativniji u pogledu fonološkog razvitka u odnosu na grčki jezik. Staroperzijski je bio siromašniji po pitanju samoglasničkog sustava od grčkoga zato što je došlo do stapanja samoglasnika. Shodno tome, očekivali smo da neće doći do velikog broja prilagodbi kod samoglasnika, s obzirom na to da nije, strogo rečeno, bilo potrebe da govornici grčkoga zamijene njima nepoznat staroperzijski glas nekim drugim glasom iz vlastitoga fonološkog sustava. Međutim, pokazalo se da je jedan perzijski glas mogao imati višestruke grčke reflekske. Naime, u korpusu smo pronašli sedam različitih vrsta samoglasničkih promjena (uključujući promjene koje se odnose na diftong *au*), dok je kod konsonantskih promjena bilo čak dvadeset vrsta prilagodbi.

Ono što je teško objasniti jest nebilježenje početnoga perzijskog *h*, koje je barem kod leme **Kijaksar** zabilježeno. No ni tamo nije zabilježen kao oštri hak kako bi se očekivalo, nego kao glas *k*. Potrebno je daljnje istraživanje kako bi rekonstrukcije bile uvjerljivije i sustavnije. Ovakva fonemizacija sigurno ukazuje na ograničen fond perzijskog jezika. Međutim, obilno poznavanje jezika primatelja, u ovom slučaju grčkoga, treba upravo biti obogaćeno usustavljanjem podudaranja. Perzijski, makar defektan u atestaciji, može nam pokazati koliko je još istraživanja potrebno u samome najstarijem europskom jeziku – grčkome.

U fonološkoj analizi naišli smo na nepodudarnosti u sustavu koje bi se trebale dalje istraživati da bi se otkrio ključ po kojem su Grci adaptirali ta strana imena. Budući da je vrlo malen postotak onima pronađen kod Ksenofonta (točnije 12 %, u odnosu na 88 % kod Herodota), nije moguće odrediti je li riječ o dijalektalnim razlikama u prenošenju tih imena.<sup>580</sup> Zbog književne prirode građe (riječ je pretežno o proznim ratnim narativima), prikupljeni se korpus sastoji uglavnom od antroponima, i to osobnih muških imena (pronašli smo tek 13

---

<sup>580</sup> Uočili smo razlike u morfološkoj prilagodbi imena kod spomenutih autora, ali budući da nije riječ o tome u ovom radu izostavili smo te podatke iz rada. Riječ je, naime, o dorskim nastavcima a-deklinacije u Ksenofonta koja se ne javljaju kod Herodota.

ženskih, naspram 153 muških imena), te je vrlo malen broj toponima (21) i nešto veći broj etnonima (56) prisutnih u korpusu. Buduća istraživanja na ovu temu trebala bi uključiti i druge grčke autore, da bi se moglo na temelju većeg korpusa bolje ustanoviti način kako bi se lakše moglo objasniti složene i nedosljedne fonološke adaptacije staroperzijskih imena u grčkome. Otežavajuća je činjenica i to što katalogizirana imena zapravo dolaze od različitih iranskih idioma, te su moguće razlike u njihovu fonološkom iskazivanju. Kronologija je također mogla igrati ulogu, odnosno postoji mogućnost da su neki grčki refleksi staroperzijskih imena zapravo stariji te već bili duže uvriježeni u grčkome leksičkom fondu od drugih te je to moglo utjecati na njihov odraz kod Ksenofonta i Herodota. Trebalo bi uključiti i ne-onomastičku građu u taj korpus, kao i razmatrati na koji su način govornici staroperzijskoga adaptirali grčka imena u svoj jezik.

## PRILOG

U *Tablici 7* reference preuzete iz Herodota navode se prema Hérodote *Histoires*, 9 vols. 1970. Ed. Ph.–E. Legrand. Paris: Les Belles Lettres. Za podatke preuzete iz Ksenofontove *Anabaze* reference se navode prema *Xenophontis opera omnia*, vol. 3. 1904. Ed. E. C. Marchant. Oxford: Clarendon Press. Reference koje se odnose na Herodota označene su velikim početnim slovom H, a one koje se odnose na Ksenofonta s A. Muško osobno ime se navodi kao antroponim, a žensko osobno ime pak kao antroponim (ž.) budući da ih ima manje. Isto vrijedi i za boga (teonim), odnosno, božicu (teonim (ž.)).

**Tablica 7.** Popis perzijskih imena iz Herodotove *Povijesti* i Ksenofontove *Anabaze*.

| Prvi atestirani oblik                   | Referenca    | Vrsta onima     | Podrijetlo | Etimologija   |
|---|--------------|-----------------|------------|---------------|
| Ἀβροκόμης                               | H 7.224.9    | antroponim      | perzijsko  | *aβrakāma     |
| Ἀγάθουρσον                              | H 4.10.6-7   | teonim          | skitsko    | *haxāθr(a)uša |
| Ἀγβάτανα                                | H 1.98.14    | ojkonim         | medijsko   | Haḡmatāna     |
| Ἀζάνης (nom.jd.)                        | H 7.66.7     | antroponim      | perzijsko  | *azdāna       |
| Ἄκης                                    | H 3.117.7    | hidronim        | perzijsko  | *aka ?        |
| Ἀλαζῶνες                                | H 4.17.4     | etnonim         | skitsko    | *aryačāna ?   |
| Ἀμήστριος                               | H 7.61.10    | antroponim (ž.) | perzijsko  | *amāstrī      |
| Ἀμόργης                                 | H 5.121.6    | antroponim      | perzijsko  | *humarga      |
| Ἀμυργίους                               | H 7.64.7     | etnonim         | perzijsko  | Haumavarga    |
| Ἀνάφης (nom.jd.)                        | H 7.62.9     | antroponim      | perzijsko  | *vanafarna    |
| Ἀναχάρσιος                              | H 4.46.6     | antroponim      | skitsko    | *anāxaṛši     |
| Ἀπαρῦται                                | H 3.91.17    | etnonim         | perzijsko  | *uparitā      |
| Ἀπί                                     | H 4.59.10    | teonim (ž.)     | skitska    | *api          |
| Ἀράξεω (Ἀράξης)                         | H 1.201.4    | hidronim        | perzijsko  | *raxša        |
| Ἄραρός                                  | H 4.48.8     | hidronim        | skitska    | *aryara ?     |
| Ἀρβάκας                                 | A 7.8.25.5-6 | antroponim      | perzijsko  | *arbaka       |
| Ἀρβάκης                                 | A 1.7.12.3-4 | antroponim      | perzijsko  | *arbaka       |
| Ἀργίμπασα                               | H 4.59.11-12 | teonim (ž.)     | skitska    | *argantpasu   |
| Ἀργυπᾶῖοι                               | A 4.23.23    | etnonim         | skitsko    | *ṛzrāspayā    |
| Ἄρειοι                                  | A 3.93.12    | etnonim         | perzijsko  | Haraiva       |
| Ἀριαβίγνης (nom.jd.)<br>Hšaiaršin rođak | A 7.88.6-7   | antroponim      | perzijsko  | *aryābigna    |
| Ἀριάζου                                 | H 7.82.7     | antroponim      | perzijsko  | *aryača       |
| Ἀριαίου Ἀριαῖος                         | A1.9.31.3    | antroponim      | perzijsko  | *aryaya       |

|                             |            |                 |             |              |
|-----------------------------|------------|-----------------|-------------|--------------|
| Ἀριάνταν                    | H 4.81.16  | antroponim      | perzijsko   | *ariyavanta  |
| Ἀριαπίθειος                 | H 4.76.23  | antroponim      | skitski     | *ariyapaiθah |
| Ἀριαράμνεω                  | H 7.11.8   | antroponim      | perzijsko   | *ariyāramna  |
| Ἀριζαντοί                   | H 1.101.4  | etnonim         | medijsko    | *aryazantu   |
| Ἀριμασπός                   | H 3.116.4  | etnonim         | skitsko     | *aramaspa    |
| Ἄριοι                       | H 7.62.4   | etnonim         | medijsko    | *ariyā       |
| Ἀριόμαρδον (Ἀριόμαρδος)     | H 7.67.3   | antroponim      | perzijsko   | *ariyamarda  |
| Ἀρμαμίθρης (nom.jd.)        | H 7.81.1   | antroponim      | perzijsko   | *arbamiça    |
| Ἀρπάγου (Ἄρπαγος)           | H 1.80.5   | antroponim      | medijsko    | *arbaka      |
| Ἀρπόξαιν                    | H 4.5.8    | antroponim      | skitsko     | *arpaxšāya   |
| Ἀρσαμένης                   | H 7.68.4   | antroponim      | perzijsko   | *ršamana     |
| Ἀρσάμεος (Ἀρσάμης)          | H 1.209.6  | antroponim      | perzijsko   | *ršama       |
| Ἀρτάβαζος                   | H 7.66.6   | antroponim      | perzijsko   | *rtabāzu     |
| Ἀρταβάζου                   | H 1.192.10 | antroponim      | perzijsko   | *rtabāzu     |
| Ἀρτάβανος rođak darijev     | H 4.83.4   | antroponim      | perzijsko   | *artabānu    |
| Ἀρταβάτεω                   | H 7.65.5   | antroponim      | perzijsko   | *artapāta    |
| Ἀρταγέρσης                  | A 1.7.11.4 | antroponim      | perzijsko   | *rtagarša    |
| Ἀρταῖοι                     | H 7.61.12  | etnonim         | perzijsko   | *rtayā       |
| Ἀρταίου                     | H 7.22.7   | antroponim      | perzijsko   | *rtaya       |
| Ἀρτακάμας                   | A 7.8.25.3 | antroponim      | perzijsko   | *rtakāma     |
| Ἀρτάκης                     | H 4.14.9   | toponim         | perzijsko ? | *artaka      |
| Ἀρτάνεω                     | H 7.224.10 | antroponim      | perzijsko   | *rtāna       |
| Ἀρτάοζος                    | A 2.4.16.3 | antroponim      | perzijsko   | *rtavazdah   |
| Ἀρταπάτου Ἀρταπάτης         | A 1.6.11.1 | antroponim      | perzijsko   | *rtapāta     |
| Ἀρταῦκτην Ἀρταῦκτης         | H 7.33.7   | antroponim      | perzijsko   | *rtauxta     |
| Ἀρταῦντη                    | H 9.109.1  | antroponim (ž.) | perzijsko   | *rtavanta    |
| Ἀρταῦντην                   | H 7.68.1   | antroponim      | perzijsko   | *rtavanta    |
| Ἀρταφρένεα                  | H 5.25.1   | antroponim      | perzijsko   | *rtafarnah   |
| Ἀρταχαίης                   | H 7.22.7   | antroponim      | perzijsko   | *rtaxaya     |
| Ἀρτεμβάρεος<br>(Ἀρτεμβάρης) | H 1.114.10 | antroponim      | medijsko    | *rtam-para   |
| Ἀρτίμας                     | A 7.8.25.2 | antroponim      | perzijsko   | *rtima       |
| Ἀρτοβαζάνης                 | H 7.2.8    | antroponim      | perzijsko   | *rtabrzana   |
| Ἀρτοζώστρην                 | H 6.43.5   | antroponim (ž.) | perzijsko   | *artazauštrī |
| Ἀρτόντεω                    | H 3.128.5  | antroponim      | perzijsko   | *rtavanta    |

|                        |              |                 |             |                         |
|------------------------|--------------|-----------------|-------------|-------------------------|
| Ἀρτοξέρξεω             | H 6.98.7-8   | antroponim      | perzijsko   | Artaxšaça               |
| Ἀρτούχᾱ G jd. Ἀρτούχᾱς | A 4.3.4.2    | antroponim      | perzijsko   | *ṛtuka                  |
| Ἀρτόχμης (nom.jd.)     | H 7.73.7     | antroponim      | perzijsko   | *ṛtātaxma               |
| Ἀρτύβιον               | H 5.108.7    | antroponim      | perzijsko   | *ṛḍifya                 |
| Ἀρτυστώνην             | H 3.88.8-9   | antroponim (ž.) | perzijsko   | *ṛtastūnā               |
| Ἀρτύφιος               | H 7.66.7     | antroponim      | perzijsko   | *ṛḍifya                 |
| Ἀσιδάτης               | A 7.8.9.1    | antroponim      | perzijsko   | *haθyadāta              |
| Ἀσπαθίνην              | H 3.70.1     | antroponim      | perzijsko   | *aspačanā               |
| Ἀστυάγεος              | H 1.73.1     | antroponim      | medijsko    | *ṛštivaigah             |
| Ἀτόσσης (Ἄτοσσα)       | H 3.68.18    | antroponim (ž.) | perzijsko   | * <sup>H</sup> utauθa   |
| Ἀυχάται                | H 4.6.2      | etnonim         | skitsko     | *vahuta                 |
| Ἀχαιμενίδαι            | H. 1.125.13. | etnonim         | perzijsko   | Haxāmaniš               |
| Βαγαῖος                | H. 3.128.4.  | antroponim      | perzijsko   | *bagaya                 |
| Βάδρην (Βάδρης)        | H. 4.167.4.  | antroponim      | perzijsko   | *hubaδra                |
| Βακτριανῶν             | H. 3.92.9.   | etnonim         | perzijsko   | Bāxtriš                 |
| Βάκτριον               | H. 1.153.17. | etnonim         | iransko     | Bāxtriš                 |
| Βασσάκης (nom.jd.)     | H. 7.75.9.   | antroponim      | perzijsko   | *bagamsaka              |
| Βορυσθένης             | H 4.5.4.     | hidronim        | skitsko     | *baurustāna             |
| Βουβάρη                | H 5.21.9.    | antroponim      | perzijsko   | *būbara                 |
| Βουδῖνοι               | H 4.21.6.    | etnonim         | gelonsko    | *baudīna ?              |
| Βούδιοι                | H 1.101.4.   | etnonim         | medijsko    | *baudiya                |
| Βοῦσαι                 | H 1.101.3.   | etnonim         | medijsko    | *buzi                   |
| Γανδάριοι              | H 3.91.17    | etnonim         | perzijsko ? |                         |
| Γελωνόν                | H 4.10.7.    | antroponim      | skitsko     | *hvaryāna ?             |
| Γέργης (nom.jd.)       | H 7.82.7.    | antroponim      | perzijsko   | *karkiš                 |
| Γερμάνιοι              | H 1.125.15.  | etnonim         | perzijsko   | Karmanā                 |
| Γέρρον                 | H 4.20.1.    | hidronim        | skitsko     | *garša ?                |
| Γνούρου                | H 4.76.25.   | antroponim      | skitski     | *ganura ?               |
| Γοιτόσυρος             | H 4.59.11.   | teonim          | skitski     | *gaiθāsūra              |
| Γύνδη (Γύνδης)         | H 1.189.1.   | hidronim        | perzijsko   | *gunda                  |
| Γωβρύην                | H 3.70.1.    | antroponim      | perzijsko   | *gaub <sup>a</sup> ruva |
| Δαδίκαι                | H 3.91.17    | etnonim         | perzijsko ? |                         |
| Δάοι                   | H 1.125.16.  | etnonim         | perzijsko   | Dahā                    |
| Δαρείου                | H 1.130.7.   | antroponim      | perzijsko   | Dārayavahuš             |
| Δαρείται               | H 3.92.7.    | etnonim         | perzijsko   | *dārayatā ?             |

|                     |                |                 |                       |                                       |
|---------------------|----------------|-----------------|-----------------------|---------------------------------------|
| Δᾶτιν cirkumfleks   | H 6.94.10.     | antroponim      | medijsko              | *dātiya                               |
| Δαυρίσης            | H 5.116.4.     | antroponim      | medijsko              | *dahyuvraisa                          |
| Δέρνης              | A 7.8.25.4.    | antroponim      | perzijsko             | vidḥna                                |
| Δηϊόκειω            | H 1.16.1.      | antroponim      | medijsko              | *dahyu-ka                             |
| Δηρουσιαῖοι         | H 1.125.15.    | etnonim         | perzijsko             | *dārusiya ?                           |
| Δροπικοί            | H 1.125.16.    | etnonim         | perzijsko             | *drvābigna ?                          |
| Δῶτος (nom.jd.)     | H 7.72.8.      | antroponim      | perzijsko             | *dāta ?                               |
| Ἐνάρεας (Ἐνάρες)    | H 1.105.17.    | etnonim         | skitsko               | *anarya                               |
| Ἐξαμπαῖος           | H 4.52.13.     | područje        | skitski               | *ueksānpaiā                           |
| Εὐξείνου            | H 3.93.3.      | hidronim        | perzijsko             | *axšaina                              |
| Ζωπύρω              | H 3.153.1.     | antroponim      | perzijsko             | *šahpūhrē ?                           |
| Θαγμασάδας          | H 4.59.12.     | teonim          | skitski               | *θakimazata ?                         |
| Θαμαναίων           | H 3.93.5.      | etnonim         | perzijsko             | *θāmānyya ?                           |
| Θυσσαγέται          | H 4.22.4.      | etnonim         | skitsko               | *tauθakatā ?                          |
| Ἴδανθύρσου          | H 4.76.24.     | antroponim      | skitski               | *hiθāmθrauša                          |
| Ἴθαμίτρεω Ἴθαμίτρης | H 7.68.1.      | antroponim      | perzijsko             | *iθamiθra                             |
| Ἴνδικῶν             | H 1.192.18.    | etnonim         | perzijsko             | *hindu                                |
| Ἴνταφρένεα          | H 3.70.7.      | antroponim      | perzijsko             | Vi <sup>n</sup> dafarnā               |
| Ἴσσηδόνων           | H 1.201.5.     | etnonim         | skitsko               | *iθudānā ?                            |
| Ἴταμένης            | A 7.8.15.2.    | antroponim      | perzijsko             | *hitamana                             |
| Ἰόρκαί              | H 4.22.6.      | etnonim         | sarmatsko             | ?                                     |
| Καλλιπίδαί          | H 4.17.3.      | etnonim         | skitsko               | *hvaryapāda                           |
| Καμβύσειω           | H 1.107.9-10.  | antroponim      | perzijsko             | Kambūjiya                             |
| Κάσπιοι             | H 3.93.2.      | etnonim         | skitsko               | *kāspiya                              |
| Κασσανδάνης         | H 2.1.2.       | antroponim (ž.) | perzijsko             | *kāsavantana ?                        |
| Κατίαιοί            | H 4.6.3.       | etnonim         | skitsko               | *gauçahrya                            |
| Καυκάσιον           | H 1.104.7.     | oronim          | skitsko               | *xrohu-kasi                           |
| Κιμμερίους          | H 1.103.15-16. | etnonim         | skitsko               | *gāmīra                               |
| Κολάξαῖν            | H 4.5.9.       | antroponim      | skitsko               | *hvaryaxšāya                          |
| Κρανάσπην           | H 3.126.8.     | antroponim      | perzijsko             | *krānāspa                             |
| Κυαζάρη             | H 1.16.1.      | antroponim      | medijsko              | Huvaxš <sup>a</sup> t <sup>a</sup> ra |
| Κύρου               | H 1.72.1.      | antroponim      | perzijsko             | Kūrūš                                 |
| Λιπόξαῖν            | H 4.5.8.       | antroponim      | skitsko               | *ripaxšāya                            |
| Λυγδάμῆ             | H 1.61.21.     | antroponim      | kimerijsko<br>izvorno | *dugdamaiši                           |

|                               |              |                 |           |             |
|-------------------------------|--------------|-----------------|-----------|-------------|
| Λύκου                         | H 4.76.25.   | antroponim      | skitski   | ? *luka     |
| Μάγοι                         | H 1.101.4.   | etnonim         | medijsko  | *magu       |
| Μαδύης                        | H 1.103.14.  | antroponim      | skitsko   | *mādava     |
| Μαζάρεια (Μαζάρης)            | H 1.156.8.   | antroponim      | medijsko  | *mazdara    |
| Μακίστιος Heleni ga tako zovu | H 9.20.3.    | antroponim      | perzijsko | *masišta    |
| Μανδάνην (Μανδάνη)            | H 1.107.2.   | antroponim (ž.) | medijsko  | *mandanā    |
| Μαράφιοι                      | H 1.125.12.  | etnonim         | perzijsko | *marafiya ? |
| Μαρδόνιος                     | H 6.43.2.    | antroponim      | perzijsko | *marduniya  |
| Μαρδόντης (nom.jd.)           | H 7.80.4.    | antroponim      | perzijsko | Br̥davanta  |
| Μάρδος                        | H 1.84.6.    | etnonim         | perzijsko | Mār̥tiya    |
| Μάρις                         | H 4.48.15.   | hidronim        | agatirsko | *marya ?    |
| Μασίστης (nom.jd.)            | H 7.82.6.    | antroponim      | perzijsko | *maθišta    |
| Μασίστιος (nom.jd.)           | H 7.79.7.    | antroponim      | perzijsko | *maθišta    |
| Μασκάμην (Μασκάμης)           | H 7.105.4.   | antroponim      | perzijsko | *maškāma    |
| Μάσπιοι                       | H 1.125.12.  | etnonim         | perzijsko | *mahaspaya? |
| Μασσαγέτας                    | H 1.201.2.   | etnonim         | skitsko   | *masakatā   |
| Μασσάγην (Μασσάγης)           | H 7.71.3.    | antroponim      | perzijsko | *masaka     |
| Μεγάβαζον (Μεγάβαζος)         | H 4.143.4.   | antroponim      | perzijsko | *bagabāzu   |
| Μεγαβάτην                     | H 5.32.7.    | antroponim      | perzijsko | *bagapāta   |
| Μεγάβυζον                     | H 3.70.7-8.  | antroponim      | perzijsko | *bagabuxša  |
| Μεγαδόστω (Μεγαδόστης)        | H 7.105.5.   | antroponim      | perzijsko | *bagađušta  |
| Μεγάπανον                     | H 7.62.11.   | antroponim      | perzijsko | *bagapāna   |
| Μεγασίδρου                    | H 7.72.8.    | antroponim      | perzijsko | *bagačiθra  |
| Μεγαφέρνην                    | A 1.2.20.7.  | antroponim      | perzijsko | *bagafarna  |
| Μήδοισι                       | H 1.55.5.    | etnonim         | medijsko  | Māda        |
| Μιθραδάτης                    | A 2.5.32.5.  | antroponim      | perzijsko | Miθradāta   |
| Μιθραδάτης (nom.jd.)          | H 1.110.4.   | antroponim      | medijsko  | Miθradāta   |
| Μίτραν (Μίτρα)                | H 1.131.12.  | teonim          | perzijsko | Miθra       |
| Μιτροβάτην                    | H 3.120.8-9. | antroponim      | perzijsko | *miθrapāta  |
| Μύκων                         | H 3.93.5.    | etnonim         | perzijsko | *maga ?     |
| Νάπαρις                       | H 4.48.8.    | hidronim        | skitsko   | *dānuapara  |
| Νησαῖοι                       | H 3.106.8.   | vrsta konja     | perzijsko | *nisaya     |
| Νήσαιον                       | H 7.40.10.   | ime ravnice     | perzijsko | *nisaya     |
| Ξέρξης                        | H 1.183.15.  | antroponim      | perzijsko | Xšayāršā    |

|                       |                |                 |           |                          |
|-----------------------|----------------|-----------------|-----------|--------------------------|
| Ἰαρίζου Ἰαρίζος       | H 7.71.4.      | antroponim      | perzijsko | *varaiča ?               |
| Ἰαρος                 | H 4.123.15.    | hidronim        | perzijsko | *varu                    |
| Οιβάρης               | H 3.85.1.      | antroponim      | perzijsko | *vahubara                |
| Οιόβαζος              | H 4.84.1.      | antroponim      | perzijsko | *vahyabāzu               |
| Ἰκταμασάδην           | H 4.80.3.      | antroponim      | skitsko   | *uxtamazatā              |
| Ἰποίη                 | H 4.78.10.     | teonim (ž.)     | skitsko   | *hupāyā                  |
| Ἰρδησός               | H 4.48.8       | hidronim        | skitsko   | *wardāsa ?               |
| Ἰρθοκορυβαντίων       | H 3.92.5.      | etnonim         | perzijsko | *tigraxauda              |
| Ἰρικός                | H 4.78.11.     | antroponim      | skitsko   | *varika                  |
| Ἰροίτην               | H 3.120.3.     | antroponim      | perzijsko | *arvita                  |
| Ἰρόντᾱς               | A 1.6.1.4.     | antroponim      | perzijsko | *aurvanta                |
| Ἰτάνης                | H 3.68.3.      | antroponim      | perzijsko | *utāna                   |
| Ἰτάσπης               | H 7.63.8.      | antroponim      | perzijsko | *hutāspa                 |
| Οὔτιων                | H 3.93.5.      | etnonim         | perzijsko | *yautiyā                 |
| Πανθιαλαῖοι           | H 1.125.14-15. | etnonim         | perzijsko | *panthiadāya ?           |
| Παντικάπης            | H 4.18.8.      | hidronim        | skitska   | *pantikapa               |
| Παντίμαθοί            | H 3.92.7.      | etnonim         | skitsko   | *pantimaθa ?             |
| Παπαῖος               | H 4.59.10.     | antroponim      | skitsko   | *papāyu                  |
| Παραλάται             | H 4.6.5.       | etnonim         | skitsko   | *paraδāta                |
| Παρητακηνοί.          | H 1.101.3      | etnonim         | medijsko  | *paraitaka               |
| Πάρθοι                | H 3.93.11.     | etnonim         | perzijsko | Parθava                  |
| Παρικανίων            | H 3.92.4.      | etnonim         | perzijsko | *parikāniya              |
| Πάρμυς                | H 3.88.12.     | antroponim (ž.) | perzijsko | * <sup>H</sup> uparviyā? |
| Παρουσάτιδος          | A 1.1.1.1.     | antroponim (ž.) | perzijsko | *parušyātīš              |
| Πασαργάδαι            | H 1.125.11.    | etnonim         | perzijsko | *pārsagrđā               |
| Πατηγῶς               | A 1.8.1.2.     | antroponim      | perzijsko | *patigaṽa                |
| Πατιξείθης (nom.jd.)  | H 3.61.12-13.  | antroponim      | perzijsko | *patixšāyaθya            |
| Πατιράμφης            | H 7.40.19.     | antroponim      | perzijsko | *patiramfa               |
| Παυσίκαι              | H 3.92.6.      | etnonim         | perzijsko | *pausikā                 |
| Περσέων               | H 1.1.1.       | etnonim         | perzijsko | Pārsa                    |
| Πόρατα                | H 4.48.7.      | hidronim        | skitsko   | *pur-ṽto                 |
| Πρηξάσπεα             | H 3.30.13.     | antroponim      | perzijsko | *pṛkšāspa                |
| Προτοθύεω (Προτοθύης) | H 1.103.15.    | antroponim      | skitsko   | *pṛθutavā                |
| Ῥαθίνης n.jd.         | A 6.5.7.6.     | antroponim      | perzijsko | *raθina                  |
| Ῥωπάρᾱς               | A 7.8.25.5.    | antroponim      | perzijsko | *gaub <sup>a</sup> ruva  |



|                       |              |                 |            |                       |
|-----------------------|--------------|-----------------|------------|-----------------------|
| Σαγάρτιοι             | H 1.125.17.  | etnonim         | perzijsko  | *asagarta             |
| Σάκαι                 | H 1.153.18.  | etnonim         | iransko    | Sakā                  |
| Σαραγγέων             | H 3.93.4.    | etnonim         | perzijsko  | *zranka               |
| Σατάσπης              | H 4.31.2.    | antroponim      | perzijsko  | *satāspa              |
| Σατταγύδαι            | H 3.91.16.   | etnonim         | perzijsko  | Θataguš               |
| Σαναίω                | H 4.76.18.   | antroponim      | skitsko    | *šyāwaya              |
| Σαυροματέων           | H 4.21.2.    | antroponim      | skitsko    | *saruma <sup>nt</sup> |
| Σίνδους               | H 4.28.7.    | etnonim         | skitsko    | *simtā                |
| Σιρομίτρης            | H 7.68.4.    | antroponim      | perzijsko  | *srīramiθra           |
| Σισάμνην (Σισάμνης)   | H 5.25.5.    | antroponim      | perzijsko  | *čiçamanah            |
| Σισιμάκης             | H 5.121.6.   | antroponim      | perzijsko  | *čiçamaga             |
| Σκολότους             | H 4.6.5-6.   | etnonim         | skitsko    | *skuðatā              |
| Σκυθέων (Σκύθαι)      | H 1.73.5.    | antroponim      | medijsko   | *skuðatā              |
| Σκύλης                | H 4.78.3.    | antroponim      | antroponim | *skuða                |
| Σκώπασις              | H 4.120.7.   | antroponim      | antroponim | *skaupašiya ?         |
| Σμέρδιν (Σμέρδης)     | H 3.30.3.    | antroponim      | perzijsko  | Bṛḍiya                |
| Σμερδομένης (nom.jd.) | H 7.82.5.    | antroponim      | perzijsko  | *brḍimanah            |
| Σόγδοι                | H 3.93.11.   | etnonim         | perzijsko  | *suyða                |
| Σοῦσα                 | H 1.188.6.   | toponim         | perzijsko  | Çūšā                  |
| Σπακώ (nom.jd.)       | H 1.110.6.   | antroponim (ž.) | medijsko   | *spaka                |
| Σπαργαλείθεος         | H 4.76.25.   | antroponim      | skitski    | *spargapaiθa          |
| Σπαργαπίσης           | H 1.212.1.   | antroponim      | masagetsko | *spargapaiθa          |
| Σπιθριδάτης           | A 6.5.7.6.   | antroponim      | medijsko   | *spiθridāta           |
| Στρούχατες            | H 1.101.3-4. | etnonim         | medijsko   | *stru(γ)šna           |
| Σύργις                | H 4.123.15.  | hidronim        | sarmatsko  | *sūraka ?             |
| Ταβάλω                | H 1.153.13.  | antroponim      | perzijsko  | *tapara ?             |
| Ταβιτί                | H 4.59.9.    | teonim (ž.)     | skitsko    | *tapayanti            |
| Τάναϊν                | H 4.45.8.    | hidronim        | skitsko    | *dānaya               |
| Τάξακις               | H 4.120.14.  | antroponim      | skitsko    | *taxša ?              |
| Ταργίταον             | H 4.5.4.     | antroponim      | skitsko    | *dargatava            |
| Τεάσπιος (Τεάσπις)    | H 4.31.2.    | antroponim      | perzijsko  | *tawāspa              |
| Τεϊσπεος (Τεϊσπης)    | H 7.11.9.    | antroponim      | perzijsko  | *čišpiš               |
| Τιάραντος n.jd.       | H 4.48.8.    | hidronim        | skitsko    | *tiaryavanta ?        |
| Τιγράνην              | H 7.62.3.    | antroponim      | perzijsko  | *tigrāna              |
| Τίθαιος (nom.jd.)     | H 7.81.1.    | antroponim      | perzijsko  | *čiçāya               |

|                        |             |                 |           |                         |
|------------------------|-------------|-----------------|-----------|-------------------------|
| Τιρίβαζος              | A 4.4.4.2.  | antroponim      | perzijsko | *tīrībāzu               |
| Τισσαφέρην             | A 1.1.2.5.  | antroponim      | perzijsko | *čičafarnā              |
| Τόμυρίς                | H 1.205.2.  | antroponim (ž.) | skitsko   | *taumuriya              |
| Τράσπιες               | H 4.6.3.    | etnonim         | skitsko   | *drvāsp(i)ya            |
| Τριτανταίχημη          | H 1.192.10. | antroponim      | perzijsko | Čiča <sup>n</sup> taxma |
| Τύμνεω Τύμνης          | H 4.76.22.  | antroponim      | skitsko   | *tumna                  |
| Τύρην Τύρης            | H 4.11.22.  | hidronim        | skitska   | *tūra                   |
| Υδάρνεα                | H 3.70.8.   | antroponim      | perzijsko | *Vidṛna                 |
| Υμαίης                 | H 5.116.4.  | antroponim      | perzijsko | * <sup>H</sup> umāya    |
| Υπάκυρις               | H 4.47.9.   | hidronim        | skitsko   | *hubagāra ?             |
| Υπανιν                 | H 4.17.11.  | hidronim        | skitsko   | *kuban ?                |
| Υπεράνθης              | H 7.224.9.  | antroponim      | perzijsko | *hubāranta              |
| Υργις                  | H 4.57.6.   | hidronim        | sarmatsko | *hurkiya                |
| Υρκανίων               | H 3.117.4.  | etnonim         | perzijsko | Vṛkâna                  |
| Υροιάδης               | H 1.84.7.   | antroponim      | perzijsko | *vīrayauda              |
| Υστάνεος (Υστάνης)     | H 7.77.7.   | antroponim      | perzijsko | *vištāna                |
| Υστάσπεος              | H 1.183.15. | antroponim      | perzijsko | Vištāspa                |
| Φαιδύμη                | H 3.68.9.   | antroponim (ž.) | perzijsko | * <sup>H</sup> ubanduš  |
| Φαρανδάτης (nom.jd.)   | H 7.79.5.   | antroponim      | perzijsko | *farnadāta              |
| Φαρναβάζου             | A 5.6.24.3. | antroponim      | perzijsko | *farnabāzu              |
| Φαρναζάθρη             | H 7.65.4.   | antroponim      | perzijsko | *farnaxšaθra            |
| Φαρνάκεος (Φαρνάκης)   | H 7.66.6.   | antroponim      | perzijsko | *farnaka                |
| Φαρνάσπεω              | H 2.1.3.    | antroponim      | medijsko  | *farnāspa               |
| Φαρνούχεια (Φαρνούχης) | H 7.88.11.  | antroponim      | perzijsko | *farnauka               |
| Φερενδάτης             | H 7.67.6-7. | antroponim      | perzijsko | *farnadāta              |
| Φραόρτεω               | H 1.73.10.  | antroponim      | medijsko  | Fravartiš               |
| Φραταγούνης            | H 7.224.10. | antroponim (ž.) | perzijsko | *fratagaunā             |
| Χεράσμιος (Χέρασμις)   | H 7.78.8.   | antroponim      | perzijsko | <sup>H</sup> uvārazmīš  |
| Χοάσπεω                | H 1.188.5.  | hidronim        | medijsko  | * <sup>H</sup> uvaspa   |
| Χοράσμιοι              | H 3.93.11.  | etnonim         | perzijsko | <sup>H</sup> uvarazmiya |

## LITERATURA

- Abajev = Абаев, В. И. 2012. Скифский язык. U: *Nartamongæ* Vol. IX, N 1, 2.
- Ariew, Roger. 1976. *Ockham's Razor: A Historical and Philosophical Analysis of Ockham's Principle of Parsimony*. Champaign-Urbana: University of Illinois.
- Badian, E. 2004. Ionian revolt. *Encyclopædia Iranica*. Vol. XIII, Fasc. 2, 188-195.
- Badurina, Lada; Marković, Ivan; Mićanović, Krešimir. 2007. *Hrvatski Pravopis*. Matica hrvatska: Zagreb.
- Bailey, Harold Walter. 1931. Recenzija knjige Dirr, A. 1930. *Caucasica*. Fasc. 6, 1. Recenzija objavljena u *Bulletin of the School of Oriental Studies*, University of London, Vol. 6, No. 3, 770–771.
- Bailey, Harold Walter. 1987. Arya. *Encyclopædia Iranica*. Vol. II, Fasc. 7, 681-683.
- Bang, Peter Fibiger et al. 2020. *The Oxford World History of Empire: Volume Two: The History of Empires*. Oxford: Oxford University Press.
- Baron, Christopher. 2021. *The Herodotus Encyclopedia*. John Wiley & Sons, Inc.
- Bastian, Adolf, Hartmann, Robert. 1869. *Zeitschrift für Ethnologie. Erster Band*. Berlin: Verlag von Wiegandt und Hempel.
- Batty, Roger. 2007. *Rome and the Nomads: The Pontic-Danubian Realm in Antiquity*. Oxford: Oxford University Press.
- Bivar, Adrian David Hugh. 2000. The Role of Allegory in the Persian Epic. U: *Bulletin of the Asia Institute*, Vol. 14, 19–26.
- Bivar, Adrian David Hugh. 2002. Gorgān V. Pre-Islamic history, *Encyclopaedia Iranica*, Vol. XI, Fasc. 2, 151-153.
- Blažek, Václav. 2005. Indo-Iranian elements in Fenno-Ugric mythological lexicon, U: *Indogermanische Forschungen* 110:162-185.
- Blažek, Václav. 2016. Hydronymia Ṛgvedica, U: *Linguistica Brunensia*. vol. 64, iss. 2, 7-54.
- Blažek, Václav. 2019. Volga – the First River of Europe, U: *Acta Linguistica Lithuanica* 81, 52–96.
- Blois, François de i Vogelsang, Willem. 1993. Dahae. *Encyclopædia Iranica*. Vol. VI, Fasc. 6, 581–582.
- Bloomfield, Maurice. 1908. The Etymology of Presbus, U: *The American Journal of Philology*, Vol. 29, No. 1, 78-81.
- Boas, Evert Van Emde et al. 2019. *Cambridge Grammar of Classical Greek*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boyce, Mary, 2000. Fravaši. *Encyclopædia Iranica*. Vol. X, Fasc. 2, 195-199.

- Brandenstein, Wilhelm i Mayrhofer, Manfred. 1964. *Handbuch des Altpersischen*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Briant, Pierre. 2002. *From Cyrus to Alexander: A History of the Persian Empire*. Winona Lake: Eisenbrauns.
- Brosius, Maria. 2020. *A History of Ancient Persia: The Achaemenid Empire*. New York: Wiley-Blackwell.
- Brunner, Christopher. J. 1983. Abradatas. *Encyclopædia Iranica*, Vol. I, Fasc. 3, 228.
- Brunner, Christopher. J. 1983. Abrāz. *Encyclopædia Iranica*, Vol. I, Fasc. 3, 228–229.
- Brunner, Christopher. J. 1986a. Artabazanes. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 650.
- Brunner, Christopher. J. 1986b. Arizantoi. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 4, 411–412.
- Brunner, Christopher. J. 2004. Iran V. Peoples of Iran (2) Pre-Islamic. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XIII, Fasc. 3, 326–336 i Vol. XIII, Fasc. 4, 337–344.
- Buck, Carl Darling. 1928. *Introduction to the Study of the Greek Dialects (Revised Edition)*. Boston i New York: Ginn and Company.
- Buharin = Бухарин, Михаил Дмитриевич. 2013а. Колаксай и его братья (античная традиция о происхождении царской власти у Скифов). U: *Аристей: вестник классической филологии и античной истории* 8, 20–80.
- Buharin = Бухарин, Михаил Дмитриевич. 2023. Борисфен: теоним и гидроним. U: *Древнейшие государства Восточной Европы. Черноморский регион в античности и раннем средневековье: проблемы исторической географии*, uredio Подосинов, А. В. Москва: Государственный академический университет гуманитарных наук пресс, 174–182.
- Buharin, = Бухарин, Михаил Дмитриевич. 2013b. Рефлексы \*axšaina- в иранской гидронимии. U: *Scripta antiqua. Вопросы древней истории, филологии, искусства и материальной культуры*. Том. 3., uredili Mihail Buharin et al., 152–163. Москва: Собрание.
- Bunbury, Edward Herbert. 1879. *History of Ancient Geography*. London: John Murray.
- Callieri, Pierfrancesco. 2004. India III. Relations: Achaemenid Period. *Encyclopædia Iranica*. Vol. XIII, Fasc. 1, 10–13.
- Campbell, Lyle. 2013. *Historical Linguistics: An Introduction*. 3<sup>rd</sup> ed. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Cheung, Johnny. 2007. *Etymological Dictionary of the Iranian Verb*. Leiden, Boston: Brill.
- Churchin, Leonard A. 2011. Naming the Provincial Landscape: Settlement and Toponymy in Ancient Catalunya. U: *Hispania Antiqua XXXV*, pp. 301–320.

- Dan, Anca. 2011. L' Istros d'Hérodote, U: *Dacia, revue d'archéologie et d'histoire ancienne*, 55, 25-56.
- Dandamayev, Muhammad A. 1984. Akas. *Encyclopædia Iranica*. Vol. I, Fasc. 7, 718.
- Dandamayev, Muhammad A. 1986a. Arbaces. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 3, 275.
- Dandamayev, Muhammad A. 1986b. Achaemenes. *Encyclopædia Iranica*, Vol. I, Fasc. 4, 414.
- Dandamayev, Muhammad A. 1986b. Artembares. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 660.
- Dandamayev, Muhammad A. 1986c. Artabazus. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 650-651.
- Dandamayev, Muhammad A. 1988. Bardiya. *Encyclopædia Iranica*, Vol. III, Fasc. 8, 785-786.
- Dandamayev, Muhammad A. 1989. Cambyses. *Encyclopædia Iranica*, Vol. IV, Fasc. 7, 726-729.
- Dandamayev, Muhammad A. 1990. Cassandane. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 1, 62.
- Dandamayev, Muhammad A. 1992. *Iranians in Achaemenid Babylonia*. New York: Mazda Publishers.
- Diakonoff, I. M. 1993. Cyaxares. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VI, Fasc. 5, 478-479.
- Eadie, John. 1852. *Early Oriental History, Comprising the Histories of Egypt, Assyria, Persia, Lydia, Phrygia, and Phoenicia*. London: John Joseph Griffin.
- Eilers, Wilhelm. 1954. *Der Name Demawend*. *Archiv Orientalni* XXII, 267-374.
- Eilers, Wilhelm. 1987a. Asagarta. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 7, 701.
- Eilers, Wilhelm. 1987b. *Iranische Ortsnamenstudien*. Sitzungsberichte. Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Klasse. 465, Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Elder, E. 1873. Oebares. U: *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*. uredio William Smith. London: Walton and Maberly. Vol. 3.
- Fattori, Marco. 2023. *The Value /me/ of the Sign <MAN> in Achaemenid Elamite*. *JRAS*, Series 3, 33, 703-711.
- Felecan, Oliviu, Felecan, Nicolae. 2015. Straturi etimologice reflectate în hidronimia românească. U: *Quaderns de Filologia: Estudis Lingüístics*. Universitat de València 20 (1), 251-269.
- Filipović, Rudolf. 1986. *Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira*. Zagreb: Školska knjiga.
- Finegan, Jack. 1997. *Myth & Mystery: An Introduction to the Pagan Religions of the Biblical World*. Grand Rapids, Mich.: Baker Books.

- Firouzi et al. 2022. The Possibility of the Existence of An Older Ancestral Land for the People of Parsua Based on the Contents of Written Archaeological Sources and Historical-Mythological Names, U: فصلنامه علمی پژوهش های تاریخی Journal of Historical Researches 14, 2, 54.
- Garrison, Mark B. 2011. The Seal of “Kuras the Anzanite, Son of Sespes” (Teispes), PFS\* 93: Susa – Ansan – Persepolis, U: *Elam and Persia*, uredili Javier Álvarez-Mon i Mark B. Garrison, 375–405. Winona Lake: Eisenbrauns.
- Garrison, Mark B., Henkelman, Wouter F. M. 2020. *Sigillophobe Suppliers and Idiosyncratic Scribes: Local Information Handling in Achaemenid Pārsa*, U: *The Art of Empire in Achaemenid Persia: Studies in Honour of Margaret Cool Root (Achaemenid History 16)*, uredili Elspeth R. M. Dusinger et al., 167–286. Leiden: Peters.
- Gershevitch, Ilya 1969. [1970]. Iranian Nouns and Names in Elamite Garb. U: *Transactions of the Philological Society* 68 (1), 167–200.
- Gnoli, Gherardo. 1987. Ašavan (possessing Truth). *Encyclopædia Iranica*. Vol. II, Fasc. 7, 705-706.
- Godley, Alfred Denis. 1925. *Herodotus, The Persian Wars* (preveo i priredio Alfred Denis Godley) Vol. IV: knjige 8-9. Cambridge: Harvard University Press.
- Gutschmid, Alfred von. 1886. Scythian, Scythians, U: *Encyclopædia Britannica*, Ninth Edition, Volume 21, ROT-Siam [193592634]. Adam & Charles Black (Firm): Edinburgh. 575-578.
- Hansman, J. F. 2006. Isfahan IV. Pre-Islamic Period. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XIII, Fasc. 6, 635-638.
- Haugen, Einar. 1953. *The Norwegian Language in America: The Bilingual Community*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Haugen, Einar. 1953.<sup>2</sup> *The Norwegian Language in America: The American Dialects of Norwegian*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Heller, André. 2010. *Das Babylonien der Spätzeit (7.–4. Jh.) in den klassischen und keilschriftlichen Quellen*. Berlin: Verlag Antike.
- Henkelman, Wouter F. M. 2003. An Elamite Memorial: the šumar of Cambyses and Hystaspes. U: *A Persian Perspective: Essays in Memory of Heleen Sancisi-Weerdenburg (Achaemenid History XIII)*, uredili Wouter F. M. Henkelman i Amélie Kuhrt, 101–172. Leiden: Nederlands Inst. voor Het Nabije Oosten.
- Henkelman, Wouter F. M. 2017. Imperial Signature and Imperial Paradigm: Achaemenid Administrative Structure and System Across and Beyond the Iranian Plateau. U: *Die*

- Verwaltung im Achämenidenreich – Imperiale Muster und Strukturen / Administration in the Achaemenid Empire – Tracing the Imperial Signature (Classica et Orientalia 17)*, uredili Bruno Jacobs et al., 45–256. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Henkelman, Wouter F. M. 2020. Nakhtḥor in Persepolis. U: *Aršāma and His World: The Bodleian Letters in Context 2 Bullae and seals*, uredili Christopher J. Tuplin i John Ma, 193–223. Oxford: Oxford University Press.
- Herzfeld, Ernst. 1947. *Zoroaster and His World*, Volume II. Princeton: Princeton University Press.
- Hinge, George. 2003. Scythian and Spartan Analogies in Herodotos' Representation: Rites of Initiation and Kinship Groups. U: *The Cauldron of Ariantas: Studies Presented to A.N. Ščeglov on the Occasion of His 70th Birthday. Black Sea Studies*. uredili Bilde, Pia Guldager et al. Vol. 1. Aarhus University Press.
- Hinz, Walther; Koch, Heidemarie. 1987. *Elamisches Wörterbuch*, Teil II. Berlin: Verlag von Dietrich Reimer.
- Hinz, Walther. 1975. *Altiranisches Sprachgut der Nebenüberlieferungen. Göttinger Orientforschungen, Reihe III, Iranica*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Піяді = Илиади, Александр Иванович. 2021. Iranica в топонимии Поднепровья. U: *Индоевропейское языкознание и классическая филология-XXV (Чтения памяти И. М. Тронского). Материалы Международной конференции, проходившей 21–23 июня 2021 г*, uredili Н. Н. Казанский et al.,– Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований Российской академии наук. Часть I., 502–513.
- Ivanenko = Иваненко, Александр Владимирович. 2018. К проблеме этимологической интерпретации индоарийской гидронимии северного причерноморья: \*mermada : \*mermoda, U: *Индоевропейское языкознание и классическая филология-XXII (Чтения памяти И. М. Тронского)*. Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований Российской академии наук. Часть I, 528–539.
- Ivanenko = Иваненко, Александр Владимирович. 2021. Имена киммерийских царей (<sup>m</sup>Te-uš-ra-a и <sup>m</sup>Dug-dam-me-i). U: *Индоевропейское языкознание и классическая филология-XXV (Чтения памяти И. М. Тронского). Материалы Международной конференции, проходившей 21–23 июня 2021 г*, uredili Н. Н. Казанский et al. Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований Российской академии наук, Часть I, 443–459.

- Ivantchik, Askold. 1999. *Une légende sur l'origine des Scythes (Hdt. IV, 5–7) et le problème des sources du Scythikos logos d'Hérodote*. U: *Revue des Études Grecques* 112(1), 141–192.
- Izdimirski, Miroslav. 2013. Persian *Hyparchoi* and *Stratego*i in Ancient Thrace According to Herodotus. U: *Orpheus Journal of Indo-European and Thracian Studies*, XX, 15-25.
- Jacobs, Bruno; Rollinger, Robert. 2021. *A Companion to the Achaemenid Persian Empire*, 2 Volume Set. John Wiley & Sons.
- Johnson, Edwin Lee. 1917. *Historical Grammar of the Ancient Persian Language*. New York: American Book Company.
- Justi, Ferdinand. 1895. *Iranisches Namenbuch*. Marburg: N. G. Elwert'sche Verlagsbuchhandlung.
- Kanga, Ervad Kavasji Edulji. 1993. *Khordeh Avesta*. Bombay: The Trustees of the Parsi Panchayat Funds and Properties.
- Kent, Roland G. 1945. The Name of Hystaspes. U: *Language* 21, 55-58.
- Kent, Roland G. 1950. *Old Persian Grammar, Texts, Lexicon*. New Haven, Connecticut: American Oriental Society.
- Kretschmer, Paul. 1927. Weiteres zur Urgeschichte der Inder. U: *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der Indogermanischen Sprachen*, 55. Bd., 1./2. H., 75–103.
- Kuhrt, Amélie. 2013. *The Persian Empire: A Corpus of Sources from the Achaemenid Period*. London and New York: Routledge.
- Kullanda, Sergei Vsevolodovič; Rajevski, Дмитрий Сергеевич. 2004. Эминак в ряду владык Скифии. U: *Вестник древней истории* 248(1), 79–95.
- Kullanda, Sergei Vsevolodovič. 2013. *Скифские этимологии*. U: Иранский Мир II – I тыс. до н.э. Материалы международной научной конференции, посвященной памяти Эдвина Арвидовича Грантовского и Дмитрия Сергеевича Раевского. Выпуск VI, uredili Галина Юрьевна Колганова et al., 38–48. Moscow: Institute of Oriental Studies of the Russian Academy of Sciences.
- Lecoq, P. 1986. Artaphrenēs. *Encyclopædia Iranica*. Vol. II, Fasc. 6, 651-652.
- Lewis, David M. 1997. *Selected Papers in Greek and Near Eastern History*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lincoln, Bruce. 2014. Once again 'the Scythian' myth of origins (Herodotus 4.5–10). U: *Nordlit*. 33 (33): 19–34.



- Lipp, Reiner. 2009. *Die indogermanischen und einzelsprachlichen Palatale im Indoiranischen: Neurekonstruktion, Nuristan-Sprachen, Genese der indoarischen Retroflexe, Indoarisch von Mitanni*, Band 1. Heidelberg: Winter.
- MacKenzie, David Neil. 1994. Dates and Dating. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 2, 124–126.
- Mallory, James Patrick i Adams, Douglas Quentin. 2006. *The Oxford Introduction to Proto-Indo-European and the Proto-Indo-European World*. Oxford: Oxford University Press.
- Mallory, James Patrick i Mair, Victor H. 2000. *The Tarim Mummies: Ancient China and the Mystery of the Earliest Peoples from the West*. London: Thames and Hudson.
- Matasović, Ranko. 2019. Ime Hrvata. U: *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 66(3), 81–97.
- Mayor, Adrienne et al. 2014. Making Sense of Nonsense Inscriptions Associated with Amazons and Scythians on Athenian Vases. U: *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens*, 83(3), 447-493.
- Mayrhofer, Manfred. 1996. *Etymologisches Wörterbuch Des Altindoarischen. II. Band*. Heidelberg: Universitätsverlag C. Winter.
- Melikov, Rauf. 2016. Скифские этнонимы и антропонимы в древневосточных клинописных текстах. U: *Вопросы эпиграфики* 9: 74–96.
- Meyer, Eduard. 1911. *Astyages*. U: *Encyclopædia Britannica*, uredio Hugh Chisholm, Vol. 2 (11. izd.), 821. Cambridge: Cambridge University Press.
- Minon, Sophie. 2020. De Babylone à l'occident méditerranéen. Le nom d'homme hellénisé sous la forme Ζώπυρος. U: *[vø:rtər]*, *Cahiers de l'ILSL no 60*. Université de Lausanne.
- Mišetić, Dijana, 2022. *Motivi nematerijalne kulturne baštine u „Prosjacima i sinovima” i trilogiji Ivana Raosa u kontekstu suvremenoga kulturalnog pamćenja*, doktorska disertacija, Split: Filozofski fakultet u Splitu.
- Moldovanu, Dragoș. 1986-1987. Hidronime românești de origine slavă: Bârladul, Ialomița, Jijia, U: *Anuar de Lingvistică și Istorie Literară*, XXXI, 291 – 312.
- Nardo, Don. 2007. *Ecbatana*, U: *The Greenhaven Encyclopedia of Ancient Mesopotamia*, uredio Robert B. Kebric. Detroit: Greenhaven Press, Gale Cengage Learning.
- Nichols, Andrew. 2008. *The Complete Fragments Of Ctesias Of Cnidus: Translation And Commentary With An Introduction* (doktorska disertacija). University of Florida.
- Obrador Cursach, Bartomeu. 2018. *Lexicon of the Phrygian Inscriptions*, doktorska disertacija, Universitat de Barcelona. Departament de Filologia Clàssica, Filologia Romànica i Filologia Semítica.

- Oettinger, Norbert. 2015. Zur Herkunft avestischer Gottheiten. U: *Démons iraniens Actes du colloque international organisé à l'Université de Liège les 5 et 6 février 2009 à l'occasion des 65 ans de Jean Kellens*, uredila Swennen Philippe, 51-59. Presses Universitaires De Liège.
- Olbrycht, Marek Jan. 2000. Remarks on the Presence of Iranian Peoples in Europe and Their Asiatic Relations. U: *Collectanea Celto-Asiatica Cracoviensia*, uredili Pstrusińska, Jadwiga i Fear, Andrew. Kraków: Księgarnia Akademicka, 101–140.
- Opačić, Nives. 2005. Pusto šamatorje. U: *Vijenac*, 290-Kolumne.
- Parpola, Asko. 2015. *The Roots of Hinduism: The Early Aryans and the Indus Civilization*. Oxford: Oxford University Press.
- Parpola, Simo. 1970. *Neo-Assyrian Toponyms*, Kevaeler: Butzon & Bercker.
- Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, Band III,2 (1899) S. 2406–2408.
- Perixanjan, A. G. 1993. *Материалы к этимологическому словарю древнеармянского языка*. Часть I. Yerevan: Academy Press.
- Phillips, E. D. 1960. The Argippaei of Herodotus, U: *Artibus Asiae*, Vol. 23, No. 2, 124-128.
- Photius Theol., Scr. Eccl., Lexicogr. 1977. *Bibliothèque*, 8 vols (4040: 001), Ed. Henry, R. Paris: Les Belles Lettres.
- Pinault, Georges-Jean. 2008. La langue des Scythes et le nom des Arimaspes. U: *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 152(1), 105-138.
- Planhol, Xavier de i Hourcade, Bernard. 2017. Kerman II. Historical Geography. *Encyclopædia Iranica*. Vol. XVI, Fasc. 3, 251-265.
- Plinije Sekund Stariji, Gaj 1892.–1909. *Prirodoslovlje (Naturalis Historia) u 37 knjiga*. Svesci 1–5, ur. C. Mayhoff.
- Potts, Daniel T. 2009. The Archaeology and Early History of the Persian Gulf. U: *The Persian Gulf in History*, uredio Lawrence G. Potter, Palgrave Macmillan, 27-56.
- Potts, Daniel T. 2014. *Nomadism in Iran : From Antiquity to the Modern Era*. Oxford University Press.
- Prior, Daniel G. 2009. Travels Of Mount Qāf: From Legend To 42° 0' N 79° 51' E., U: *Oriente Moderno*, vol. 89, no. 2, 425–444.
- Radner, Karen et al. 2023. *The Oxford History of the Ancient Near East Volume V\_ The Age of Persia*. Oxford: Oxford University Press.
- Rawlinson, George. 1862. *History of Herodotus*. Svezak III. John Murray, London.

- Rejzek, Jiří. 2008. *The Proto-Slavic Word-Initial x-*. Universzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum.
- Rollinger, Robert. 2003a. Herodotus VII. Xerxes According To Herodotus. *Encyclopædia Iranica*. Vol. XII, Fasc. 3, 270-276.
- Rollinger, Robert. 2003b. Herodotus VI. Darius According To Herodotus. *Encyclopædia Iranica*. Vol. XII, Fasc. 3, 264-270.
- Rossi, Adriano V. 2015. Once again on Iranian \*kund. U: *Studies on Iran and The Caucasus Presented to Prof. Garnik S. Asatrian on the Occasion of his 60th Birthday*, uredio Uwe Bläsing et al., 169-182. Leiden.
- Rung, Eduard. 2015. The End of the Lydian Kingdom and the Lydians after Croesus. U: *Political memory in and after the Persian Empire*, uredili Jason M. Silverman i Caroline Waerzeggers, 7-26. SBL Press, Atlanta.
- Ruppel, Antonia. 2017. *The Cambridge Introduction to Sanskrit*. Cambridge. Cambridge: University Press.
- Schmitt, Rüdiger. 1967. *Medisches und persisches Sprachgut bei Herodot*. ZDMG 117.
- Schmitt, Rüdiger. 1985. Anaphas. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 1, 2.
- Schmitt, Rüdiger. 1986a. Artabanus (Old Persian proper name). *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 646-647.
- Schmitt, Rüdiger. 1986b. Artaxerxes I. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 655-656.
- Schmitt, Rüdiger. 1986c. Aria. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 4, 404-405.
- Schmitt, Rüdiger. 1986d. Ariabignes. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 4, 405.
- Schmitt, Rüdiger. 1986d. Artystone. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 665.
- Schmitt, Rüdiger. 1987a. Astyages. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 8, 873–874.
- Schmitt, Rüdiger. 1987b. Atossa. *Encyclopaedia Iranica*, Vol. III, Fasc. 1, 13–14.
- Schmitt, Rüdiger. 1987c. Haumavargā. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XII, Fasc. 1, 63–64.
- Schmitt, Rüdiger. 1987d. Aryans. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 7, 684-687.
- Schmitt, Rüdiger. 1989a. Amestris. *Encyclopædia Iranica*, Vol. I, Fasc. 9, 935–936.
- Schmitt, Rüdiger. 1989b. Amytis. *Encyclopædia Iranica*, Vol. I, Fasc. 9, 999.
- Schmitt, Rüdiger. 1990a. Carmania. *Encyclopædia Iranica*, Vol. IV, Fasc. 7, 822–823.
- Schmitt, Rüdiger. 1990b. Caspians. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 1, 62.
- Schmitt, Rüdiger. 1990c. Cadusii. *Encyclopædia Iranica*, Vol. IV, Fasc. 6, 612.
- Schmitt, Rüdiger. 1991a. Čiθrafarnah. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 6, 636–637.
- Schmitt, Rüdiger. 1991b. Choaspes. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 5, 496.
- Schmitt, Rüdiger. 1991c. Čišpiš. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 6, 600-601.

- Schmitt, Rüdiger. 1993. Cyrus I. The Name. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VI, Fasc. 5, 515-516.
- Schmitt, Rüdiger. 1994a. Daurises. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 2, 128.
- Schmitt, Rüdiger. 1994b. Deioces. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 3, 226–227.
- Schmitt, Rüdiger. 1994c. Datis. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 2, 126-127.
- Schmitt, Rüdiger. 1994d. Dāta. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 1, 114-115.
- Schmitt, Rüdiger. 1995. Drangiana. *Encyclopædia Iranica* Vol. VII, Fasc. 5, 534-537.
- Schmitt, Rüdiger. 2000a. Gaub(a)ruva. *Encyclopædia Iranica*, Vol. X, Fasc. 3, 331.
- Schmitt, Rüdiger. 2001. Gobryas. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XI, Fasc. 1, 28–29.
- Schmitt, Rüdiger. 2002. Greece I. Greco-Persian Political Relations. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XI, Fasc. 3, pp. 292-301.
- Schmitt, Rüdiger. 2003a. Die skythischen Personennamen bei Herodot. U: *Annali dell'Università degli studi di Napoli "L'Orientale"*. *Rivista del Dipartimento di Studi Asiatici e del Dipartimento di Studi e Ricerche su Africa e Paesi Arabi* 63, 1–31.
- Schmitt, Rüdiger. 2003b. Herodotus IX. Tigranes And The Battle Of Mycale. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XII, Fasc. 3, 278-279.
- Schmitt, Rüdiger. 2004. Hydarnes. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XII, Fasc. 6, 588–590.
- Schmitt, Rüdiger. 2015. *Herodotus as Practitioner of Iranian Anthroponomastics?* *Glotta* 91, 250–263.
- Schmitz, Leonhard. 1870. Artayntes. U: *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*. uredio William Smith. London: Walton and Maberly. Vol. 1., 373.
- Schwartz, Martin & Manaster-Ramer, Alexis. 2019. Some Interlinguistic Iranian Conundrums U: *A thousand judgements: Festschrift for Maria Macuch*, uredili Hintze, Almut et al. 357-362.
- Shahbazi, A. Shapur. 1986a. Ariaeus. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 4, 405-406.
- Shahbazi, A. Shapur. 1986b. Artyphios. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 665.
- Shahbazi, A. Shapur. 1986c. Ariyāramna. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 4, 410-411.
- Shahbazi, A. Shapur. 1986d. Artachaiēs. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 6, 651.
- Shahbazi, A. Shapur. 1987. Aspačanā. *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, Fasc. 8, 786-787.
- Shahbazi, A. Shapur. 1993. Cyrus II. Cyrus I. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VI, Fasc. 5, 516.
- Shahbazi, A. Shapur. 1994. Darius III. Darius I the Great. *Encyclopædia Iranica*, Vol. VII, Fasc. 1, 41-50.
- Shahbazi, A. Shapur. 2002. Goštāsp. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XI, Fasc. 2, 171-176.
- Škiljan, Dubravko. 2007. *Herodotove Povijesti* (preveo i priredio Dubravko Škiljan). Zagreb : Matica hrvatska.

- Skjærvø, Prods Oktor. 2006. Iran VI. Iranian Languages And Scripts (6) Old Iranian Languages. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XIII, Fasc. 4, 376-377.
- Skjærvø, Prods Oktor. 2006b. Iran VI. Iranian Languages And Scripts (1) Earliest Evidence. *Encyclopædia Iranica*, Vol. XIII, Fasc. 4, 345-348.
- Skjærvø, Prods Oktor. 2007. *Morphologies of Asia and Africa*, Eisenbrauns: Indiana.
- Skok, Petar. 1971. Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Smith, William. 1854. *Dictionary of Greek and Roman Geography*. London: Walton and Maberly.
- Stausberg, Michael et al. (ur.). 2015. *The Wiley Blackwell Companion to Zoroastrianism*. John Wiley & Sons.
- Stonecipher, Alvin Harrison Morton. 1918. *Graeco-Persian Names*. New York: American Book Company.
- Stoneman, Richard. 2015. *Xerxes: A Persian Life*. New Haven and London: Yale University Press.
- Stronk, Jan P. 2017. *Semiramis' Legacy: The History of Persia According to Diodorus of Sicily*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Sulimirski, Tadeusz i Taylor, T. F. 1991. The Scythians, U: *The Assyrian and Babylonian Empires and other States of the Near East, from the Eighth to the Sixth Centuries B.C. The Cambridge Ancient History. Vol. 3.*, uredili Boardman, John et al. Cambridge: Cambridge University Press, 547–590.
- Sundermann, Werner. 1989. Bidaxš. *Encyclopædia Iranica*, Vol. IV, Fasc. 3, 242–244.
- Szemerényi, Oswald. 1980. *Four Old Iranian Ethnic Names: Scythian – Skudra – Sogdian – Saka*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Tavernier, Jan. 2007. *Iranica in the Achaemenid Period (ca. 550–330 B.C.): Lexicon of Old Iranian Proper Names and Loanwords, Attested in Non-Iranian Texts*. Leuven: Peeters Publishers.
- Testen, David. 1997. *Old Persian and Avestan Phonology*. U: *Phonologies of Asia and Africa: (Including the Caucasus)*, uredio Alan S. Kaye, 569–600. Winona Lake: Eisenbrauns.
- Tohtasjev = Тохтасьев, Сергей Ремирович. 1991. Cimmerians. *Encyclopædia Iranica*, Vol. V, Fasc. 6, 563-567.
- Tohtasjev = Тохтасьев, Сергей Ремирович. 2005а. Проблема скифского языка в современной науке. U: *Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea from the Greek Colonization to the Ottoman Conquest. Proceedings of the*

- International Symposium Ethnic contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea*, uredio Victor Cojocaru, 59–108. Iași: Trinitas.
- Tohtasjev =Тохтасьев, Сергей Ремирович. 2005b. *Sauromatae - Sarmatae - Sarmatae*, u *Херсонесский сборник*, 14: 291–306.
- Tolman, Herbert Cushing. 1908. Παρθαυα. U: *Ancient Persian lexicon and the texts of the Achaemenidan inscriptions transliterated and translated with special reference to their recent re-examination*, New York/Cincinnati/Chicago: American Book Company.
- Traina, Giusto. 2023. 57 The Satrapies of the Persian Empire: Media and Armenia, U: *The Oxford History of the Ancient Near East Volume V: The Age of Persia*, uredili Karen Radner et al. Oxford: Oxford University Press, 556-591.
- Tuplin, Christopher J. i Ma, John (ur.). 2020. *Aršāma and his World: The Bodleian Letters in Context, Volume II: Bullae and Seals*, Oxford University Press.
- Ustinova, Yulia. 1999. *The Supreme Gods of the Bosphoran Kingdom: Celestial Aphrodite and the Most High God*. Leiden, Netherlands; Boston, United States.
- Vaan, Michiel Arnoud Cor de, 2008. *Etymological Dictionary Of Latin. and the other Italic Languages* Leiden, Boston: Brill.
- Vaan, Michiel Arnoud Cor de. 2003. *The Avestan Vowels*. Amsterdam: Rodopi.
- Vernet Pons, Mariona. 2016. *The Lycian PN Artimas and Arteimas: a new proposal for an Iranian and epichoric etymology* u *Glotta*, Bd. 92, 280-294.
- Weinreich, Uriel. 1968. *Languages in Contact: Findings and Problems*. Paris, New York: The Mouton Publishers, The Hague.
- Weinstock, Horst. 1995. The rise of the letter-name 'Aitch', U: *English Studies*, 76:4, 355-366.
- Weippert, Manfred. 2010. *Historisches Textbuch zum Alten Testament*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Weiskopf, Michael. 1990. Cappadocia. *Encyclopædia Iranica*. Vol. IV, Fasc. 7-8, 780-786.
- Weiskopf, Michael. 1994. Dascylium. *Encyclopædia Iranica*. Vol. VII, Fasc. 1, 85-90.
- West, Martin Litchfield. 2007. *Indo-European Poetry and Myth*. Oxford: Oxford University Press.
- Zaghamee, Reza. 2013. *Discovering Cyrus: The Persian Conqueror Astride the Ancient World*. Washington: Mage Publishers Inc.

## **Mrežni izvori**

- Aryavand, Ahmad i Grami, Bahram. 2015. Lily. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/lily>. Pristupljeno 5. veljače 2024.
- Bosworth, C. Edmund. 2005. Osrušana. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/osrusana> Pristupljeno 7. listopada 2023.
- Bredow, Iris (Bietigheim-Bissingen) von. Iyrcae. U: Brill's New Pauly, Antiquity volumes edited by: Hubert Cancik and Helmuth Schneider, English Edition by: Christine F. Salazar, Classical Tradition volumes edited by: Manfred Landfester, English Edition by: Francis G. Gentry. n Dostupno na: <https://referenceworks.brillonline.com/entries/brill-s-new-pauly/iyrcae-e604690>. Pristupljeno 11. veljače 2024.
- Bredow, Iris (Bietigheim-Bissingen) von. Thyssagetæ. U: Brill's New Pauly, Antiquity volumes edited by: Hubert Cancik and Helmuth Schneider, English Edition by: Christine F. Salazar, Classical Tradition volumes edited by: Manfred Landfester, English Edition by: Francis G. Gentry. n Dostupno na: [http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347\\_bnp\\_e1213250](http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1213250). Pristupljeno 06. veljače 2024.
- Brunner, Christopher J. 2002. Oroites. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/oroites>. Pristupljeno 05. veljače 2024.
- Callieri, Pierfrancesco. 2016. Sakas: in Afghanistan. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/sakas-in-afghanistan>. Pristupljeno 5. veljače 2024.
- Encyclopædia Britannica, online edition, Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/Indo-Iranian-languages>. Pristupljeno 05. 03. 2024.
- Encyclopædia Britannica, online edition, Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/Scythian>. Pristupljeno 25. veljače 2024.
- Gnoli, Gherardo. 1999. Farr(ah). *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/farrah> . Pristupljeno 5. veljače 2024.
- Ivantchik, Askold. 2018. Scythians. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/scythians>. Pristupljeno 1. rujna 2023.
- Jacobs, Bruno. 2011. Achaemenid satrapies. *Encyclopædia Iranica*, online edition, , Dostupno na: <http://www.iranicaonline.org/articles/achaemenid-satrapies>. Pristupljeno 7. veljače 2024.
- Jacobs, Bruno. 2011. Achaemenid Satrapies. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/achaemenid-satrapies>. Pristupljeno 05. ožujka 2024.

- Kim, Ronald. Slavic-Iranian Contacts. Linguistic Relations, U: *Encyclopaedia Iranica Online*. Trustees of Columbia University in the City of New York [https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-iranica-online/slavic-iranian-contacts-linguistic-relations-COM\\_336467](https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-iranica-online/slavic-iranian-contacts-linguistic-relations-COM_336467) (9.9.2023.)
- Kümmel M. J. 2008. Mitteliranisch I: Khotansakisch, U: Academia.edu [https://www.academia.edu/1748443/Introduction\\_to\\_Khotan\\_Saka\\_in\\_German](https://www.academia.edu/1748443/Introduction_to_Khotan_Saka_in_German) (9.9.2023.)
- MacKenzie, David Neil. 1991. Chorasmia III. The Chorasmian Language. *Encyclopaedia Iranica*. <https://iranicaonline.org/articles/chorasmia-iii>. Pristupljeno 27. veljače 2024.
- Mayor, Adrienne. 2017. Amazons in the Iranian World. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/amazons-ii>. Pristupljeno 25. veljače 2024.
- Medvedskaya, Inna Nikolaevna. 2004. Phraortes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/phraortes>. Pristupljeno 26. veljače 2024.
- Online Etymological Dictionary*. Dostupno na: <https://www.etymonline.com/word/shoot> Pristupljeno 1. rujna 2023.
- Schmidt, Hanns-Peter. 2004. Mithra I. Mitra in Old Indian and Mithra in Old Iranian. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/mithra-i> Pristupljeno 5. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2000b. Masistes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/masistes>. Pristupljeno 19. listopada 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2000c. Otanes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/otanes>. Pristupljeno 3. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2000d. Megabates. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/megabates>. Pristupljeno 3. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2000e. Mardonius. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/mardonius>. Pristupljeno 11. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2000f. Rathines. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://www.iranicaonline.org/articles/rathines>. Pristupljeno 25. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2002a. Nisāya. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/nisaya>. Pristupljeno 20. listopada 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2002b. Oxyathres. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/oxyathres>. Pristupljeno 20. listopada 2023.



- Schmitt, Rüdiger. 2002c. Orontes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/orontes>. Pristupljeno 19. listopada 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2002d. Oxyartes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/oxyartes>. Pristupljeno 09. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2005. Personal Names, Iranian IV. Parthian Period. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/personal-names-iranian-iv-parthian>. Pristupljeno 20. listopada 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2011b. Xerxes i. The Name. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <http://www.iranicaonline.org/articles/xerxes-1-name> Pristupljeno 9. siječnja 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2012. Protothyres. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/protothyres>. Pristupljeno 9. listopada 2023.
- Schmitt, Rüdiger. 2014. Sataspes. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/sataspes>. Pristupljeno 5. veljače 2024.
- Schmitt, Rüdiger. 2018. Scythian Language. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <http://www.iranicaonline.org/articles/scythian-language>. Pristupljeno 2. rujna 2023.
- Stronach, David i Gopnik, Hilary. 2009. Pasargadae. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <https://iranicaonline.org/articles/pasargadae> Pristupljeno 5. veljače 2024.
- The Open Richly Annotated Cuneiform Corpus, vodi Steve Tinney et al., University of Pennsylvania. Dostupno na: <https://oracc.museum.upenn.edu//ario/qpn?xis=qpn.r00007a>. Pristupljeno 11. veljače 2024.
- The Open Richly Annotated Cuneiform Corpus, vodi Steve Tinney, et al., University of Pennsylvania. Dostupno na: <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/cbd/qpn-x-places/P.html>. Pristupljeno 2. rujna 2023.
- TITUS Old Persian Corpus, No. 32, Dna. Dostupno na: <https://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/iran/airan/apers/apers.htm?apers032.htm>. Pristupljeno 27. veljače 2024.
- TITUS Project: Old Persian Corpus. Dostupno na: <https://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/iran/airan/apers/apers.htm?apers028.htm>. Pristupljeno 25. veljače 2024.).
- Wiesehöfer, Josef (Kiel). Patizeithes. U: Brill's New Pauly, Antiquity volumes edited by: Hubert Cancik and Helmuth Schneider, English Edition by: Christine F. Salazar, Classical Tradition volumes edited by: Manfred Landfester, English Edition by: Francis G. Gentry. Dostupno na: [http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347\\_bnp\\_e909710](http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e909710) Pristupljeno 20. listopada 2023.

Yoshida, Yutaka. 2016. Sogdian Language I. Description. *Encyclopædia Iranica*, online edition. Dostupno na: <http://www.iranicaonline.org/articles/sogdian-language-01>.  
Pristupljeno 11. veljače 2024.